

חוסן משפט חלק ד'

	g [^]			
גביית מלוה	2	4	צז - קו	
גביית חוב מהיתומים	17	68	קז - קי	
גביית חוב	1	106	קיא - קטז	
אפוטיקי	12	140	קיז - קכ	
עשו שליח לגבות חוב	11	153	קכא	
הרשאה	58	167	קכב - קכח	
ערב		220	קכט - קלב	
חזקת מטלטלין	לא עשיתי	250	קלג - קלט	
חזקת קרקעות	107	270	קמ - קנב	
סוף - 340				

166 - g[^], 512?

	גביית מלוה	
4	להלוות לעני ושלא לנגשו, ושלא לחבול כלי אוכל נפש ואלמנה, והשבת העבוט, ודין הסידור	צז
19	סדר גביית החוב, והמבקש זמן לפסול שטר, ואם לא בא בזמנו	צה
22	כיצד משביעין ללוה אם יש לו, ומחרימים מי שידוע לו נכסים, ואם הוא כשר או רמאי, ואם נתן שלו במתנה	צט
30	המבקש זמן לפרעון, כמה זמן נותנים לו, ואם לא בא בזמנו, והמסרב צווי בית דין	ק
32	מגבין לבעל חוב מעות או מטלטלין, ואם תלה מעותיו בעובדי כוכבים, ואם יש עליו חובות לעובדי כוכבים	קא
37	מאיזה קרקע מגבין החוב לבעל החוב	קב
38	שמין קרקע של לווה, ואם טעו בשומא, ושומא הדרה לעולם	קג
48	דין ב"ח מאוחר שקדם וגבה מקרקעי או מטלטלי, ומלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר	קד
61	דין התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ונפקד שתפס הפקדון בשביל הבעל חוב	קה
66	דין הבא ליפרע שלא בפני בעל חובו	קו
	גביית חוב מהיתומים	
68	כופין את היתומים לפרוע חוב אביהם	קז
78	באיזה ענין נפרע מלוה מיורשים, ואיזה שבועה אדם מוריש לבניו	קח
94	מכריזין על נכסי יתומים	קט
97	אין נזקקין לנכסי קטן	קי
	גביית חוב	

חוסן משפט חלק ד'

106	דין מלוה בשטר גובה ממשעבדי, והמלוה על פה	קיא
118	אין בע"ח טורף מהמשועבדים ממה שקנה	קיב
123	אין בעל חוב טורף ממטלטלים המשועבדים	קיג
126	דין בעל חוב עם הלוקח אם יכול לדחותו אצל הלוה	קיד
129	דין הפירות והשבח בטורף מלוקח ויתומים	קמו
138	כיצד כותבין לו הטירפא	קמז
אפותיקי		
140	דין העושה שדהו או עבדו אפותיקי	קיז
143	הכותב ללוקח שני: דין ודברים אין לי עמך	קיה
144	המוכר כל שדותיו, ולוה שהתנה שיגבה מן העידית	קיט
150	הזורק חובו סתם, או בתורת גיטין, וזרקו ונאבד	קכ
העושה שליח לגבות חוב		
153	השולח חובו על ידי שליח	קכא
הרשאה		
167	אם מת המלוה או שביטל השליחות או ההרשאה	קכב
174	הרשאה, על מה נכתבת וכיצד נכתבת	קכג
183	נתבע, אם יכול לעשות מורשה	קכד
185	השולח חובו או פקדונו על ידי שליח	קכה
194	הפורע חובו במעמד שלשתן	קכו
213	דין איש שלוה מאישתו וגרשה, או עבדו ושחררו, והלוה מן עובד כוכבים שנתגייר	קכז
213	דין הפורע חוב של חבירו או שמשכנו בשביל חבירו	קכח
ערב		
220	דין הערב בשטר ועל פה, ומתי נפרעין מן הערב	קכט
234	דין ערב שפרע למלוה כיצד נפרע מן הלוה	קל
240	מי שחזר בו אחר שנתרצה להיות ערב	קלא
248	עבד ואשה וקמן שערבו, ושנים שנעשו ערבים בשביל אחד, ואחד בשביל שנים	קלב
חזקת מטלטלין		
250	מי שמוחזק במטלטלין הידועים לאחר	קלג
257	אומן שטוען בדבר שהוא אומן שקנאו מבעליו	קלד
259	דין המחזיק בבעלי חיים כגון בהמה ועבד	קלה
260	מי שנתחלפו כליו בבית האבל והמשתה	קלו

חוסן משפט חלק ד'

261	מי שלקט פירותיו של חברו	קלז
263	דין שנים אוהזין בטלית וחולקים עליו	קלה
268	דין שנים חלוקין בדבר, ואם בא שלישי והטפה	קלט
	חזקת קרקעות	
270	דין החזיק בקרקע של חברו, ודין חזקת הבתים והחנויות	קמ
282	דין חזקת שדה הלבן והאילן	קמא
287	דין סיוע המערער למחזיק בחזקתו, ואם היה הסיוע בטעות	קמב
287	דין המחזיק שלא בפני המערער והוא במדינה אחרת או ברח	קמג
290	שנים שהחזיקו בשדה אחת, זה אכלה וזה אכלה	קמד
292	הביא המחזיק עדים ולא כוונו עדותם בשנים	קמה
296	מחאה מבטל החזקה, ובאיזה לשון ובמה ומתי	קמו
310	המערער על השדה והוא עד או דיין	קמז
313	מי שאבדה לו דרך שדהו	קמח
316	אלו שאין להם חזקה השותפין, והאריסין, והאפוטרופסים, הגזלנין, והאחין, וחרש שוטה וקטן	קמט
332	מי שירד לתוך שדה בתורת משכון וחזר ועשה שטר מכירה	קנ
337	דין אלו שאין אכילתן ראייה	קנא
338	דין אלו שאין להם חזקה, מתי יש להם חזקה	קנב
	מלואים	
341	יו"ד סי' רנג ס"א-ד	1
342	יו"ד סי' רנח ס"ו	2

חוסן משפט חלק ד'

הלכות גביית מלוה

סימן צז – להלוות לעני ושלא לננשו, ושלא לחבול כלי אוכל נפש ואלמנה, והשבת העבוב, ודין הסידור, ובו ל' סעיפים.

(א) ¹מצות עשה להלוות לעניי ישראל(א), והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה(ב), וקרובו עני קודם לעניים אחרים, ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת, ואפילו עשיר שצריך להלוות(ג), מצוה להלוותו לפי שעה ולההנותו אף בדברים וליעצו עצה ההוגנת לו.²

¹ עי' ט"ז י"ד רכח ס"י: עבירות שאדם מורגל בהם כגון אלו שלא להשאיל כליו שכמעט רוב העולם נכשל בהם.

עי' אהבת חסד (ח"ב פט"ו): גם הוא לא נפטר ממ"ע דאם כסף תלוה [היינו הלואה בתורת גמ"ח] לפי כוחו ולא יחשוב בנפשו מחשבת טעות דזהו חנותו וחי"ק קודמין דאטו כונתו שלא ילוה לשום אדם מעות בריוח כ"א בתורת גמ"ח רק כונתו שגם הוא מחויב במצוה זו של הלואה גמ"ח לפי כוחו כי גם חנוני מחויב במצוה זו לפי כוחו אף דיכול להוציא כל המעות שיש לו על סחורה שלא ישאר לו אף ר"כ אחד בביתו מ"מ אם יכול לצמצם לפי כוחו מעט להלותם לחבירו מחויב לעשות כן וכנ"ל בדיני הלואה בפרק ב' ואף באמת איש כזה שמצוי אצלו בכל שעה לווים ברווחים קשה לו מאוד להתגבר על יצרו להלות לאחר בתורת גמ"ח ע"כ העצה היעוצה בזה לעשות כמ"ש למעלה דהיינו להפריש איזה סך מעות על מצות גמ"ח לפי כוחו שבזה שוב לא יקשה לו כי כבר הופרש ואין אלו חשובין בדעתו כמעותיו, עכ"ל. משמע שאין בהלואה בהתר עיסקא מצות גמ"ח.

מי שהוא עוסק בתורה ובא אחד ללות ממנו וא"א למצוה זו להעשות ע"י אחרים צריך לבטל מלימודו בשביל מצוה זו (י"ד רמ"ו ס"ח). ואין חילוק בזה בין אם אחרים אינם יכולים לעשות לו טובה ובין שאינם רוצים לעשות לו טובה כמו בעני שיש לו קרובים עשירים ואינם רוצים לפרנסו דהחייב חל על הכל (אהבת חסד ח"א פ"ב אות ד)

בד"א שהאשה חייבת בזמן שאין לה בעל אבל אם יש לה בעל אין לה רשות להלות ממנו שלא מדעתו ואפילו אם היא נושאת ונותנת בתוך הבית (עי' רמ"א לקמן סי' צו ס"ו וש"ך שם סק"?) אא"כ הוא דבר מועט שאין דרך האנשים להקפיד ע"ז [דלא גרע זה מצדקה דמותר לקבל מהם דבר מועט מטעם זה (י"ד סי' רמח ס"ד)] או שהיא יודעת את טבע בעלה שאין מקפיד ע"ז. ודוקא מעות אבל כלי בית אותן שרגילין השכנים להשאיל איש לרעתו היא מותרת להשאיל שלא מדעתו. ובעל שאשתו מקפדת עליו ומריבה עמו על הלואותיו אף דמדינא אין לחוש לזה כלל כי המעות הם שלו ולא שלה אפ"ה יותר טוב שיעשה בהצנע כדי שלא יבוא לידי קטטות ומריבות. ואשה שמוחה בבעלה לקיים מצוה גמ"ח וכה"נ בשאר כל המצות עבירה היא בידה ועתידה ליתן הדין על זה ולהיפך אם תיעצהו לטוב יש לה זכות ג"כ בזה (אהבת חסד ח"א פ"ב אות ב).

מחלל שבת בפרהסיא יצא מכלל ישראל ודינו כעובד גלולים וכן מי שהוא מלשין יצא מכלל אחוה ואין לגמול עמו חסד (עי' לקמן סי' רסו ס"ב) וכ"ז דוקא בשלא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה וגם כ"ז דוקא בשנתברר שהוא כן או שהוא מוחזק בעיני הכל בענין הרע הזה אבל משום חשדא בעלמא לא נפיק מכלל אחוה בזה (אהבת חסד ח"א פ"ג).

עי' י"ד סי' רנט ס"ב: מומר מותר להלוותו ברבית, ואסור ללוות ממנו ברבית. הגה: ויש מחמירין אף במומר להלוותו. וטוב להחמיר אם אפשר להשמט ממנו.

ביאור: ואסור ללוות ממנו - משום לא תשיך ומשום לפני עור לא תתן מכשול (ש"ך). ויש מחמירין - אף להפוסקים המחמירים במומר לעבודת כוכבים דאסור להלוות לו ברבית דהוי אחיך מ"מ אם לקח ממנו רבית לא יחזיר דאף אם עבר על הלאו בזה לא קיים העשה וחי אחיך דאינו מוזהר ע"ז וכן במומר להכעיס אף דשייך דאית ליה זרעא מעליא לא יחזיר וש"י לעכב לדידיה אולם אם לקח רבית מישראל ואח"כ נעשה הלוה מומר לעבודת כוכבים אם יחזור לתקן הלאו הראשון שכבר עבר או דלמא בזה לא יתוקן הלאו דהרי אינו מצווה עתה להחיותו וצ"ע (פ"ת).

וטוב להחמיר כו' - י"א במומר להכעיס שלא יצא מן הכלל אעפ"י שהוא היה מן המורידין וכדלעיל (סי' קנח) מ"מ יש להחמיר בו טפי ממומר שיצא מן הכלל ואין להלוות לו ברבית, ויש מתירים במומר להכעיס, מ"מ יש להחמיר (ש"ך), אף דבכל מקום מומר להכעיס ומומר שיצא מהכלל שווין, מכל מקום הכא יש להחמיר טפי דהרבה פוסקים כתבו טעם היתר הלוואת רבית למומר משום דמותר לאבד ממנו, ודוקא במומר שיצא מהכלל מותר לאבד ממנו דלא שייך לומר דילמא נפיק מיניה זרעא מעליא כיון שנתערב בין העובדי כוכבים, משא"כ במומר להכעיס

חוסן משפט חלק ד'

(א) מצות עשה להלוות לעניי כו' - דכתיב (שמות כב כד), אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה. "אם" זה הוא מלשון "אשר", וחובה הוא (סמ"ע). ויש שהקשו³ מפני מה אין מברכין על כמה מצות כגון מתנות עניים והלוואה וצדקה והענקה וכיוצא בהם, מפני שאין המצוה תלויה כולה ביד העושה שאפשר שלא יתרצה בה חברו (קצה"ח).

(ב) והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה - שהמקבל הצדקה כבר נצטרך לשאול [פירוש, ואף אם לא ילוה לו, ישאל מהגבאים שיתנו לו צדקה], וזה שלוח עדיין לא הגיע לידי כך (סמ"ע), פירוש, אם יש לפניו ב' מצוות, הא' לתת לעני מתנה, ב' להשאל לעני, יעסוק תחילה בהלוואה לעני, דאותו הנצרך לקבל מתנה כבר הורגל בכך ומשתדל לו בקלות, משא"כ זה שאין דרכו לקבל מתנות אלא ללוות (ט"ז).

(ג) ואפילו עשיר - דוקא כסף יש לעני ביחוד מצוה, משא"כ להנותו בדברים וליעצו כראוי יש מצוה אף לעשיר. ודוקא סתם הלוואה שהיא ל' יום העני קודם, משא"כ הלוואה לפי שעה יש בה מצוה אפילו לעשיר, ועל כן אמר מצוה להלוותו לפי שעה, כלומר, ולא בסתם שהיא ל' יום (ט"ז).

(ב) אסור לנגוש את הלוה לפרוע, כשיודע שאין לו, ואפילו להראות לו, אסור, מפני שהוא נכלם בראותו למלוה ואין ידו משגת לפרוע⁴. @NO MB@

(ג) אסור ללוה לכבוש ממון חברו ולומר לו: לך (ד) ושוב ומחר אתן, ויש אתו⁵.

(ד) ולומר לו לך כו' - עי' לקמן (סי' שלט ס"ז-ט) (סמ"ע).

(ד) אסור ללוה לקחת הלוואה ולהוציאה שלא לצורך ולאברה(ה) עד שלא ימצא המלוה ממה לגבות חובו, ואם עושה כן נקרא רשע. וכשהמלוה מכיר את הלוה שהוא בעל מדה זו, מוטב שלא ללוותו ממה שילוהו ויצטרך לנגשו אחר כך ויעבור בכל פעם משום לא תהיה לו כנושה. (שמות כב כד).

Commented [YL1]: ל

בדוק שנט בפנים
בהערה

שלא יצא מהכלל (ח"ד), עכ"פ ודאי דאסור להלוות לו בלא רבית רק לא ילוה כלל. וצ"ע באבק רבית אם אסור למומר דאפשר לא גזרו כולי האי אך י"א לאסור (פ"ת).

² גם העשיר כשדוחקו לפעמים לאיזה ענין ג"כ מצוה ללוותו כמו להעני כגון עשיר שהוא במקום שאין מכירין אותו וצריך ללוות ואפילו בעשיר שהוא בעירו ובמקום מכירין פעמים שיצטרך מפני חולי או מפני מקרה אחר לדבר שהוא בידך ולא ימצא ממנו [ממונו] במקום זה גם זה בכלל מצות הצדקה הוא בלי ספק (פתיחה לאהבת חסד אות ט), עכ"ז עני קודם לעשיר (אהבת חסד ח"א פ"א אות א, פ"ו אות א).

אלו הם שהם יותר מגזל ואינם גזל. העשיר שאומר לעני הלוה לי והעשיר מלווה אותם מעות ומרויח לעצמו בהם, מה שהיה לעני להרויח בהם זה גוזל לו. וכן עשיר שהיה לו בתיבתו כמה ליטרא ואומר בלבו לא אפגום מנין מעותי ולוה מן העני (ספר חסידים תתקפ).

אם אחד משני העניים הוא קרובו או מעירו הוא קודם (עי' יו"ד סי' רנא ס"ג) ושכניו עדיפא מבני עירו ומצוה להקדים (אהבת חסד ח"א פ"ו אות ב), ויש לקדים הכהן ללוי והלוי לישראל והישראל לממזר בד"א בזמן שהם שוים בחכמה אבל אם היה ממזר ת"ח הוא קודם לכולם ואשת חבר הרי היא כחבר. וכל הגדול בחכמה קודם לחבירו (שם אות ו).

שיעור ההלוואה יהיה כפי מה שצריך לו להעני (אהבת חסד ח"א פ"א אות ה).

החייב שחייבה התורה להלות איש לרעהו הוא בין על משכון בין בלי משכון אם הוא בטוח בעיניו. אך אם מלווהו בלי משכון עכ"פ (עי' לעיל סי' ע"א) ילווהו לפני עדים או שיתן לו שט"ח או עכ"פ כתיבת ידו דאף שהוא בטוח בעיניו שמא ישכח ויבוא לכפור לו (אהבת חסד ח"א פ"א אות ח).

דע אף על פי שאמרו מותר לשנות בדברי שלום אם יבא נכרי או יהודי ויאמר לאדם תלוה לי מעות ואינו מלוה לו ברצון כי ירא פן לא יפרע לו אינו יכול לומר אין לי כי מה שאמרו שמותר לשנות בדברי שלום זהו בשכבר עבר הדבר (חסידים תכו).

³ שו"ת הרשב"א ח"א סי' יח.

⁴ ואם נתיישן הדבר והורגל בכך עד שאין לו צער ובושה מזה והמלוה אין כוונתו לצערו ולביישו אין איסור בזה (ערה"ש אות ב).

⁵ המונע את עצמו מלפרוע חובו כשיש לו מפני אלמות שיש בו הוא עובר על מה שכתוב בתורה לא תעשוק את רעך וגו' וכדלקמן (סי' שנט ס"ח) איזהו עושק זה שבא ממון חברו לתוך ידו ברצון הבעלים וכיון שתבעוהו כבש הממון בחזקה ולא החזירו כגון שהיה לו ביד חברו הלוואה או שכירות והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני שהוא אלם וקשה (אהבת חסד ח"ב פכ"ד).

חושן משפט חלק ד'

(ה) ולהוציאה שלא לצורך ולאבדה כו' - פירוש, אפילו אין כוונתו של הלווה לאבדה בידים, אלא כל מי שמוציא שלא לצורך גדול מיקרי לאבדה, שאיבדה מהמלוה (סמ"ע), אם מוציאה לאותו הענין ששאלה מן השואל, אפילו הוא מאבדה, אין כאן איסור כי על דעת כן הלווה. ואם מוציאה שלא על אותו הענין שהלווה ואינו מאבד, ג"כ אין איסור, כי לא הלווה דוקא על עסק זה, אלא היה סבור דמסתמא יעשה לאותו עסק שגילה לו, וכל שיש קיום להמעות לא איכפת למלוה אף אם ישנה ממה שאמר בפניו, אין איסור אלא אם ישנה מן הצורך שהלווה לכך והוא מאבדה באותו העסק (ט"ז).

(ה) אם בא המלוה לב"ד למשכן ללווה או ליפרע ממנו, יש לבית דין לעשות לו דין, ולא יאמרו: פלוני ענין(ו) ואין לו ופלוני עשיר ואין צריך לו, אלא אין מרחמים בדין.

Z :Commented [YL2]
ה"ז phrua scrh vd
פירוש דברי הסמ"ע
או השו"ע?

(ו) ולא יאמרו פלוני עני הוא כו' - עי' פרטי הדינים לעיל (סי' יז ס"י) (סמ"ע).

(ו) אם בא למשכנו שלא בשעת הלוואתו, לא ימשכנו הוא בעצמו(ז), שאם משכנו הוא בעצמו עובר בלאו(ח). (ועיין לעיל סימן ד'). אלא בית דין ישלחו לו שלוחם, ואף שלוחם לא יכנס לביתו למשכנו. הגה: ואפילו אם זיקק המלוה ליכנס לבית הלווה ולכחוצו(ט) כל מה שצביתו. אין בית דין נזקקין לו ליכנס לביתו כלל, אלא אם ימצא לו דבר בחוץ, יקחנו. ויש לשליח בית דין ליקח המשכון מיד הלווה(י) ונותנו למלוה. ואפילו בחוץ, לא ימשכנו שלא בשעת הלוואה(יא) דבר שעושים בו אוכל נפש,¹⁰ כמו רחים ורכב של יד(יב) שהם מטלטלים, אבל בתי רחים של מים(יג) הרי הם כקרקע, ולא שייך ביה משכון, אלא גוביינא כשאר קרקעות, שאין בית דין ממשכנין ליקח קרקע למשכון. ומכל מקום אם המלוה(יד) עצמו נכנס לבית הרחים ונטל רחים העליונה או הברזל והסובב והגלגלים, כבר נעשו מטלטלים, ויש להם דין כלי אוכל נפש ומחזיר אותם בשעת מלאכה(טו).

Z :Commented [YL3]
י' הערה, שש"כ
בבאר הגולה, אמנם
עי' לקמן סי"ד שזה
ניתן לחזרה??

(ז) לא ימשכנו הוא בעצמו - אפילו משכנו המלוה שלא מרצונו "בחוץ", עובר בלאו ד"כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו" (דברים כד י'), "דביתו" לאו דוקא הוא, אלא ה"ה או כ"ש דלא ישמט בחזקה מה שעליו או ממה שבירו בפגעו בחוץ, ומשו"ה כתבו סתם דאם משכנו המלוה בעצמו עובר בלאו, אלא דלשליח בית דין אין איסור אלא שלא יכנס לביתו (סמ"ע), עיין דברי לעיל (סי' ד ס"א ד"ה יוכל לעשות) שאלה המערימין על דברי תורה וקודם בואם לדין תופסין מיד הבע"ד איזה חפץ בכדי שיהיה לו מגו להאמינו, הרי הוא עובר בלאו ד"לא תבא אל ביתו", מיהו היכא דנקטו לגוביינא ליכא איסור (עי' לקמן סעיף טו). אמנם קשה היכי שייך תורת גביה בלא ב"ד ומי שמה אותו, וע"כ אינו אלא למשכון וצ"ע. אם הלווה אלם ורוע מעללים ומעז פניו מלפרוע חובו מותר לשליח בית דין ליכנס לביתו לדעת מצפוניו אפילו על ידי שליח גוי. וה"ה היכא דמתירא שלא יכפור הלווה הוי כמו דלא אפשר לאשתלומי מיניה באנפי אחריני דשרי למשכנו. ומאחר ויש חולקים על זה, אין אנו עושין זה אלא בדוחק גדול וכו' ואין בנו כח לעקור מצוה זו אלא בקושי גדול ושיהיה כוונת ב"ד לשמים (קצה"ח), הא דעובר בלאו, היינו כשתופס בחזקה מיד חבירו, אבל דרך הערמה שרי, ועיין בקצה"ח לעיל (סי' ד ס"א ד"ה יוכל לעשות) [הוב"ד בקצה"ח כאן] (פ"ת).

1 :Commented [YL4]
וסח?

(ח) עובר בלאו - בעיסקא שהוא חצי מלוה וחצי פקדון, בעד חצי הפקדון מותר לתפוס, דהא החוב לא בא מחמת הלוואה, דכשנשתמש או הוציאו לצרכו גזל הוא בידו, וכחוב הבא מחמת גזילה דמי, רק בעד הפלגא מלוה אסור לתפוס. אמנם, כשתופס חפץ אחד ששוה בעד הכל, אין בו איסור, דעיקר התפיסה הוא משום פלגא פקדון, אף שאפשר לו לתפוס חפץ קטן בעד הפלגא פקדון ותופס בכיון חפץ גדול כדי שיהיה בידו גם נגד הפלגא מלוה, וכן בהקפת החנות ובכל דבר המבואר לעיל (סי' סז סי"ד) לענין שמיטה דלא נקרא הלוואה ואינו משמט, הכי נמי אינו בכלל האיסור דלא תבוא אל ביתו, עיי"ש בסמ"ע (ד"ה הקפת חנות) (נתה"מ)⁷.

M :Commented [YL5]
משיך הנתה"מ:
רק משום חומר
האיסור אינני כותב
זה למעשה - איך
זה מובן ואיך
לכתוב אותו

⁶ וחייב מכות (בדק הבית סי').

⁷ דברי הנתה"מ היינו כשלא זקף העיסקא במלוה, ומקרי זקיפה במלוה משעה שהיה לו עמו חשבון בעסק זה וקבע לו זמן לפירעון ולדעת ה"א שם בסימן ס"ז משעה שכלל עמו כל החשבון

חוסן משפט חלק ד'

(ט) להכנס לבית הלוה ולכתוב כו' - דמדהקפידה התורה וכתבה בחוץ תעמוד, משמע דכניסה לצורך העבוט אפילו לא יעבוט אותו אסור, ומחרימין על הלוה עד שיוציא כל אשר לו או שיביא כל אשר לו בכתב לבית דין והם מסדרין לו (סמ"ע).

(י) מיד הלוה בזרוע - שליח בית דין יכול להכותו אם יסרב בו כשמשכנו בזרוע בשוק, משא"כ בעל הבית, אם הזיק בין בגופו בין בממונו חייב, וי"א, אם לאחר שתפס המלוה בא הלוה להחזיק ולהוציא מיד המלוה, יכול המלוה להציל את עצמו אף ע"י הכאה, ועיין לעיל (סי' ד) (סמ"ע).

(יא) שלא בשעת הלואתו - פירוש, שהגיע זמן הפרעון והוא דוחה אותו ואז ממשכנו כדי שיהא בטוח במעותיו. ועי' לקמן (סק"לא), ודוקא שלא בשעת הלואתו הוא דאסור דאז ממשכן להלוה שלא מדעתו, אבל אם מתחילה מביא הלוה כלי אוכל נפש שלו ומבקש מהמלוה שילוונו עליו, הו"ל כאילו מכרו לו מדעתו ומותר (סמ"ע).

(יב) כמו רחיים ורכב של יד - אבל שאר כלים דאוכל נפש אסורים כמו רחיים ורכב דאסרה התורה בפירוש, ואין בכלל איסור חבילת כלי אוכל נפש עד שיהא כלים הקרובים לעשות בהן אוכל נפש דומיא דרחיים, לאפוקי רחת ומזרה, כדלקמן סעיף ח (סמ"ע).

(יג) אבל בתי רחיים של מים כו' - ר"ל, אין הבית דין שולחין שלוחם לסגור בתי הרחיים שטוחנין בו עד שיפדנו, שאין ממשכנין קרקע, אלא אם תבעו לבית דין לפרוע לו, אז פוסקין הבית דין שיפרע לו ממנו אם אין לו דבר אחר. ואם הוא בעצמו סוגר הרחיים למשכנו, אינו עובר בלאו דלא תבוא אל ביתו לעבוט, שאין זה בכלל עבוט, וגם אינו מחויב להחזירו בשעת מלאכה, וזה שמסיק וכתב דמ"מ אם נכנס "ונטל" כו' כבר נעשו כו', משמע דוקא נטל (סמ"ע).

(יד) ומ"מ אם המלוה כו' - אמנם י"א "אם עבר ונכנס". דאיסור יש בדבר לכתחילה לעשות כן אף בהני דהן מחוברים (סמ"ע).

(טו) ויש להם דין כלי אוכל נפש ומחזיר אותן בשעת מלאכה - בכל כלי אוכל נפש שחבלם דינא הכי, אף דעבר בלאו דלא יחבול רחיים ורכב כו', מ"מ מהני מעשיו דאין צריך להחזירם אלא בשעת מלאכה, ושצריך להחזירן הלוה לידו אחר שעשה בהן מלאכתו, וכן לעולם. ולא נעשו מטלטלים אצל בניו ואין שביעית משמטתו, עי' לקמן סעיף טז. וגם בחבל בגד אלמנה, אף דעבד איסור, מ"מ אי עביד א"צ חזרה אם לא בעת צרכה, ועיין מה שכתבתי לקמן (סק"טז) (סמ"ע), פירוש, מיד שסילקם מהמחובר הו"ל מטלטלין, ואפילו שליח בית דין אסור למשכנם כדין כלי אוכל נפש. ועוד הו"ל מטלטלין דצריך להחזיר בשעת מלאכה, וזה אף בכלי שאין אוכל נפש כמבואר בסעיפים שאחרי זה (סעיף ט"ז - כ"ב) (ט"ז).

(ז) ¹¹אם ראו בית דין שתולש רחים התחתונה וכיוצא בה, ממקום חיבורה, להבריה מבעל חוב, וכן אם הוא עוקר נטיעות וסותר בנין הבתים להבריה מבעל חוב, בית דין מגבין לו מהם לשעתו. @NO MB

(ח) ¹²כלים שעושים בהם אוכל נפש שאמרו, היינו שעושים בו אוכל נפש ממש, כגון הרחים והעריבות ויורות שמבשלים בהם, וסכין של שחיטה וכיוצא בהם, ואם חבל, מחזיר על כרחו(טז). הגה: ¹³אצל שאר כלי אומנות, כגון זוג של ספרים ופרות המורקות(יז), מותר למשכנס(יח).

(טז) ואם חבל מחזיר על כרחו - עי' לקמן סעיף יד, ועי' לעיל (סק"טז) דמהני לקיחתו אף דעביד איסורא וא"צ להחזיר כי אם לצורך עשיית מלאכתו ולא קודם לכן, ולא להניח בידו אח"כ (סמ"ע), אם נכנס לביתו של עשיר למשכנו, שאין בו ניתוק לעשה (עי' לקמן

שהיה לו עמו בעסק זה ביחד. כ"ז ביארנו לפי שיטתו אבל באמת עיקר דבריו תמוהין מאוד כל שלוקח בכונה חפץ גדול כדי לזכות גם בעד פלגא דהמלוה אין לנו להתיר ליקח משכנו ולכוין לזכותו בעד פלגא דמלוה בשביל שזוכה אז גם בעד פלגא דפקדון. ועיקר דאסור אפילו אם לא היה לו שום חפץ אחר ליקח כ"א זה הגדול כיון שהוא מתכוין בלקיחתו גם בשביל הלואה ולדינא דאסור לתפוס משכנו בעד עיסקא אא"כ כשאינו מכוין לזכות רק בעד חלק הפיקדון שבעסקא לבד ואפילו אין לו חפץ אחר קטן ממנו לתפוס ג"כ אסור וכו"ל ואפילו בעד חלק הפיקדון לבד ג"כ אינו מותר אא"כ לא זקפו עליו במלוה (אהבת חסד ח"א פ"ז אות ב).

חושן משפט חלק ד'

סעיף טז) י"א (עי' ט"ז לקמן סק"כ(ה)) כיון דהלאו כולל בין עני בין עשיר וגבי עני ניתק לעשה גם בעשיר ליכא מלקות ועיקר בעשיר דלא מצי קיים לעשה לילקי (קצה"ח).
(יז) ופרות החורשות - פירוש, אפילו צמד של פרות שהוא כלי מותר, ולאפוקי צמד של פרות המרכסות בתבואה שנתבשה להסיר ממנה הקליפה דאסור וכמ"ש הרמ"א, לאפוקי מדעת שגם כלים שעושים בהם מלאכה להתפרנס בדמיהן ג"כ בכלל כלי אוכל נפש (סמ"ע).

(יח) מותר למשכנם - אבל אם יש לו שתיים, ועובד בשניהם מ"מ מותר לקחת א' (ט"ז).
(ט) ¹⁴היו לו חמשה רחים, אינו רשאי למשכן אפילו אחת מהן. ואם אינו עושה מלאכה אלא באחת מהן, מותר למשכן השאר. @NO MB@

(י) ¹⁵חבל כלים הרבה של אוכל נפש, חייב על כל כלי וכלי. ¹⁶ואפילו שני כלים המחברים יחד לעשות בהם מלאכה אחת, כמו המספרים שגוזזים בהם (ירק), (הרי) זה עובר בשני לאוין. @NO MB@

(יא) ¹⁷אוכל נפש, מותר למשכנו(יט), ובלבד שישאיר לו הסדור שמסדרין לו.

(יט) אוכל נפש מותר למשכנו כו' - דדוקא אכלי אוכל נפש הקפידה התורה, שבו משתדל לנפשו אוכל נפש ואוכל מתוכו וממנו לעולם, משא"כ אוכל נפש כגון לחם ובשר ושכר שהוא בידו בעין, מאחר שסידרו והניחו לו ל' יום כמ"ש לקמן (סעיף כ"ג), לוקחים מידו המותר, דבתוך ל' יום הללו יעשה מלאכה וישתדלו לו מזונות אלאחר זמן (סמ"ע), משמע דדעת הסמ"ע בפשיטות דכלים שאוכלים מתוכו היא בכלל רחיים ורכב וכן כולל קערות, אבל י"א דצליחות וכוסות לא מקרי כלים שעושים בו אוכל נפש (רע"א).
(יב) ¹⁸אם הוא בעצמו משכנו, חייב להחזיר (נוכ), ¹⁹אלא אם כן הממשכן גזבר הקדש(כא) או גזבר עניים. הגדה: והיינו דוקא כלי אוכל נפש, (דהוי) כמו השליח ב"ד. אבל אם משכנו המלוה ²⁰שאר דברים, אף על גב דעובר בלאו, מכל מקום מה שעשה עשוי(כב) ואין צריך להחזיר לו עד ששלם לו.⁸

(כ) חייב להחזיר לו - פירוש, בשעת עשיית מלאכה בכלי אוכל נפש, וכמ"ש הרמ"א, וכן המחבר לקמן (סעיף ט"ז) (סמ"ע).

(כא) גזבר הקדש - דהגזבר אפילו בשעת מלאכה א"צ להחזיר. והיינו, אם הקדיש מנה לבדק הבית או לעניים ומשכנו הגזבר, דגם העניים משלחן גבוה קזכו ולא שייך בהו מה שנאמר בהשבת העבוט (דברים כד יג) ולך תהיה צדקה, שלגבי גבוה לא שייך תהיה לו צדקה שכל הצדקה שלו הוא (סמ"ע).

(כב) מה שעשה עשוי - הן לענין עני והן לענין עשיר (קצה"ח).

(יג) ²¹אם מדעתו מסר למלוה(כג) או לשליח בית דין כלים שעושין בהן אוכל נפש, מותר לקחתם.

(כג) אם מדעתו מסר למלוה כו' - עי' לעיל סק"י(יא) (סמ"ע).

(יד) ²²אלמנה, בין שהיא עניה(כד) בין שהיא עשירה, אין ממשכנין אותה ²³שלא בשעת הלואה, ²⁴ואפילו שליח בית דין. ²⁵ואם עבר וחבל בגד אלמנה, מחזירין ממנו בעל כרחו(כה), ואם תודה, תשלם, ואם תכפור, תשבע(כו). אבל המשכון או נשרף, קודם שיחזיר, ²⁶לוקה(כז)(כח). במה דברים אמורים שאסור למשכנו הוא בעצמו, ושאסור ליכנס לביתו למשכנו אפילו שליח ב"ד, ללוה, ²⁷אבל לערב, מותר למשכן בזרוע שלא על פי בית דין, וליכנס לביתו ליטול המשכון, ²⁸וא"א מכל מקום לענין שלא למשכן כלי אוכל נפש אין חלוק בין ערב ללוה, ²⁹אלא אם כן הוא ערב קבלן, שאז דינו כלוה. וכן מי שיש לו שכר אצל חבירו, בין שכר עצמו בין שכר בהמתו או כליו או שכר ביתו, מותר למשכנו(כט) שלא על פי ב"ד, וליכנס לביתו למשכנו, ואם זקף עליו השכר בהלואה(ל), אסור.

Commented [YL6]: ה ט"ז אומר את זה בדעת הטור, אבל יש צד לומר לא כך?

⁸ י"א דגם לסגור הרחים אסור להמלוה דאין לו לעכב מלאכתו והרי הוא בכלל הגזלנים וכן כל מלאכת הלואה אסור לו (ערה"ש אות ט).
עי' מלואים אות 3.

חושן משפט חלק ד'

(כד) אלמנה בין שהיא עניה כו' - אפילו מאי דמותר לחבול באחר דהיינו ע"י שליח בית דין, אסור גבי אלמנה ואפילו היא עשירה, כיון שהיא תשש כח כדרך הנשים. ונקט אלמנה שאין לה עוזר וסומך לא מאישה ולא מאביה שכבר יצתה מרשותו, וה"ה גרושה, ולאפוקי בתולה שהיא ברשות אביה (סמ"ע), וי"א הטעם שלא לצער האלמנה שלבה שבור ודואג והאי טעמא לא שייך בגרושה (ש"ך), הוא הדין כל פנויה גרושה או בתולה, ואפילו בבית אביה, אלא שדיבר המחבר בהווה, שדרך אלמנה להיות בעלת משא ומתן ואין זה מדרכן של בתולות (ט"ז), כל מילי אין ממשכנים אלמנה, ובגד דקרא לאו דוקא, וי"א שלא אסרה תורה אלא בגד לבישתה ומצעותיה וכדומה, אבל שארי כלים כגון כוסות של כסף וכיוצא, ראוי למשכן הימנה, שאין זה בכלל בגד. מלבושים של האלמנה הנמצאים אצל המלוה, אם אין טענה על המלבושים עצמם רק שהם חבולים על תביעה אחרת, קרוב הדבר ליגע בלאו דלא תחבול, אף על גב שלא הוצאת אותם מביתה (פ"ת).

(כה) מחזירין ממנו בעל כרחו - ע"י לעיל סק"טז) דגם האי בעל כרחו אינו ר"ל מיד, אלא בעת צרכו (סמ"ע), באיסור דכלי אוכל נפש, האיסור דוקא בשעת מלאכה שנשתמש בו, ועל כן החזרה ג"כ בשעת מלאכה, ובאלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה האיסור בשניהם שוה, כן החזרה שמחזירים ממנו בע"כ, דלא כסמ"ע (סק"טו)) שהשוה דין אלמנה לכלי אוכל נפש שא"צ להחזיר בשניהם רק בעת מלאכה (ט"ז).

(כו) ואם תכפור תשבע - דוקא היכא דמשכנה בעדים דלית ליה מיגו דלקוח הוא בידי, וגם ראוהו בידו אח"כ דלית ליה מיגו דהחזרתיו לך, דבכה"ג אף בשאר כל אדם אינו נאמן לטעון עליו כדי דמיו אפילו בעודו בידו, דאל"כ היה נאמן במיגו. ואף שמוטל עליו להחזירו, מ"מ אי בעי לא הוה מודה שחבלה, ולא היינו יכולים לכפותו להחזיר לה (סמ"ע), אף ע"פ שאין ממשכנין אותה אם היא מודה שחייבת תשלום כלומר ב"ד כופין אותה לפרוע ומגבין למלוה מנכסיה, והאיסור למשכנה היינו לקחת משכון, ולא בתור תשלום (ש"ך).

(כז) אבד המשכון או נשרף לוקה - וי"א כיון דנתחייב באונסים אין לוקה ומשלם (ש"ך). (כח) לוקה - ומחשב המשכון ותובע השאר בדין, הרי דמשכנו ע"פ ב"ד שלא בשעת הלואתו חייב אף באונסין, ועמ"ש לעיל סימן ע"ב (ש"ך), המשכנו שלא ברשות אינו לא גנב ולא גזלן, והא דחייב באונסין היינו משום דמסתמא לכך נטלו בכדי שיאבד מעותיו אם יאנס המשכון, וא"כ ממילא נשמע דהיתר מכדי חובו אינו חייב לשלם, וזה דלא כש"ך (סי' עב ס"ב ד"ה בין שמשכנו) דמשכנו שלא ברשות חייב באונסין ומשום דהוי גזלן (קצה"ח).

(כט) מותר למשכנו - וכן אם גזל וגזילתו בעין או אפילו הוציאה גזלן ולא נזקף דמי גזילתו במלוה, מותר למשכנו בעצמו (ש"ך), עיין רמ"א לעיל (סי' ד וסמ"ע שם"פ) (פ"ת), במקרה שראובן חייב לשמעון על פי דין תורה, וראובן נתן שוחד לערכאות להוציאו מחיוב זה, ושמעון גם נתן שוחד, והצליח בערכאות, ועכשיו תפס רכושו של ראובן כנגד השוחד שנתן, הרי בדברי הרמ"א בסי' ד, אם ברור שהוא חייב לו שכירות, יכול למשכן

Commented [YL7]: מ
כאן עד הסוף
מדויק?

Commented [YL8]: ז
הו מסקנת הראב"ד
או רק שאלה

⁹ ז"ל השו"ע: יכול אדם לעשות דין לעצמו, אם רואה שלו ביד אחר שגזלו, יכול לקחתו מידו, ואם האחר עומד כנגדו, יכול להכותו עד שיניחנו, (אם לא יוכל להציל בענין אחר), אפילו הוא דבר שאין בו הפסד אם ימתין עד שיעמידנו בדין, והוא שיוכל לברר ששלו הוא נוטל בדין, מ"מ אין לו רשות למשכנו בחובו. רמ"א: מטעם שיתבאר לקמן סימן צ"ז סעיף ו'.

ז"ל הסמ"ע: והוא שיוכל לברר ששלו הוא - פירוש, דאם אינו יכול לברר שהוא שלו, לא מיבעיא דאסור להכותו ולהוציאו מידו, אלא אפילו בלא הכאה נמי אינו רשאי להוציאו מידו, מיהו זה דוקא כשבא להוציא בעדים, דבלא עדים יכול לתפוס, דיהיה נאמן לפני ב"ד במיגו אטענתו. מטעם שיתבאר לקמן בסמ"ע צ"ז סעיף ו' - ע"י עוד שם סעיף י"ד, דיכול למשכן לערב גם להשוכר בעד שכירותו, וא"כ לא היה צריך הרמ"א להסיק ולכתוב זה כאן בשם י"א דאם חייב לו בלא הלואה דיכול למשכנו. לכן נראה להגיה מותר למעבד דינא לנפשיה, ור"ל אפילו בהכאה, וה"ה אם רוצה להוציא בחזקה הפקדון מידו יכול להכותו עד שיניחנו בידו. ומש"כ המחבר דדוקא כשיוכל לברר עביד דינא לנפשיה, וכשאינו יכול לברר אפילו תפיסה בעלמא אסור, אזה כתב הרמ"א דהתפיסה גרידא מותרת בכל ענין, ע"כ. ועי' ט"ז: ויש חולקים, ואין לשנות נוסח הרמ"א, אלא המחבר סובר שכל דבר שאינו חוב ממש, יכול לכונס לביתו אפילו ללא רשות ב"ד, ובחוב אפילו ברשות ב"ד אסור, והי"א סוברים שליכנס לביתו של ערב צריך רשות בית דין.

חושן משפט חלק ד'

בעדם, ואם זה גזל ברור יכול לתפוס עבור זה, אמנם י"א דאין יכול למשכן בכל אלה ללא רשות בית דין ואפשר לומר קים לי כדבריו (פ"ת * כנסת יחזקאל).
(ל) ואם זקף עליו השכר במלוה כו' - דאז נעשה ממנו הלואה (סמ"ע).
(טו) ³⁰יש מי שאומר שאין שליח בית דין אסור ליכנס לביתו למשכנו, אלא במשכנו להיות בטוח ממעותיו, ולא הגיע זמן הפרעון(לא). אבל כשהגיע זמן הפרעון ובא לגבות חובו, וזה אינו רוצה לפורעו, והוא בחזקה שיש לו מטלטלין ומבריהם, שליח בית דין נכנס לביתו למשכנו, ויפרע לזה חובו, שפריעת בע"ה מצוה, ³¹ומכין אותו עד שתצא נפשו כדי לקיימה. ³²אבל אין כופין אותו להשכיר(לב) עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע. ³³ואפילו התנה על עצמו שיתפוש המלוה את גופו, וכתב לו זה בשטר, אינו מועיל, ואינו יכול לא לאסרו(לג) ולא להשתעבד בו¹⁰. הגה: ³⁴ודוקא שאין לו לשלם(לד). אבל אם יש לו, ואינו רוצה לשלם, כ"ד חובשין אותו והיו מכין אותו עד שתצא נפשו וכופין אותו לשלם¹¹. וי"א לאפי' אם אין לו לשלם, אם נשבע להיות חנוט עד שישלם, כריך לקיים שבעתו. ועיין לקמן סוף הסיומן.
(לא) ולא הגיע הזמן - וה"ה אעפ"י שהגיע כבר זמן הפרעון כשאינו רוצה לגבות חובו ממנו עתה, משום דא"כ צריך לסדר לו ואין בידו דהלוה כדי הסידור וכדי חובו, ומשו"ה רצה למשכנו הכל ולהחזיר לו קצת לעת צרכו ויהיה הכל משועבד לחובו (עי' לקמן סעיף טז), או משאר טעם שיש לו (סמ"ע).
(לב) אבל אין כופין אותו להשכיר כו' - מטעם דכתיב (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים, שטר של ה' ית' הוא קודם (סמ"ע), אף דאין בית דין כופין אותו להשכיר עצמו כדי לפרוע חובו, מ"מ לענין אם החיוב מוטל עליו בעצמו להשכיר עצמו לפרוע חובו, תליא בפלוגתא דרבוותא, ועי' רמ"א (סי' שלג ס"ג) הסובר שחייב (פ"ת).
(לג) ואינו יכול לא לאסרו כו' - ראוי לתקן תקנות לפריעת בעל חוב מה שהוא שלא מן הדין, כמו לתפוס גופו בתפיסה וכיוצא בזה, ואף על פי שהוא חוב דעיסקא וכיוצא בזה שיש למלוה בזה ריוח, אפ"ה שייך טעמא כדי שלא תנעול דלת, ובזמננו פשט המנהג שחובשין ללוה כשאין לו לשלם ואין מוחה, ואולי הכל בחזקת שמבריהם נכסים, וצ"ע (פ"ת).
(לד) ודוקא שאין לו לשלם כו' - כשידוע שאין לו כח לשלם או אפילו שאין ידוע והכרנו באיש ההוא שנשא ונתן באמונה אלא שעתה אומר שאין לו במה לפרוע בכה"ג ודאי אסור לכופו כלל, אם לא הוחזק ברמאי אין לב"ד להכלימו בשום דבר לתור ולדרוש אחריו ולא ליכנס לביתו ולא להזיקו להביא ראיה שהוא עני, וי"א שישבע וי"א שלא להשביעו אלא חרם סתם למי שיש לו ולא יפרע או למי שידוע שיש לו נכסים יבא ויגיד ואם נסתפקו בזה אם הוא רמאי אז נתן רשות לב"ד להכלימו לדרוש אחריו וליכנס לביתו (ש"ך * רשד"ם).
(טז) ³⁵אחד הממשכן את חבירו בבית דין, ואחד שמשכנו בידו ברור או מדעת הלוה(לה), אם איש עני הוא ומשכנו דבר שהוא צריך לו, הרי זה מצוה להחזיר לו העבט בעת שהוא צריך לו. מחזיר לו את הכר בלילה(לו) כדי לישן עליו, ואת המחרישה ביום(לז) כדי לעשות מלאכתו. ³⁶א"כ מה מועיל לו המשכון, כדי שלא ישמיט החוב בשביעית, ולא יעשה מטלטלים אצל בניו(לח), אלא יפרע מהמשכון(לט) אחר שמת הלוה. ³⁷בד"א, כשמשכנו שלא בשעת הלואתו. אבל אם משכנו בשעת הלואתו, אינו חייב להחזיר לו(מ). הגה: ³⁸מאות השקת העבט הוא מלות עשה שמתן שקכה כתוב בלדה(מא), ולכן אין צית דין של מטה מחוייבין לכופו עליה, אבל אם רוצים לכופו(מצ), הרשות בידם. ועיין צ"ד ריש סימן ר"מ.
(לה) מדעת הלוה - עיין מ"ש לעיל (סי' עב ס"ב ד"ה שמשכנו) (קצה"ח).

Commented [YL9]: מ שמע שמה שתפס עבור השכירות הוא שלו, אבל מה שתפס עבור הגזל הוא כמשכון עבור תשלום הגזל, וצ"ע איך לכתוב את זה

Commented [YL10]: פילו במקום שאין בית דין יכולים לרדת לקחת נכסיו, מותר לחבוש אותו עד שישלם (ש"ך * ראנ"ח), היינו רק למי שידענו שיש לו במה לשלם והוא אינו משלם או שיש אמתלאות דאית ליה במה לשלם והוא עושה עצמו כמי שאין לו (ש"ך * רשד"ם) - האם זה מוסיק משהו על הרמ"א??

¹⁰ עי' שו"ת בני אהרן סי' נא שזה דווקא כאשר אין לו מה לפרוע, אבל במקום שיש לו, תנאי זה מועיל.

¹¹ אף בדדין תוה"ק אם יש לו ואינו משלם אוסרים במאסר, אבל היינו בב"ד ישראל ובידוע שיש לו עוד שישלם, משא"כ בערכאות של עכו"ם, שנעשה כתוא מכמר ואפילו ישלם לא יפטרוהו מעונש (מהרש"ם ח"ג סצ"ו).

חושן משפט חלק ד'

(לו) את הכר בלילה כו' - והיינו כסות יום שמחזירו לידו כל היום עד שקיעת החמה דאו חוזר ונוטלו מידו. ונקט כר¹² בלילה לרבנותא, דאעפ"י דאינו צורך כל כך שאפשר לו לישן על מצע ומפץ, מ"מ במקום שרגילים בכר צריך להחזיר לו הכר (סמ"ע), בשעה שהוא ביד המלוה אינו רשאי המלוה להשתמש בו (ש"ך), עי' ש"ך (סי' עב ס"ב ד"ה בין שמשכנו), כיון דגם בעשיר אינו רשאי להשתמש ע"כ מוכח דלא קנה כלל להשתמש בו (קצה"ח).

(לז) המחרישה ביום - אעפ"י שאינו כלי אוכל נפש דאזהר עליה התורה כנ"ל (סעיף ח), מ"מ כיון שצריך לעשות בו מלאכה להחיות נפשו, והמחרישה הוא הכלי שעל ידו בא האוכל נפש, צריך להחזירו לו. ועי' לקמן (סעיף כ"ג) (סמ"ע).

(לח) ולא יעשה מטלטלין אצל בניו - דמטלטלי דיתמי אינן משועבדין להמלוה מן הדין. וזה שסיים וכתב, "אלא יפרע מהמשכון אחר שמת הלוח", ועי' לקמן (סי' קז ס"א, וסמ"ע שם סק"ח) (סמ"ע).

(לט) אלא יפרע מהמשכון כו' - עי' לקמן (סעיף יט) (סמ"ע).

(מ) אינו חייב להחזיר - לכו"ע דבר הצריך ללוה תדיר כגון כר ומחרישה, צריך להמתין עד שפדאו, ולפי"ז מ"ש "אין צריך להחזיר", ר"ל, אבל מ"מ אינו יכול למכור (סמ"ע), ואם החזיר לו ומת הלוח בנתיים או שעבר שמיטה בנתיים שמטה משמטתו כיון דלא תפיס ליה מלוה וקרי ביה לא יגוש (רע"א * ב"י), ויש חולקים (רע"א * תומים).

(מא) שמתן שכרה בצדה - דכתיב (דברים כד יג) וברכך ולך תהיה צדקה לפני ה' אלקיך (סמ"ע), היכא דעבר ומשכנו שלא ברשות דאם לא קיים העשה שבה הרי הוא לוקה, בזה ודאי ראוי לכל ב"ד מישראל אם יש לאל ידם לכופף להחזיר ולקיים העשה שבה, דלא כסמ"ע סק"טז) (קצה"ח).

(מב) אבל אם רוצים לכופף כו' - וי"א שאין יכולים לכופף בכלל, ועי' לקמן (סי' קז סק"ב) (ובי"ד (סי' רמ ס"א)¹³ (סמ"ע), עי' דברי (סי' קז סק"ב)), שאין מחלוקת ולכו"ע יכולים לכופף (ש"ך), עי' ש"ך, ועיין קצוה"ח סק"מא), ועי' דברי הקצה"ח לקמן (סי' קז סק"ב) [דלא כש"ך, ואין לכופף] (פ"ת).

(יז) שליח בית דין שבא למשכן, לא ימשכן דברים שאי אפשר ליתן אותם משכון, כגון בגד שעליו וכלי שאוכל בו וכיוצא באלו, ומניח מטה לישב עליה (מג) ומטה ומצע הראויים לו (מד) לישן עליהם, ואם היה עני⁴⁰ מטה ומפץ לישן עליו. וכל הנמצא בידו חוץ מאלו, יש לו למשכנו, ויחזיר לו כלי היום ביום וכלי הלילה בלילה, וכן מחזיר לו כלי אומנות ביום¹⁴.

:Commented [YL11]
האם הבית אפרים
פשוט ואם אל לשים
בסי' ד.

¹² פי' מזרון.

¹³ ז"ל ס"א: אין ב"ד כופין על מצות כבוד אב ואם, דהוי ליה מצות עשה שמתן שכרה בצדה שאין ב"ד כופין עליה. ועיי' ש"ב"ז: היינו עד שתצא נפשו, אבל קצת כפייה אם רצו שפיר כופין. ועיי"ש ס"ה: זה שמאכילו ומשקהו משל אב ואם אם יש לו. ואם אין לאב ויש לבן כופין אותו וזן אביו כפי מה שהוא יכול.

¹⁴ עי' אהבת חסד ח"א פ"ז אות ג: אם רוצה לשלוח שלוחו לבית הלוח למשכנו ג"כ אסור*. ואם משלחו לבית הלוח לבקש שיתן לו משכון על ידו יש לעיין בזה ועיין בנה"ח. ואם אמר לשלוחו לך לביתו ואמור לו שיביא לי משכון על החוב מותר ליכנס לביתו ולאמר לו דבר זה שלא עשהו שליח ליקח ממנו המשכון רק שליח דברים בעלמא ונראה דאז אפילו אם הלוח נותן לו המשכון להוליכו להמלוה ג"כ מותר ליקח ממנו דשלוחו של הלוח הוא ולא של המלוה:

*אף דאין שליח לדבר עבירה ולא נקרא הפעולה על שמו מ"מ הלא השליח בעצמו עושה איסור, וכיון דלאו שלוחו הוא איך יכול לחטוף חפץ של חבירו והוא בכלל גזלן ועובר המשלח בלאו דלפני עור. ואם השליח הוא שוגג בזה שאינו יודע כלל שיש איסור בזה המשלח עובר בלאו דלא תבוא אל ביתו וגו' [לפי אלה שסוברים שיש שליח לדבר עבירה במקום שוגג] (נתיב החסד שם).

עי' לעיל סי' ד ס"א: וי"א דווקא בחובו ממש, אבל אם חייב לו בלא הלוואה, או שאין צריך למשכנו, כי הוא כבר אצלו בפקדון או מצאו ביד אחר, מותר לתפסו, עכ"ל. ועיי"ש בש"ך שהביא יש"ש: וכל זה דוקא שתופס משלו. אבל היכא שיש בידו משכון או פקדון. יכול לעכבו אפי' לכתחלה, כדי להציל ממון שלו, בכל דרך האפשרי. מאחר שברור לו שהוא חייב לו. ולא יכול לברר עליו בעדים. וזה לא נקרא עביד דינא לנפשיה. שהרי לא תפס, אלא שמעכב את שלו בשב ואל תעשה, ועיי"ש בקצה"ח שאוסר מטעם הזה. ויש מחלקים [בדברי הזהר] בין אם קדם הפקדון ואח"כ הלוחו ובין אם קדם החוב לפקדון, דאם קדם הפקדון לחוב מותר לעכבו (פ"ת)

חושן משפט חלק ד'

(מג) מיטה לישיב עליה כו' - בזמניהן היו רגילין לישיב ע"ג מיטות בפרט בשעת האכילה, ודרך הבריאות הוא שלא לישיב אחר האכילה מיד באותו מקום אלא יהלך קודם השינה ד' אמות, וכדי שלא ישכח מלהלוך, היו דרכם להיות מיטה מיוחדת לישיב עליה, והיתה מרוחקת ממיטה זו שישיב עליה ואכל, לפחות ד' אמות, ומשו"ה כתב שמניחין לו שתי מיטות (סמ"ע).

(מד) ומיטה ומצע הראויים לו - פירוש, הראויים לאיש שאינו עני שאין מדרכו לישיב בלא מצע אף אם אינו ישן אכרים, אבל עני סגי ליה במפץ שהוא דבר קשה ממצע (סמ"ע).
(יה) ⁴¹היו לו שני כלים, נוטל אחד ומחזיר אחד(מה). עד מתי הוא חייב להחזיר וליקח, עד לעולם. ואם היה המשכון מדברים שאינו צריך להם, ואין מניחים(מו) אותה ללוה, הרי זה מניחו אצלו עד שלשים יום, ומשלשים יום ואילך מוכרו בב"ד.

(מה) נוטל אחד ומחזיר אחד - כשיש ללוה כלי אחד של יום וכלי אחד של לילה וחובו נגד שניהן, ממשכן אותו בשניהן, וכשנוטל אחד, דהיינו כלי לילה ביום, מחזיר לו באותו פעם כלי היום, וההיפך לעת הערב. וכן לעולם, כל שאינו מחזירו כדי שלא למשכנו וכדלקמן (סעיף כ"ב) (סמ"ע).

(מו) מדברים שאין צריך להן ואין מניחין כו' - חדא באידך תליא, וכאילו אמר אם הוא מדברים שא"צ לו דאז אין מניחין ביד הלוה. מ"מ אינו מוכרו מיד אלא המלוה ממתין לו במכירתו ל' יום, וכנ"ל (סי' עג ס"ד) במשכון שממושכן בידו בשעת הלואתו (סמ"ע).
(יט) ⁴²אם מת הלוה אחר שהשיב לו המשכון, שומטו מעל בניו ואינו מחזיר(מו).

(מז) שומטו מעל בניו ואינו מחזיר - ע"י לעיל (סעיף ט"ז) (סמ"ע).
(כ) ⁴³אפילו הוא עשיר הרבה בקרקעות, ואין לו מטלטלים אלא אלו שמשכן, צריך להחזירם לו. אבל אם יש לו מטלטלים אחרים, שאין צריך לאלו, אין צריך להחזיר לו.

@NO MB@

(כא) ⁴⁴כשמחזיר המשכון, צריך להחזיר לו בעדים ולהתרות בו: אל תחזירהו לי אלא בפני עדים(מח). הגה: שאם לא כן היה נאמן לומר: החזרתי או: פרעתי, צמיגו להחזרתי(מט), וכלכל פלא יהיה תוך זמנו(כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ח).

(מח) בפני עדים - מזה שאמר לו "אל תחזיר לי המשכון אלא בעדים", הוה בכלל זה גם שלא ישלם לו המעות אלא בעדים, דהא משכון במקום מעות קאי עכשיו, וברור שמדובר במלוה על פה, שכן במלוה בשטר יש טענה "למה שטרך בידי" (ט"ז).
(מט) או פרעתי במיגו דהחזרתי - אבל בלא מיגו אינו נאמן לומר פרעתי, כיון דכבר לקח בידו המשכון להיות בטוח במעותיו ולהתפרע ממנו. ועוד, דאי לא הוה נאמן לומר החזרתיהו לך לא היה נאמן לומר פרעתי, דכיון דהחזירו לו בעדים הו"ל כאילו עדיין המשכון ביד המלוה והיה נאמן לטעון עליו כדי דמיו (סמ"ע).

(נ) ובלבד שלא יהא תוך זמנו כו' - פירוש, שבתוך זמנו אינו נאמן לומר פרעתי במיגו כו' דהו"ל כמיגו במקום חזקה, דחזקה היא דאין אדם פורע בתוך זמנו. ואף על גב דנתבאר לעיל (סי' עח ס"א) דאם הלוה לו בלא עדים או שאין עדים על הזמן שקבע לו, נאמן לומר פרעתיך אפילו בתוך זמנו במיגו דלא היו דברים מעולם או במיגו דכלה הזמן, מ"מ כיון שהוא ספק בגמ' אם אמרינן מיגו במקום חזקה, ומשום דהמוציא מחבירו עליו הראיה אמרינן מיגו הנ"ל בתוך זמנו, ובהאי דהו"ל משכון אף דהחזירו כיון דהחזירו בפני עדים, לפחות לא מיקרי הלוה שהחזירו לו לפני עדים מוחזק, למימר דיהא נאמן לומר פרעתי מכת המוציא מחבירו עליו הראיה. ואעפ"י שכתבתי לעיל (סק"א) דאינו ממשכנו שלא בשעת הלואתו אלא לאחר שעבר הזמן הפרעון, וכשנתן לו המשכון מדעתו בשעת הלואה א"צ להחזירו כלל, מ"מ לפעמים כשרואין שהוא מבזבז נכסיו ממשכנין אותו גם בתוך זמנו (סמ"ע), ועיקר דלא כרמ"א אלא היכי דאית ליה מיגו המע"ה וכדלעיל (סי' עח ס"א) (ש"ך), ועיקר כסמ"ע, וע"י דברי בסי' עח ס"ד ד"ה בסוף היום (קצה"ח).

Commented [YL12]:
אם יש הלכה מזה
שהש"ך משווה פה
שאסר למיגו,
והקצה"ח חולק?

ע"י בית אפרים ח"מ עו שכל האיסור זה לתפוס דרך חזקה, אבל דרך ערמה אין איסור.

חושן משפט חלק ד'

(כב) 45 אינו יכול למכרו לעולם, כיון שלקחו בתורת משכון, אם (לא) שיהזירונו לו על מנת שלא לחזור לקחתו בתורת משכון, ומחזיר לו הכר אפילו ביום(נא), ומחרישה אפילו בלילה, ובא לבית דין ומגבין לו חובו.

(נא) ומחזיר לו הכר אפילו ביום - זהו פירוש למה שכתב לפני זה, וכאילו כתב שהחזיר על דעת שלא לחזור לקחתו בתורת משכון, דהיינו שמניח לו הכר בידו אפילו ביום כו', ובו מגלה דעתו שאינו חפץ ליטלו עוד מידו בתורת משכון להיות עליו דין השבת העבוט (סמ"ע).

(כג) (כשיגיע זמן הפרעון ונא לגנות חובו), 46 מסדרין לבעל חוב¹⁵. כיצד, אומרים ללוה: הבא כל המטלטלים שיש לך, ולא תניח אפילו מחט אחת, (47 ואפילו כלי אוכל נפש), 48 ונותנין לו מהכל מזון(נב) שלשים יום (49 כענינוי שצעיר, אף על פי שאכל תחלה כענינוי), וכסות י"ב חדש(נד), 50 ולא שילבש בגדי משי או מצנפת זהובה, אלא מעבירים אותה ממנו(נה) ונותנים לו כסות הראויה לו ל"ב חדש, ומטה לישב עליה, ומטה ומצע (51 שאכל ככני המטה(נו)) הראוים לו לישן עליהם, ואם היה עני, מטה ומפץ לישן עליו, 52 ואין נותנין [כלים] (כלום) כאלו לאשתו ובניו, אף על פי שהם קמנים שהוא חייב במזונותיהם, ונותנים לו סנדלו ותפיליו(נז). היה אומן, נותנים לו שני כלי אומנות מכל מין ומין, כגון שהיה חרש נותנין לו שני מעצדין (פירש"י⁵³ דולדייר בלע"ז קמנה ומחלק בה את הנסרים), ושתי מגרות. היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט, נותנין לו שנים מן המרובה, וכל שיש לו מהמועט¹⁶, 54 ואין לוקחים לו כלים מדמי המרובה(נט). היה אכר (חורש) או חמר, אין נותנין לו לא צמדו ולא חמורו(נט). וכן אם היה ספן, אין נותנין לו ספינתו. אף על פי שאין לו מזונות (אלא) מאלו, אין אלו כלים, אלא נכסים, וימכרו עם שאר המטלטלים בב"ד, וינתנו לבעל חובו. 55 ואפילו אם הוא תלמיד חכם ותורתו אומנותו, אין מניחים לו ספריו(ס), ואפילו ספר תורה(סא), לפי שהם כשאר נכסים שבעל חוב גובה מהם. 56 והוא הדין למקומות בית הכנסת שהם בכלל נכסים(סב), ובעל חוב גובה מהם חובו.

(נב) ונותנין לו מהכל מזון כו' - פירוש, כשיש לו מזונות בביתו נותנין לו ממנו על ל' יום והמותר למלוה, ואם אין לו מזונות בביתו מוכרים קצת מטלטלים כדי שיתנו לו דמי מזונות על ל' יום, וכמ"ש לקמן (סעיף כז) (סמ"ע).

(נג) אעפ"י שאכל תחילה כעני - שמתחילה צמצם נפשו כדי לפרנס מהמותר לבני ביתו, משא"כ עתה שאין נותנין להן כלום, א"צ להרעיב נפשו בשביל המלוה. וה"ה איפכא, אם היה אוכל תחילה כעושר ממעטין עכשיו ממה שרגיל בו וכדמסיק בכסות. ועי' לקמן (סי' צט ס"א) שנותנין מזון "כדרכו" כו', לא משמע קצת הכי. וצריכין לדחוק ולפרש "כדרכו" כפי הראוי להיות דרכו, דהיינו כמו בינוני שהוא דרך המיצוע וראוי לבני אדם לנהוג בו ע"פ דרכם והנהגתם (סמ"ע)¹⁷.

¹⁵ מה שפוסקים בנימוסיהם שאם צד א' אינו בא להשיב בזמנו שכנגדו זוכה אין זה דינא דמלכותא אלא גזילה (עי' ש"ך סי' קכח סק"ו?), לא זכה יותר ממה שיש זכות בתוה"ק, וגם דיעבד לא מהני אא"כ ליכא עדים ואית ליה מיגו אבל בנלקח עבור מכס ונמכר מכירה פומבית בזה דינא דמלכותא דינא (מהרש"ם ח"ג סי' ט).

¹⁶ אף על פי שבעת שהיה לו מן המרובה הרבה והיה משאילן לאומן אחר והיה שואל ממנו הנחסר לו ועתה לא יהיה לו מה להשאיל ולא ישאילו גם לו מ"מ אין מוסיפין לו ממה שאין לו (ערה"ש אות כז). כשמסדרין לבע"ח, נותנים לו כלי אומנות, ואילו שאר מטלטלין, אעפ"י שאין לו מזונות אלא מהם, אין נותנים לו, מפני שהם בכלל נכסים, ובע"ח גובה מהם חובו, והנה ארון מקרר, אעפ"י שנחוץ מאד במדינה חמה כמו ארגנטינא, בכ"ז אינו הכרחי, אם הקצב ימכור את הבשר מיד, כמו שעשו לפני שהומצא המקרר החשמלי, וה"ה למסור החשמלי, כי יכולין לשבור את העצמות גם בקופיץ פשוט, כמו שעשו מקדמת דנא (מנחת יצחק ח"ה סי' קכא אות ב). ועי' נתה"מ סי' עד סק"א? אם נותנים לו זמן ברויח למכור.

¹⁷ ואם אכל תחלה כעשיר נותנין לו גם עתה כעשיר, ואינו דומה לבגד שיתבאר מפני שצער המזון מרובה משל בגד ובגדים נותנין לו על י"ב חודש כראוי לו ואפילו לבש מקודם בגדי משי או מצנפת זהובה או שארי דברים יקרים שאין דרך רוב אנשים בכך מעבירין אותם ממנו ונותנים לו בגדים בינונים (ערה"ש אות כו).

חושן משפט חלק ד'

(נד) וכסות י"ב חודש – פי' מכסות הראויה לו (ש"ך * ספר החינוך), וא"י להוציאו מבית דירה שלו שדר בה עד י"ב חודש (רע"א).

(נה) אלא מעבירין אותה ממנו - פירוש, לא מיבעיא שאין נותנין לו מעות להלביש נפשו בבגדים הללו, אלא אפילו היו עליו בגדים הללו לוקחין אותן מידו (סמ"ע, ש"ך * ספר החינוך).

(נו) ושאר צרכי המטה - פירוש, כרים וכסתות וסדינין, ובשעה שהיה ממשכן אותו לא הניח בידו אלא מפץ ומצע, וכרים היה נוטלם מידו ביום ומחזירם לו בלילה וכנ"ל (סעיף י"ז), אבל עתה שבא לסדר לו ולמכור המותר, מסדרים לו גם כרים וסדינים ומניחין אותן בידו (סמ"ע).

(נז) סנדלו ותפיליו - טלית אין נותנין לו, דשאני תפילין דהוא חובת גברא משא"כ טלית, ובפרט אם יש לו טלית קטן (פ"ת).

(נח) ואין לוקחין לו כלים מדמי המרובה - פירוש, למין המועט שבידו, אין מוכרין מהמרובה למלאות המועט. דהוה אמינא דיכול לומר, עד השתא דהיה בידי ממין אחד הרבה כלים והייתי משאיל לשכיני מאותו מין והן השאילו לי מהמין השני שאין בידי ממנו כדי צרכי, משא"כ עתה שלוקחין מידי ממין המרובה היתר מכדי צרכי (סמ"ע).

(נט) לא צמדו ולא חמורו - צמדו, פירוש הבקרים שהוא חורש בהן, דומיא דחמורו (סמ"ע).

(ס) אין מניחין לו ספריו - והא דמניחין לו תפילין, לפי שהוא דרך מלבוש ומצוה שבגופו (סמ"ע).

(סא) ומ"ש ואפילו ספר תורה - אע"פ שי"א בזמן הזה המצוה טפי בקניית ספרים מבס"ת, מטעם שבזמנינו מעמידין הס"ת בהיכל ואין למידין מתוכו, מ"מ שיטת המחבר שגם קניית שאר ספרים מצווין אנו בה, ושעל כל פנים בקניית ס"ת מצות עשה במקומה עומדת (סמ"ע), אבל אותה מסכתא שהוא לומד באותה שעה מניחין לו (ש"ך * ספר החינוך), מה שגובה בע"ח ספר תורה, היינו בסתם ספר תורה שלא הקדישו בעליו, אבל אם הקדישו לבית הכנסת, כבר הוקצה למצותו, שהבעלים סלקו הנאת דמים ממנו, ואפילו הקדישו בלשון "אני מקדיש ספר תורה זה ע"מ שאם אלך מהעיר הזאת עם ביתי שיהיה לי רשות להוליכו עמי לכל מקום שאלך" (רע"א * מהרי"ט), יש מח' למה לענין מסוים ס"ת לא נחשב בכלל נכסיו, א' בגלל חשיבותו, וא' בגלל שלא מוכרים ס"ת שכל המוכר ס"ת אינו רואה סימן ברכה מזה, ולפי הטעם הראשון גובים בע"ח מספר תורה, דמה ענין זה לבעל חוב ומאי איכפת לי' לבע"ח בזה אדרבה כל שהוא חשוב יותר נוה לו לגבות חובו מעידי עידיות, ולפי הטעם השני לא, שכן אין דעת המלוה על זה להלוות על דבר שאם יגבנו לא יהי' יכול למוכרו כרצונו שאינו רשאי למוכרו, ואפילו אם תאמר שלכו"ע גובים וכן עיקר אמנם כל חפץ שלא הי' דעת המלוה עלי' נהי דמני' גובה ממשעבדי לא טרוף (פ"ת * חת"ס).

(סב) שהם בכלל כו' - וה"ה שמוציאין אותו מביתו (ש"ך), ה"ה מי שנתחייב לחתנו נדוניא, הדין כן שמוכרין ביתו וכלי תשמישו, והעיד שנוהגין כן בכל בית דין שבישראל (פ"ת).

(כד) ⁵⁷ אין צריך לומר שלא תטול אשתו ממוזנותיה להבא, אלא אפילו תפסה מנכסי בעלה, כגון שהלך למדינת הים ותפסה מנכסיו שתזון מהם (סג), מוציאין מידה ונותנים למלוה, ⁵⁸ שאין לאשה מוזנות, לא מקרקעי ולא ממטלטלי, עד שיפרע המלוה (סד), אפילו היתה קודמת ואפילו הלך בעלה למדינת הים ולותה בשטר ואכלה, אעפ"י שקדמה הלואת מוזנותיה בשטר להלואתו של בעל השטר, אין הלואת המוזנות נגבית עד שיפרע בעל השטר תחלה (סה). ואם המלוה שעל הבעל היתה על פה, והיא לותה לצורך מוזנותיה על פה או בשטר, איזה מהם שיבא לגבות תחלה קודם, ואם באו שניהם כאחד, חולקים (סו). הגה: ⁵⁹ מיהו אם מעות נדוניא עדיין צידה או נקטת אציה, יכולה לתפסן למוזנותיה (סז). ⁶⁰ היה חייב לעובדי כוכבים, ותבעוהו צדיני עובדי כוכבים, ונצתה האשה עם כתובתה וסלקה העובדי כוכבים צעלי חובות, כי כן הוא צדיניהם להגבות לאשה נדוניתה תחלה, וצא אחר כך מלוה ישראל לתבוע

Commented [YL13]:
א הבנתי

חושן משפט חלק ד'

חובו ולהוציא מיד האשה מה שגבתה בדיני עובדי כוכבים, הדין עם המלוה(סח), דהרי הכחוצה והגזונויא לך נתנה לגבות מחיים, (כמו שנתזכר בלשון העזר סי' ז"ג).

(סג) שתזון מהן - הלשון משמע שבא לומר לא מיבעיא להבא אלא אפילו לעבר. ועפ"י ז"ל דמ"ש "שתזון מהן", הכי קאמר, בשעה שתפסה תפסה כדי שתזון ממנו להבא, והשתא כשבא הבעל חוב לגבות כבר ניוזנית ממנו, ועכ"ז הבעל חוב גובה (סמ"ע).

(סד) עד שיפרע המלוה כו' - מפני שהתורה לא חייבתו ליתן לה מזונות אלא כשיש לו, ואז תאכל היא עמו ותהא כגופו, משא"כ זה שאין לו, ואף המזונות ל' יום שנותנין לו ללוה הוא משל המלוה, ומשל המלוה ציותה התורה לפרנסו ל' יום לו ולא לה, אלא שמדרבנן חייב להשתדל לה מזונות אף שאין לו, וכמ"ש בכתובה אנא אפלה ואיזון וכו', מ"מ לא עדיף שטרה כשטר שביד המלוה, ואף שלותה גם היא בשטר על מזונותיה ואותו שטר הוא מוקדם לשטר שלוה בו בעלה, מ"מ המלוה שהלוה לה אין לו שום שעבוד על הבעל כי אם עליה. ואף שהיא באתה עתה לגבות מהבעל והבעל חייב ליתן לה מזונות מדרבנן ולא מדאורייתא כיון שלא אכלה עמו ממה שיש בידו, מ"מ כיון דבשעה שבאתה לגבות כבר לוה בעל מבעל חובו ונתחייב לו בשטר, משו"ה הוא מוקדם. והיינו דוקא מה שלוה הבעל בשטר, דסמכה דעת המלוה על שעבודו אפילו על מטלטלים כשכתב לו דאקני או דאקני אחריותו טעות סופר היא כמ"ש לקמן (סי' קיב ס"א ברמ"א), אבל כשלוה בעל פה, דאז אין סמיכת מלוה דהבעל אפילו על קרקעות דהא אם מכרם אינו יכול לטרוף מהלקוחות, משו"ה אין לו קדימה בהן מהאשה במזונותיה, והרי בעל חוב והיא באין כאחד לתובעו לשלם להן, משו"ה שניהן שוין (סמ"ע), עי' סמ"ע (ש"ך), דקדק לומר כדי שתזון מהם משום דדוקא לזון מהם לעתיד מוציאת מידה, לפי שכשבא בע"ח לגבות חובו אינו יכול עוד לזונה עד שיפרע לו, אבל אם תפסה על המזונות דלשעבר כדי לפרוע למי שהלוה לה לזון אין מוציאת מידה, משום דעד אותה שעה חייב הוא לזון אותה והיא כבע"ח על המזונות שעברו, וכיון דתפסה לאו כל כמיניה דמלוה דבעל להוציא מידה, ולא זו בלבד אלא אפי' לא תפסה כל שקדמו נשואיה למלוה דבעל היא גובה תחלה דמי המזונות שעברו (ש"ך * גידולי תרומה), והוא צריך לחלוק עמה אלו מזונות (רע"א), צ"ע להפוסקים שפסקו שעבודא דרבנן וכמ"ש לעיל (סי' לט ס"א ד"ה גובה) (ש"ך), הטעם משום דמזונות דרבנן ושעבודו דמלוה מן התורה ואפילו למ"ד שעבודא לאו דאורייתא היינו לגבי לקוחות ויתומים, אבל מיניה דאורייתא ומחויב לשלם מן התורה, וכתובה דרבנן אפילו מיניה (קצה"ח).

(סה) עד שיפרע בעל השטר תחלה - היינו ממקרקעי, אבל במטלטלים חולקים (רע"א).
(סו) ואם באו שניהם כאחד חולקין - עי' לקמן (סי' קד ס"ג) דמלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר וצ"ע (ש"ך), הלכה זו שחולקים היינו דוקא לשיטת הרי"ף? דמזונות לאו דאורייתא, דאלו להרמב"ם? דמזונות דאורייתא לא גרע חוב הבעל על המזונות דעד השתא מבע"ח ידידיה ע"פ, ומי שזמן חיובו קודם גובה ראשון, ועי' אה"ע (סי' ס"ט) (ש"ך)? שמזונות הוא מן התורה (ש"ך * גדולי תרומה), וע' בתשוב' מהרא"ן ששון סי' מ"ח¹⁸ (ש"ך).

(סז) מיהו אם מעות נדונייתה עדיין בידה יכולה לתופסן למזונותיה - אפילו למזונותיה דלהבא יכולה לתפוס נדונייתה, ואין להן קצבה ואפילו תפסה כבר זהב (עי' אה"ע סי' צג סכ"ג) (סמ"ע), וי"א אף לדעה דס"ל דבעל חוב גובה ממעות נדוניא שכתב המחבר בסעיף כ"ו, מ"מ מודה לענין מזונות שתוכל לתפוס ממעות נדוניא שברשותה, רק המותר לבעל חוב, ואח"כ בסעיף כ"ו הביא דעת י"א דאינו גובה כלל מעות נדוניא, ומשו"ה לא כתב כאן הי"א כמ"ש בסוף, אלא דכאן הוא אליבא דכו"ע. ואם הכניסה לו בית בנדונייתה, לכו"ע אין בעל חוב שלו גובה מבית זה (עי' אה"ע סי' צ ס"ד) דבקרקע כו"ע מודים דמכרו בטל (ט"ז).

(סח) הדין עם המלוה שהרי - עי' לקמן רמ"א (סי' קד ס"ב) (רע"א).

Commented [YL14]:
רי מסעיף ד' משמע
שזה מדרבנן, ועוד
האם זה הרמב"ם
שליטתו כאן ודלא
כרי"ף וצ"ע

חושן משפט חלק ד'

(כה) ⁶¹אין בעל חוב גובה מכסות אשתו ובניו של לוח(סט), ולא מבגדים צבועים שצבען לשמן(ע), אף על פי שעדיין לא לבשו אותם(עא), ולא מסנדלים חדשים שלקחן לשמן,⁶² ולא מספרים שקנה לבניו ללמוד בהם, אלא הרי אלו שלהם.

(סט) מכסות אשתו ובניו של לוח - פירוש, ממה שעשה או צבע או קנה להן משלו. והטעם, דכל מה שהקנה להן הרי הוא כאילו מכרן לאחרים, ומטלטלים שמכר אין בעל חוב גובה מהן¹⁹. אפילו הקנה לו מטלטלי אגב קרקע ועשה או קנה להן אחר ההלואה, אינו גובה מהן, דהו"ל כלוה וקנה ומכר דאין בעל חוב גובה מהן. ותיקנו מי שכותב לבעל חוב דאקני דלא יגבה מטלטלים שמכר משום תקנת השוק (עי' לעיל סי' ס"א, ולקמן סי' קיג ס"ג). ואף שבלוה ולוה לא תיקנו תקנת השוק, ואף שקדם המאוחר וגבה אפילו מטלטלי, המוקדם חוזר וגובה מידו כשכתב לו דאקני כמ"ש שם ושם, מ"מ אשה שם לוקח עליה, ובלקוחות לא חילקו ובכולם תיקנו משום תקנת השוק, רק שבזמנינו תיקנו לגבות מזה משום הרמאים (סמ"ע), טעמא לא משום שליחות, שכן המוכר לא יודע להקנות אותם לאשתו, אלא רק בגלל "נעשה כמי שהקנה", אמנם בע"ח שכתב לו "אקני" גובה, שכן מעיקר הדין הבעל זכה וזיכה לאשתו, ומאחר ויש בע"ח הוא קודם לאשתו, ואם מוכר כסותו הלוקח זכה בכסות אשתו ובניו שעשה עבורם ולא קבלו עדיין, ולא עשו קנין, כיון דמכר בפירוש כסות אשתו ובניו, וכל ההלכה של "נעשה מי שאינו זוכה כזוכה" לא אמרינן אלא במקדיש (קצה"ח), הא דאינו גובה מכסות אשתו היינו דוקא כשהלוה בחיים, אבל אם מת, גובה מכסות האלמנה, אף שמגיע לה כתובה, הבעל חוב קודם (פ"ת).

(ע) שצבען לשמן - פירוש, אפילו לא קנה עבורם אלא ארג אותם או קנא אותם לעצמו ואח"כ נמלך ליחדם לאשתו או לבניו וצבען עבורם, זכו בהן בהשינוי ואין גובין מהן. ואפילו מספרים שקנה להם אינו גובה, שכבר קנו אותן והרי הן כאילו מכרם לאחרים וכנ"ל (סק"ט), ולא דמי לספרים שהם בידו דנחשבינן כנכסיו וגובין מהן (סמ"ע), י"א דאם הבגדים היו שלו והלך וצבען לשמן לא זוכים בשינוי, שהרי שינוי אינו קונה אלא בגנב וגזלן. וה"ה אם היה הבגד של בעל וחתכו ותפרו לשום האשה או לשום בניו לא זכו בשינוי (קצה"ח).

(עא) אף על פי שעדיין לא לבשו - אם קנה בד לשם אשתו, הוא בכלל הנ"ל, אבל אם קנה בד עבור סחורה, ושינה דעתו עבור אשתו, לא בכלל זה כל זמן שלא עשה שינוי (רע"א 8 צ"צ).

(כו) ⁶³במה דברים אמורים, בכלי חול. אבל בגדי שבת(עב) ומועד, גובה אותם בעל חוב.⁶⁴ (וי"ט חולקיס(עג)). ואין צריך לומר אם היו בהם טבעות(עד) וכלי זהב וכסף, שהכל לבעל חוב, והוא שקנה לה הבעל,⁶⁵ אבל מה שהכניסה לו, בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל, אין בעל חוב גובה ממנו, אם ידוע שהוא ממה שהכניסה היא(עה) או ממה שפסק הבעל לה(עו) בשעת נישואין. ואם אינו ידוע, היא נאמנת(עז) בבגדים ותכשיטים שדרך האשה להכניס לבעלה. [אבל]⁶⁶ אם הכניסה לו מעות בנדוניא(עה), בעל חוב גובה מהם. הגה: וי"א ⁶⁷דמכל מקום אם עדיין הגדוניה צרפחה או צרפות אביה, אין צעל חוב גובה מהן, ואפילו נשכח צעלה ופלאוהו, אין חוזרין וגובין מאלו הנכסים.

(עב) אבל בגדי שבת כו' - דבגדים יקרים הללו אינו מקנה להן מסתמא אלא על דעת שאם יצטרך להן יקחם מידן וימכרן, ומשו"ה בעל חוב גובה מהן (סמ"ע).

(עג) ומ"ש ויש חולקין - נראה דר"ל שחולקין אמ"ש שגובין מבגדים של שבת ויו"ט, אבל במאי דמסיק שגובין מטבעות וכלי זהב לא פליגי, ומטעם הנ"ל (סק"עב) (סמ"ע), אין זה צד חולקים שאפשר לומר כמותו קים לי (ש"ך * תורת אמת), וי"א דמלבושים היא פלוגתא דרבוותא, ואם תפסה האשה במלבושים בגדי שבת וי"ט וה"ה מתכשיטים שעשה לה הבעל וזכתה בהם האשה, אין בע"ח גובה מהם, שיכולה לומר קים לי כהנך רבוותא דס"ל דלא שניא בגדי שבת לבגדי חול (ש"ך * מהרש"ך).

¹⁹ וה"ה שאינו יכול למכרם, ועי' צמח צדק המובא בקצה"ח שמוסיף אפילו אם קנה משי כדי לעשות מהם בגדים לאשתו.

חוסן משפט חלק ד'

(עד) אם היו בהם טבעות כו' - ואם הקנה לה בפירוש התכשיטין שלה, אין הבעל חוב גובה ממנו (סמ"ע).

(עה) ממה שהכניסה היא כו' - שמעון שהיה חייב לראובן ונשא אשה ונתן לו גיסו שטר על ביתו, וכשנטה שמעון למות ציוה להחזיר השטר אל אשתו, אין ראובן גובה מאותה משכונא אעפ"י שהוא מוקדם, דאם תחשוב אותו בית לנדוניא, הרי אין הבעל חוב גובה הימנו, ואם תחשוב למשכונא, הרי ציוה להחזיר שטר משכונא (סמ"ע).

(עו) או ממה שפסק הבעל לה - החפצים שאדם עושה לארוסתו קודם החופה דינן כדין נכסי צאן ברזל ואין בע"ח גובה מהם אבל אחרי נשואין לא (רע"א * מהרי"ט).

(עז) היא נאמנת - בשבועה (ש"ך), כל זה לא מיירי אלא בנכסים שהן בעין ממה שהכניסה לו, אבל לא אם הוציאן שתגבה היא נגדן (ש"ך * רמ"א).

(עח) מעות בנדוניא כו' - הטעם, דמעוה להוצאה ניתנו ובאין מיד לרשותו (סמ"ע).

(כז) אין חילוק, בענין סידור, בין מקרקעי למטלטלי, שאם אין לו אלא קרקעות, מניחים לו לצורך כל הדברים האמורים²⁰. @NO MB²¹

(כח) התנה עמו שלא יסדרו לו בחוב זה (עט), תנאו קיים (פ). אבל במה ששעבד לו כל נכסיו, אין בזה תנאי לבטל הסידור, שלא היה בדעתו אלא על הנכסים הראויים לו על פי התורה, עד שיזכור בהדיא תנאי הסידור. ואפילו כתב: מגלמא דאכתפאי, לא אמר אלא על איצטלא (פי' תרגום אדרת שנער (יהושע ז כא) איצטלא בבלאה) בת מאה זוז (פא), שאינה כסות הראויה לו, שמוכרו ויתנו לו כסות הראויה לו. ואם אמר: על מנת שלא יהא בחוב זה דין סידור, אינו מועיל, דהוי ליה מתנה על מה שכתוב בתורה, כמו על מנת שלא תהא שביעית משמטתו.²²

(עט) שלא יסדרו לו בחוב כו' - דתנאי זה הוא כאומר "על מנת שלא תשמטני בשביעית" דהתנאי קאי אהלוא, ומהני כנ"ל (סי' סז ס"ט), והכא נמי התנאי קאי אהלוא שלא יבקש דין סידור (סמ"ע).

(פ) תנאו קיים - אם חייב עוד חוב אחר בלא תנאי, וכך בכל הני שמבואר בסעיף שאחרי זה שאין מסדרין לו וחייב עוד לאחר מחמת הלואה, בכה"ג נוטל בעל החוב שבתנאי או מחמת שכירות רק חצי הסידור, והלואה יש לו חצי הסידור מחמת בעל החוב האחר כו' (פ"ת).

(פא) איצטלא בת מאה זוז כו' - לאו דוקא קאמר, אלא כל שהוא בגד חשוב יותר ממה שלובשין הבינונים נפרעין ממנו, כנ"ל (סעיף כג) (סמ"ע).

²⁰ ומקומות בהל"נ הם כשאר נכסים ומוכרים אותן לפרעון חובות מיהו אם יהיה לו בזיון גדול כאשר יסור ממקומו שבבהל"נ יראה לי דאין לכופו למכור אותו וה"ה כל כי האי גוונא שהבזיון יוגדל מאד אין לכופו למכור ובתים וקרקעות אפילו בית שדר בו וקרקע שעובד בה מוכרין אותם לפרעית חוב. (ערה"ש אות כו).

²¹ אינו יכול להוציאנו מבית דירה שלו שהוא דר בה עד י"ב חדשים דומיא דכסות (מהרי"ט ח"א סי' קיג).

²² אם הב"ח סלק שעבוד חובו מעל קרקע זו או בית זו ושוב מכרה הלואה לאחר אינו יכול המלוה לתפסו בחובו מטעם שקדם שעבודו שהרי סלק שעבודו הימנה אבל אם לא מכרה ועדין היא ברשות הלואה והגיע זמנו של זה גובה אותה בחובו שאין גבייה מטעם שעבוד ואפילו אם התנה בפי' שלא יגבנו אינו כלום (מהרי"א ח"א סי' מה).

נושה שהתפשר עם הפושט רגל ושוב אחר זמן בא מהונו של פושט רגל זה ליד הנושה ורוצה להחזיק בו באומרו שלא מחל לו והלה טוען שכבר נתייאש מן החוב אחר שהתפשר עמו (עי' ש"ך סי' יב סק"י?), שכל פשרה שנעשית בין התובע והנתבע בשביל שהיו תביעות וטענות ביניהם באופן שכל אחד ירא שמא אם לא יתפשר יפסיד הכל, הוי פשרה מתוך הכרח ואונס ולא מהני בלא קנין אפי' נעשית הפשרה בין התובע והנתבע בינם לבין עצמם שלא בב"ד, ולכן במקרה זו הכל יודעים שנתפשר מתוך אונס דאל"כ לא ה' מקבל כלום, מחילה זו לא מהני כלום אפי' בהחזרת שטרות ובודאי יכול התופס לטעון קים לי שלא מחלתי. וכן אם לא עשו קנין על הפשרה חייב לשלם גם השאר (בצל החכמה ח"ג סי' קכד), ועי' רע"א סי' יב ס"ג ארבע בעלי חוב שהסכימו להתפשר עם הלואה ואחד מהמלוים אינו מסכים, יכול לכופ את הממאן להתפשר כשאר הסוחרים שהם הרוב, כי מנהג הסוחרים שכופין את שאינו רוצה לבוא בפשרה ועי"ש בפ"ת, ועל אף שלא היה בו קנין, כיון שפשרה כזאת הוא נהוג בין הסוחרים [אז במקומו] להעשות בלי קנין.

חוסן משפט חלק ד'

(כט) 70 יש מי שאומר שאין מסדרין בחוב שאינו דרך הלואה(פב), כגון שכירותו ושכירות בהמתו וכיוצא בהן, אם לא זקפן עליו במלוה. וכן כשבא ליפרע מהערב שאינו קבלן. 71 ויש אומרים שגם באלו מסדרין²³.

(פב) שאינו דרך הלואה כו' - עיין מ"ש לעיל (סעיף יד) (סמ"ע).
(ל) 72 הא דמסדרין, דוקא בשלא נשבע לפרוע. אבל אם נשבע לפרוע(פג), אין מסדרין לו, והוא בעצמו חייב למכור כל מה שיש לו, ואפי' חלוק ומכנסים ואבנמ, לפרוע לבעל חובו, ויתפלוש באפר(פד) ולא יעבור על שבועתו. (וע"ל סימן זה סעיף ט"ו. וע"ל סי' ע"ג דין מי קנסע לשלם לחבירו)²⁴.

(פג) נשבע לפרוע - הא דמצינו לעיל (סי' עג ס"ז) גבי שמיטה דפטור מחיוב השבועה דכיון שפטור מדין הפרעון פטור נמי מחיוב שבועתו. משום דהתם לא נשבע אלא לפרוע חוב ולא ליתן מתנה ואחר שהגיע שמיטה הרי נמחל חובו ומתנה א"צ ליתן לו, אבל בזה שאין לו, חובו לא נמחל ואם יתעשר יצטרך לפרוע, וכיון דאכתי חובו עליו צריך לקיים שבועתו שנשבע לפרוע חובו, ועיין מ"ש לעיל (סי' עג ס"ו ד"ה הנשבע לחבירו) (קצה"ח), וי"א דהכא מיירי אפילו אם ליכא כדי לפרוע כל החוב אף אם לא יסדרו לו, מ"מ חיוב השבועה חלה על כל פרוטה ופרוטה, ועיין מה שכתבתי בפתחי תשובה ליו"ד (סי' רלח סט"ו)²⁵ (פ"ת).

(פד) ויתפלוש באפר - דוקא שלא נשתנה מבראשונה ע"י אונס דשכיח ולא שכיח מחויב להתפלוש באפר כיון דלא אתני, אבל אם נשבע כשהיה עשיר והעני מחמת אונס, ודאי דפטור משבועתו, דאונסא דלא אסיק אדעתיה הוא, וכן הוא בהדיא ביו"ד (סי' רלב סט"ז) (פ"ת).

---

²³ מי ששידך בתו לאיש ונתחייב בשטר תנאים שיתן לביתו נדוניא סך מסוים, ואח"כ נתקלקלו חובותיו ועסקיו וירד מנכסיו, דינו כמו שאר בע"ח שמסדרים לו ומחוייב למכור ביתו וכלי תשמישו לסלק הנדוניא (דברי גאונים כלל קו סי' ח)

²⁴ אם נשבע כשהיה עשיר והעני מחמת אונס, ודאי דפטור משבועתו, דאונסא דלא אסיק אדעתיה הוא שיעני ויצטרך למכור החלוק ומכנסים, דנדרים מממון ילפינן (עי' ש"ך יו"ד סי' רלב סק"כ), ובממון כהאי גוונא הוי אונס (עי' שם סי' רלב סט"ז), ודוקא שלא נשתנה מבראשונה על ידי אונס דשכיח ולא שכיח, מחויב להתפלוש באפר כיון דלא אתני, אבל בהעני מחמת אונס דלא אסיק אדעתיה, ודאי דפטור משבועתו זאת ואינו חייב להתפלוש באפר (נתה"מ סי' לד סק"ג).

²⁵ ז"ל הש"ע: שבועה שאוכלנה, לא יצא ידי חובתו עד שיאכל כולה. לפיכך נשרף מקצתה, אין צריך לאכול המותר, שלא יצא בו ידי חובתו.

ועי"ש בט"ז: דעל אכילה כולה נשבע ולא יצא באכילת מקצתה, ומזה רואים במי שנשבע לחבירו לפרוע לו מנה ביום פלוני ואירע אונס שלא היה לו כל המנה, לא כסף ולא שוה כסף באותו יום שהגביל לו, שפטור מן השבועה, כיון שלא יכול לקיים כמו שנשבע. עוד יש ללמוד מזה במי שנשבע לפרוע מנה ביום פלוני, ואם יעבור על השבועה יתן קנס י' זהובים, ופרע לו המחצה, שחייב לו הקנס כולו, כיון שהשבועה היתה על כל הסך דוקא. ואם אמר בלשון זה "שבועה שאשלם לך מנה ביום פלוני ואם לא אשלם לך המנה אתן לך הקנס י' זהובים", ונתן לו המקצת, נותן לו הקנס לפי ערך מה שעבר.

ופ"ת: עי' ט"ז, עי' חו"מ (סי' צז ס"ל) שלא מסדרים חוב למי שנשבע לפרוע את החוב, צ"ל דמיירי ההיא דסדור דבמה שמסדרין לו יש בו כדי לפרוע כל החוב דאי לא כיון דאינו יכול לקיים שבועתו אף אם לא יסדרו לו נמצא דאין כאן חיוב שבועה כלל ולמה לא יסדרו לו, ואפשר לחלק בין מתנה לחוב דהיכא דחייב ר' זוז ונשבע לתת אותם ליום נועד חייב ליתן כל מה שיש לו אף שאינו יכול לקיים שבועתו בהחלט, לפי שהשבועה חלה על חיוב הפרעון וכי היכא דחיוב הפרעון הוא על כל פרוטה ופרוטה שיש לו ה"נ חיוב השבועה חלה על כל פרוטה ופרוטה. אבל בנשבע ליתן מתנה ר' זוז אפשר דאם אין לו ר' אינו חייב ליתן מה שיש לו. ויש מי שהורה שמי שנשבע לפרוע לחבירו סך ידוע ואינו יכול לפרוע ויכול לפרוע מקצת חייב הוא לפרוע אותו מקצת דעל כולה ועל מקצתה נשבע כיון דאיכא הנראה במקצת וכו'. ומדבריו משמע דלא שאני ליה בין מתנה לחוב (פ"ת * מ"מ), ויש חולקים על הט"ז בזה וצריך לשלם מה שיש לו [עי' ש"ך סי' עג ס"ח ד"ה וי"א דאפילו] דעיקר השבועה בכיכר על הזמן, וכאן עיקרו על הפרעון והזמן רק מזרז שכל פרוטה יש בו חיוב לשלם ומה שנשבע לפרוע כולו היה לזרז עצמו בכל הפריון אבל היתה דעתו גם על פרעון מקצת דעיקר שבועתו היתה לקיים מצותה פריעת חוב והמצוה במקצתו כמו בכולו.

חושן משפט חלק ד'

סימן צח – סדר גביית החוב, והמבקש זמן לפסול שטר, ואם לא בא בזמנו, וכו' י"א סעיפים.

(א) סדר גביית החוב כך הוא: כשהמלוה מוציא שטר חוב מקויים, אומרים ללוה: שלם.⁷⁴ אפילו שהיה כמה שנים ולא תבעו, אין אומרים: מחל לך (א) כיון ששהיה כל כך שנים ולא תבעו^{75, 26}, ואפילו שמענו שנתיאש. (פי' כמו ונואש ממני שאול (שמואל א' כו א) וזה כי מי שלבו הומה על דבר מה, ואחר כך נח ואינו הושב עוד בדבר ההוא, יאמר עליו לשון יאוש) מהחוב לגמרי (ב), ואמר: וי לחסרון כים, אינו יאוש (ב).⁷⁶ ואפילו ראה המלוה שכתב כל נכסיו לזניו, ולא כתב למלוה רק קרקע כל שכוונתו, ושקט, אפילו הכי לא אמרין דמחל. ואפילו אין שטר חובו יוצא מתחת ידו, אם החייב מודה (ד)²⁷.

(א) אין אומרים מחל לו - המלוה נוטל בלא שבועה, ואף חרם סתם אינו צריך, משום דאף אם מחל לו בלב יכול לחזור בו כיון דליכא אומדנא דמוכח שמחל לו, ועיין מ"ש לעיל (סי' יב ס"ח ד"ה מחילה) (פ"ת).

(ב) שנתיאש מחובו - עיין מ"ש לקמן (סי' קסג ס"ג ד"ה ונתיאשו) [ז"ל הרמ"א שם: קהל שהלוו לשר, ואמר לנכות להם בענייני המסים, ואח"כ לא רצה, [ומת] ונתיאשו מן החוב, ואח"כ [קם בנו תחתיו ו]ניכה להם, הקהל הוו כזוכים מן ההפקר, ואינן צריכין לשלם חלק לאותן שהיו עשירים בזמן ההלוואה וירדו מנכסיהם] דגבי חוב נקנה ביאוש (קצה"ח), ועיין לקמן (סי' רסב ס"ה ברמ"א), ועיין בט"ז (שם) [ויש חולקים, שאם אמרו שלא נתיאשו, לא נתיאשו, וצ"ע לענין מעשה בזה להפסיד היחידים] (רע"א).

(ג) ולא כתב למלוה אלא קרקע כל שהוא כו' - דאע"ג דמהני כה"ג בכתובת אשה כמ"ש באה"ע (סי' קו ס"א), דוקא בכתובה הקילו לומר כן כיון דחלק לה כבוד לחלק לה עם הבנים ואף על גב דלא ניתן לה חלק גדול כ"כ כמו לבנים אמרין דמחלה אכתובתה כיון דשתקה, אבל בשאר בע"ח לא הקילו מן הסתם לומר כן (סמ"ע).

(ד) אם החייב מודה - ר"ל שמודה שעדיין לא פרע לו אלא שטוען דמחל לו (סמ"ע), כבעל חוב אע"פ ששהה הרבה שנים ולא תבעו, אפ"ה גובה לעולם אפילו אין שט"ח יוצא מתחת ידו רק שהחייב מודה, מ"מ אין כאן הוכחה שמחל לו וכל זמן שלא אמר בפירוש שמחל לו לא הפסידו, אא"כ הלוה טוען שמלוה מחל לו בפירוש ואין השט"ח יוצא מתחת ידו ואין לו דין ודברים עליו (ט"ז).

(ב) צריך לעשות הדין דרישה וחקירה בשטרות ישנים (ה) שמוציאים אותם, למה לא תבעו עד עתה, אם יראה לו צד רמאות, כדי להוציא הדין לאמיתו.

(ה) דרישה וחקירה בשטרות ישנים - עי' לעיל (סי' סא ס"ט) (סמ"ע).

(ג) אין יורדים לנכסיו, עד שיודיעוהו תחלה (ו) אם הוא כאן⁷⁹ או במקום קרוב (ז). ואם טעה הדין והוריד לנכסיו קודם שיודיעוהו, מסלקים אותו.

(ו) עד שיודיעוהו תחילה - הטעם, משום דנכסיו דאינש המה ערבים שלו ואין נפרעין מהערב עד שיתבע להלוה תחילה כנ"ל (סי' קכט ס"ח) (סמ"ע).

²⁶ ראובן שמת, ואשתו מוציאה צואה אחר ג' שנים, לא מעלה ולא מוריד מה שלא גילו צואה זאת עד היום, מ"מ על דבר כיוצא בזה פשיטא שעל הדין לחקור ולדרוש כי רגלים לדבר שהצואה הזאת מזויפת, ויש לנו לדון באמדת דעת הגם שכפי הנראה הדין להפך אלא שיש אמדנות גדולות שהענין שקר וזיוף (רשד"ם הוב"ד בש"ך סי' רעט ס"א), ולענין אומדנא עי' סי' טו ס"ג.

²⁷

חוב שנפטר ממנו בחלקו משום שפשט רגל על פי דינא דמלכותא אינו מעלה או מוריד והוא חייב, אבל אם כל החוב נוצר על ידי דינא דמלכותא, אז כן נפטר כפי הכללי דינא דמלכותא (אורחות המשפטים קונטרס אחרון לכלל כה סי' ב).

בשטר הנכתב ע"פ דד"מ כגון הסכמים שהחייב חל על החותם בו ע"פ דד"מ הרי בכל מילי דקנין קיי"ל דקנין המועיל בדד"מ לא גרע מסטימותא עכ"פ אמנם היכי דלא מהני הקנין כלל כגון בדבר שלא בא לעולם וכדומה אז לא עדיף קנין של דד"מ מקנין דידן ולכן במקום שהוא ספק על פי תורה, וכן קנה על פי דד"מ קנה, וה"ה במקום שיש בו משום הישר והטוב קנה בדד"מ (מהרש"ם ח"ה סי' מה).

חושן משפט חלק ד'

הקרקעות בין על המטלטלין. וכן אם השטר על פקדון(יח), אין ממתנין לו תשעים יום, אלא כותבים אדרכתא על נכסיו, מיד(יט).

(טז) בד"א כשהיה כו' - אדלעיל קאי אמה שכתב ממתנין לו צ' יום (סמ"ע).

(יז) מיד כותבין אדרכתא - האי מיד מיד ממש הוא, ואפילו ל' יום הראשונים דלפני צ' יום אין נותנין לו מאחר שמסרב מלבוא לב"ד, וכמ"ש לקמן (סי' ק ס"ג), אמנסוכן אם השטר על פקדון כו' עד "כותבין על נכסיו מיד",

(יח) וכן אם השטר על פקדון כו' - דבפקדון לא שייך להני טעמי הנ"ל שממתנין עבורן צ' יום, שהרי ניתן בידו להדרא בעינו (סמ"ע), הני מילי דכפר ביה אבל אם מודה ביה [אלא] שפשע והרי הוא חייב עליו, דינו כדין מלוה בעלמא, כיון דליתיה בעיניה וצריך מעות לשלם בודאי בעי זמן שנותנין להלוואה (קצה"ח).

(יט) מיד - האי "מיד" לאו דוקא הוא, אלא ממתנין לו ג"כ ל' יום הראשונים מאחר דאמר יש לי ראייה לבטל השטר של פקדון זה, ומ"ש לשון "וכן", היינו שגם בפקדון אין ממתנין לו צ' יום עי' לעיל (סק"יח) (סמ"ע).

(ז) זה שאמרנו שאם לא בא בסוף התשעים כותבין אדרכתא, על הקרקעות. אבל על המטלטלים, אפילו אחר תשעים יום, כל זמן שהוא אומר: עתה אביא ראייה ואבטל השטר, אין מורדין המלוה למטלטלים, שמא יאכל אותם ויביא זה ראייה ויבטל השטר, ואם לא ימצא (המטלטלין) מה יטול. ואפילו היה למלוה קרקע, שמא תכסיף (פי' רש"י תבור ותפחת מדמיה) או תשתדף(כ).⁸⁶ אף על גב דלא כתבין אדרכתא אמטלטלי, יהבינן להו ביד שלישי, ויהבינן זמן הראוי לב"ד, אי מרע לשטרא בגו ההוא זמנא, איתרע, ואי לא, יהבינן להו ביד המלוה.

(כ) שמא תכסיף או תשתדף - המחבר הביא שני חששות, שהן בידי שמים שיש לחוש להם, ועכ"ז כותבים שטר גביה על הקרקע ולא מונעים בגלל חששות אלה, שהרי גם בנשאר בידו היתה נלקה במכה זו שבא מן השמים, ואין לחוש שימנע ויפשע בעבודת הקרקע ויקולקל ע"י זה, דלא יעשה זה בשביל אכילת פירותיו שסבור שתשאר בידו (סמ"ע), אע"פ שהתובע יודע בעצמו ששטרו מזויף ולא תשאר השדה בידו, עכ"ז לא חיישינן כאן להפסד דלא שכיח כאן, כיון שאנו רואין שטר ברור בידו, אלא בגביית מטלטלין דודאי יוציאם כמו שהוא דרך העולם במטלטלין, אלא שיש לך לומר שיחזור ויגבה ממנו, אמרינן בודאי צריך שתהא אותה הגבייה בלי הפסד בעולם כיון שהמטלטלין לא ישארו בודאי בידו. והשתא נמי ניחא גבי קרקע אמאי מניחים לו לאכול הפירות שמא לא יהיה לו ממה לשלם אחר שיברר הלוה שהשטר מזויף, די"ל כיון שהשטר ברור בידו לא חשו חכמים אלא להפסד דוקא כליא קנא דלוה היינו במטלטלין משא"כ בפירות (ט"ז).

(ח) אם המלוה אלם ולא יוכל הלוה להוציא הקרקעות מידו אחר שנפסל שטרו, מאחרין האדרכתא עד שיודיעו ללוה, אפילו אם הוא במקום רחוק שצריך לשהות י"ב חדש(כא) לילך ולבא שיירא משם.

(כא) שצריך לשהות שנים עשר חדש - י"א דאי בעינן טפי מי"ב חודש נותנין לו זמן יותר ארוך, ולא תלוי הדבר בדשכיחי שיירות (סמ"ע).

(ט) כ"כיצד כותבים האדרכתא, אם לנכסים בני חורין הורידוהו, כותבים: איש פלוני נתחייב לפלוני בדין כך וכך, ולא נתן לו מעצמו וכתבנו לו אדרכתא זו על שדה פלונית שלו, ואחר כך שמין לו שלשה באותו שדה כנגד חובו, ומכריזין עליה⁸⁹ כפי מה שיראה עד שיפסקו המוספים(כב), ומורדין אותו בחובו לחלק ששמו אותו,⁹⁰ וקורעין שטר החוב(כג), אם היה שם שטר. ואם לא היו לו נכסים בני חורין, כותבין האדרכתא כך: איש פלוני, נתחייב לפלוני כך בשטר חוב שבידו ולא נתן לו חובו ולא מצינו לו נכסים בני חורין וכבר קרענו לשטר שיש לו עליו ונתננו לפלוני רשות לדרוש ולחקור ולהיות ידו נטויה על כל הנכסים שימצאו לו וכל הקרקעות שמכר מזמן פלוני והלאה יש לו רשות לגבות חובו מהכל, ואחר שכותבין אדרכתא זו, הולך המלוה ומחפש, אם מצא לו נכסים בני חורין, שמין לו מהם, מצא לו נכסים משועבדים מאחר זמן שטרו, טורף מהם וקורעים

Commented [YL15]:
קצר ???

חושן משפט חלק ד'

שטר האדרכתא, וכותבין לו שטר המירפא.⁹¹ כיצד כותבין: איש פלוני בן פלוני זכה בדין לטרוף בדין בחוב שפלוני חייב לו שהוא כך וכך בשדה פלונית שלקחה פלונית בכך וכך מזמן פלוני וכבר קרענו האדרכתא שהיתה בידו והרשינוהו לטרוף מזה בכך וכך. ואחר שכותבים המירפא לטרוף, מורידין ג' בקיאים לאותה שדה ושמן לו ממנה כשיעור חובו מהקרן וחצי השבת(כד), ומכריזין עליה שלשים יום כדרך שמכריזין על נכסי יתומים, ואח"כ⁹² משביעין את הלוח שאין לו כלום אם היה הלוח עמנו במדינה(כה), ומשביעין את הטורף בנקיטת הפין שלא נפרע חוב זה ולא מחלו ולא מכרו לאחר, ואחר כך מורידים אותו לנכסי הלוקח בשומא שלו, וכותבין הורדה. וכיצד כותבין: אחר ששמנו לפלוני בשומא שהיתה בידו והכרזנו ל' יום כראוי והשבענו את זה הטורף ואת הבעל חוב(כו) הורדנוהו לשדה פלונית להיות משתמש בה כדרך שאדם משתמש בקניינו.⁹³ ומאימתי אוכל הטורף פירות שדה זו, משיפסקו ימי ההכרזה(כז).⁹⁴ ואם יש טעות באדרכתא(כח), אינו אוכל פירות אפילו מיום ששלמו ימי ההכרזה.

(כב) עד אשר יפסקו המוסיפין כו' - פי' דאין צריך להכריז שלושים יום כי אם בשל יתומים, וי"א שאין לחלק, כיון שנמכר שלא מדעתו על פי ב"ד צריך שומא והכרזה כמו בשל יתומים, וצ"ע למה השו"ע ורמ"א לא הביאו דעת הי"א (סמ"ע)
(כג) וקורעין שט"ח - וכותבין בשטר שקרעוהו, וכנ"ל (סעיף י), וצ"ע למה מוזכר כאן רק על משועבדים ולא כתבו כן כאן בגביית מבני חורין (סמ"ע).
(כד) וחצי השבח - טעמו יתבאר לקמן (סי' קטו סק"ח) ועי' דברי לעיל (סי' ס סק"?) (סמ"ע).

Commented [YL16]:
א מצאתי

(כה) אם היה הלוח עמנו במדינה כו' - עיין לקמן (סי' קיד ס"ד) שם נתבאר דין זה (סמ"ע).
(כו) את זה הטורף ואת הבע"ח - ר"ל המלוה הבא לטרוף ואת הלוח ששדה היתה שלו, וכמ"ש לפני זה שגם להלוה משביעים ליה כשהוא במדינה, וכמ"ש לקמן (סי' קיד ס"ד) (סמ"ע).

(כז) משיפסקו ימי הכרזה - י"א היינו דוקא אם אין לו מעות לפרוע או בבא לטרוף מלוקח אבל אם סירב מלפרוע וירדו הב"ד לנכסיו אוכל פירות מכי מטי אדרכתא לידו, ויש אומרים שאין לחלק כך (רע"א).

(כח) טעות באדרכתא - פירוש אדרכתא דחליטה, דאילו באדרכתא קמייתא לא זכי בפירי דהא לא ידע מאי ניהו קרקע דגבי וליכא לא שומא ולא שום זכיה. ועי' לקמן (סי' קג ס"ו) אם נשתהה זמן שלא הורידוהו דאי אייקר או זילי ברשותא דלוה קאי, וזה משמע דאינו זוכה המלוה אלא אחר הורדה והחלטה (קצה"ח).

Commented [YL17]:
בדוק את השטמ"ק בפנים

(י) כל אדרכתא שאין כתוב בה: קרענו(כט) לשטר הלואה, אינה אדרכתא. וכל מירפא שאין כתוב בה: קרענו לאדרכתא, אינה מירפא. וכל שומא שאין כתוב בה: קרענו למירפא, אינה שומא.

(כט) שאין כתוב בה קרענו כו' - עי' לקמן (סי' קג סק"י) הטעם, דשמא ישכחו הב"ד בידו השט"ח והמלוה ילך לב"ד אחר ויבקש מהן אדרכתא על שדה אחר, משא"כ כשכותבין קרענוהו לשטר דאז ודאי לא יכתבו כן עד שכבר קרעוהו. ועי' לעיל (סי' מא ס"א ד"ה דחיישינן) גם כן כתבתי מעין זה (סמ"ע).

Commented [YL18]:
א מצאתי

(יא) כיצד כותבין אדרכתא על נכסי יתומים, יתבאר בסימן ק"ט.

סימן צט - כיצד משביעין ללוה אם יש לו, ומחרימים מי שיודע לו נכסים, ואם הוא כשר או רמאי, ואם נתן שלו במתנה, ובו ח' סעיפים.

(א) לא היה לו שום טענה כנגד השטר, אלא שאמר שאין לו במה לפרוע, אם לא נמצא ללוה כלום יתרא) על מה שמסדרין לונב),⁹⁷ ההתקינו הגאונים(ג) שמשביעין את הלוח בעין של תורה בנקיטת הפין(ד), שאין לו כלום יותר על מה שמסדרין לו, ושלא החביא ביד אחרים, ושלא נתן מתנה על מנת להחזיר(ה),⁹⁸ וכולל בשבועה זו שכל מה שירויה

חוסן משפט חלק ד'

וכל שיבא לידו או לרשותו מאשר תשיג ידו לא יאכיל ממנו לא לאשתו ולא לבניו, ולא ילביש אותם ולא ישפל בהם, ולא יתן מתנה לאדם בעולם, אלא יוציא מכל אשר תשיג ידו מזון ל' יום וכסות י"ב חדש מזון הראוי לו וכסות הראויה לו, לא אכילת הזוללים והסובאים או בני מלכים, ולא מלבושי הפחות והסגנים, אלא כדרכו(ו), וכל היתר על צרכו יתן לבעל חובו ראשון ראשון, עד שיגבנו כל חובו. הגה: ⁹⁹לא נשבע להנצל ליתן לו כל מה שתשיג ידו, ויכל להשביעו כל שלטים יום שאין לו. ומחרימין תחלה על מי שיודע לפלוני נכסים גלויים או סמונים ולא יודיע לב"ד. ואם יש לו בעלי חובות הרבה, א"צ לישבע שבועה זו לכל אחד ואחד(ז), אלא שבועה אחת לכולם. ואם נראה לו(ח) ממוזן(ט) ¹⁰⁰קודם שנשבע או) אחר שנשבע שבועה זו ¹⁰¹או שהיו שטרי חובות כתובים על שמו צדו, ואמר: של אחרים הוא(י), ¹⁰²או שאמר: יחדתי לאחרים שאני חייב להם, או: עסק הוא בידי(יא), ¹⁰³אין שומעין לו עד שיביא ראיה(יב). הגה: ואף על פי שיש לו מינו, שהיה יכול להחזיר(יג) או לומר: לא היו דברים מעולם, אינו נאמן, דהוי מינו במקום חזקה(יד), דכל מה שנמצא צד אדם בחזקה שהוא שלו. ¹⁰⁴ויש חולקין בזה(טו). מיהו אם ידוע(טז) שיש לו עסקא מאחרים, נאמן לומר על מעות שצדו: אלו מעסק פלוני הס(יז), צמינו שהיה נותן לו(יח).²⁸

- (א) אם לא נמצא ללוה כלום יתר כו' - הא דכתב לא נמצא ללוה "כלום", לאו דוקא הוא, דאף אם נמצא שיש לו מקצת ולא כדי כל חוב משביעין ליה. ועוד אפשר לומר דלא כתב "כלום" לאפוקי מקצת, אלא כתב כלום אשלשה מינים שמשתלמין מהן, והן, מעות מזומנים, ומטלטלין, ומקרקעות, ועיקר הפרעון הוא במעות כשיש לו מעות, וכשאין לו, במטלטלין, ואם אין לו, בקרקע, ואם אומר שאין לו מעות או מטלטלין ורוצה לפרוע בקרקע, מחרימין אמי שיש לו מעות או מטלטלין ואינו רוצה לפרוע מהן כי אם בקרקע, אבל לא משביעין לו על זה כיון שעכ"פ רוצה לשלם בקרקע, ולא תיקנו השבועה אלא כשאומר הלוה שאין לו אפילו קרקע וכמ"ש לקמן (סי' קא ס"א, ז, ו) (סמ"ע), וכן למזיק משביעים כן. כן מוכח מהש"ך (סי' פו ס"ז ד"ה הרי אלו) (רע"א), עיין בש"ך לעיל (סי' סא ס"ג ד"ה כתקנת הגאונים) החולק על דברי הסמ"ע "כשאינו רוצה לפרוע כ"א בקרקע" (רע"א), ועי' דברי לקמן (סי' קא סק"יח) (פ"ת).
- (ב) על מה שמסדרין לו - דין הסידור מקומו לעיל (סי' צז סכ"ג) (סמ"ע).
- (ג) התקינו הגאונים כו' - שבועה זו תיקנו משראו שנתרכו הרמאים ונועל דלת בפני הלווין, ועי' לקמן סעיף ז (סמ"ע).
- (ד) כעין של תורה בנק"ח - דלא סגי בהיסת אלא בכופר עיקר החוב ומשום חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, משא"כ זה שמודה בחוב ויש לחוש שמשמט נפשו לומר שאין לו עתה עד שירווח לו השעה ויפרע לו (סמ"ע).
- (ה) ושלא נתן מתנה על מנת להחזיר - פי' על מנת להחזיר כדי להבריח מבעל חובו, ומשו"ה הזקיקוהו לשבועה זו, דאם נתן מתנה על מנת להחזיר אחר חצי שנה ועשה כן משום הברחה, אזי לא הוה מתנתו מתנה כלל ויקחו הבע"ח מיד המקבל מתנה מיד, משא"כ כשלא היתה דעתו להברחה, אז מתנתו מתנה עד סוף זמן שנתן לו וכבר נשבע שכל מה שתשיג ידו יפרע ממנו לבע"ח וכ"ש מזה שיוחזר לידו לאחר כלות זמן המתנה (סמ"ע).
- (ו) אלא כדרכו - עי' לעיל (סי' צז סכ"ג) דנותנין לו כבינוני אעפ"י שאכל תחילה כעני, "וכדרכו" דנקט, ר"ל במה שהיה ראוי להיות דרכן של כל אדם ירגיל עצמו בדרך המיצועי והיינו כבינוני, ועיין מה שכתבתי שם (סק"נג) (סמ"ע).
- (ז) אין צריך לישבע שבועה זו לכל אחד ואחד - כיון דשבועה זו תקנת הגאונים היא אין מדקדיקין בה להחמיר אלא להקל (רע"א).

²⁸ נאמן מטעם מינו, ואפילו אם אומר שלא ישבע ולא יציית דינא (בית אפרים הובא בפ"ת סי' נו ס"א ד"ה ואפילו הכחיש).

עי' נתנה"מ סי' סב סק"ט ד"ה אם ידוע: כל זה דוקא הבע"ח בעצמו אינו נאמן לומר של אחרים הוא, אבל בבורח ובא אחד ואמר ידענא שהבורח הטמין מעות במקום פלוני וידענא שהוא של פלוני, אף שהוא מונח ברשות הבורח, כיון שבידו ליטלם נאמן.

חושן משפט חלק ד'

(ח) ואם נראה לו כו' - ואם נשבע והשיג ידו יותר על הצריך להוצאתו ואמר שיש עליו חובות לאחרים לא יטלו ממנו האחרים כו', וכן קודם שהשיגה ידו אינו נאמן (ש"ך).
(ט) ממון כו' - כגון חפצים ומטלטלים דאלו מעות אפי' ראייה לא מהני לענין שיהיו של אותו פלוני לבדו דלא הוי כשאר בע"ח אם לא שיביא ראייה שנתנם לו בתורת עיסקא לענין הפלגא פקדון וכמ"ש לקמן (סק"ז), אבל ראייה שהפקידן אצלו לא מהני דכיון דיש לו רשות להשתמש במעות ה"ל ליה עלייהו וכמ"ש לעיל (סי' מז ס"א ד"ה אינו נאמן, וסי' עה ס"ד ד"ה אבל אם) (ש"ך), משמע מדברי הש"ך דבעיסקא אפילו ידוע אינו נוטל אלא הפלגא פקדון לבד, ועי' יו"ד (סי' קעז סל"א) דאי איכא עליה בע"ח וכתובת אשה הוא קודם אם העיסקא בעין דלא נתן רק על העיסקא. ומ"ש הש"ך בענין מעות שהפקידו דכיון דיש לו רשות להשתמש הו"ל ליה עליה, עי' הגהות הט"ז (סי' עג ס"ט) דפקדון כל זמן שלא הוציאו והוא בעין הו"ל דין פקדון ואינו אלא שומר שכר עליו, וא"כ ממילא הוא קודם ליטול פקדונו ואין לבע"ח רשות בו. ובפרט לפי מה שנהגו עכשיו עפ"י תקנת המדינה דאפילו לקח סחורה בהקפה אם הסחורה שלו בעין הוא קודם, מכל שכן במעות שלו שהוא בעין, ואפילו הלוואה בעינא נמי קודם לכל הבע"ח, ועיין מ"ש לקמן (סי' קד סק"מ) (קצה"ח).

(י) ואמר של אחרים הוא כו' - או שאמר אמנה או פרוע על השטרות אינו נאמן כדלעיל (סי' מז ס"א), ואם היה יכול לטעון פרעתי ואינו חייב להם כי אם על פי הודאתו בכל ענין אינו נאמן, שחוששים לקנוניא (ש"ך), עיין ש"ך, ועיקר הטעם לא משום קנוניא אלא דאם חב לאחרים הוי הלוה כמו אחר ואינו נאמן, ותו לא הוי הודאה שלו הודאה, וכל שאינו נאמן בהודאתו, לא הוי אודיתא שלו קנין כלל, ועיין מ"ש לקמן (סי' קצד ס"ג ד"ה אבל מטלטלין). עוד כתב בש"ך (סק"ח) דאפילו אם אמר שחייב לאחרים בשעה שהיינו מוחזקין בו שאין לו אינו נאמן, ע"כ היינו דכל שחב לאחרים אפילו במקום דלא שיך קנוניא נמי אינו נאמן (קצה"ח).

(יא) או עסק הוא בידי - פירוש, איש אחר נתן לו סחורה או מעות לסחור בו למחצית שכר, וכל שאינו בידו בתורת הלוואה אלא למחצית שכר, הו"ל כאילו הוא ברשות הנותן ואין בע"ח יכול לגבות ממנו, וכמו שמבואר ביו"ד (סי' קעז סל"א) (סמ"ע), ואם השותפים לוו ג"כ מאחרים לצורך השותפות וחייבים ג"כ חובות אחרים שאינו בא לכלל שותפות ובאו כולם לגבות ממה שנמצא בענין השותפות ההוא, כל מה שהוא בחזקת דמי השותפות אין לבעל חוב של א' מהשותפין שום זכות לתבוע ממנו, כל שלא נשאר לשום אחד מהם קרן בשותפות ומה שנשאר לא יספיק לחובות, שאין זכות לבע"ח כי אם על נכסי הלוה. וכמו שאם היה ביד השותפין כל הקרן שהניח הלוה וכל הקרן שלהם הכל מעורב בשותפות, לא היה לבע"ח ראובן שעבוד עליו כי אם על דמי הקרן שהניח הוא עצמו ולא על דמי הקרן של השותפים האחרים. כמו כן עתה שלא נשאר ללוה קרן בשותפות ומה שנשאר הוא מה שלקחו דרך הלוואה או חוב על כולם או על אחד מהם לצורך השותפות אין לו שום שעבוד לגבות חוב מהם אפילו נשאר הכל ברשות ראובן כשמת כי אין לשותפים חזקה זה על זה בשום דבר שהוא ידוע שהוא של שותפות (רע"א *מבי"ט).

(יב) אין שומעים לו עד שיביא ראייה - וי"א זה שטוען כל מה שבידי לאחר הוא ישבע אותו אחר שהן שלו ונותנין לו, אבל הוא דעת יחיד (ש"ך), משמע דשבועה לא מהני, לא שבועה הלוה ולא של אותו פלוני שאומר עליו שהוא שלו (ט"ז), וי"א שאפילו לדעת השו"ע נאמן בשבועה של השני (פ"ת).

(יג) ואף על פי שיש לו מגו שהיה יכול להחזירם כו' - משמע דזהו דוקא הוי מגו משום דהמגו הוא שהיה יכול ליתנם לו קודם הודאתו בב"ד לבד, אלא דאפ"ה לא מהני כאן משום חזקה, והיה אומר לו "אני נותן לך מטלטלים שלך", ולא היו יודעים אז מזה, אבל כשבא לב"ד והוחזקו המטלטלים בב"ד, או שראו אותם בידו קודם לכן, וכה"ג לא הוי מיגו כלל מה שהיה יכול להקנותם לו עכשיו במתנה בפני ב"ד בחליפין, דאין זה מיגו טוב, דידעו שעושה כן כדי להבריח, וגם הוא יעשה מעשה רע נגד המלוה שלו, שיתן לזה מתנה ויהיה ליה רשע ולא ישלם במזיד, וכן כתבתי לעיל (סי' מז ס"א ד"ה אינו נאמן) ויש אומרים שאין זה מיגו שאם היה נותנם לו לא היה המקבל מתנה מחויב

חושן משפט חלק ד'

להחזירן לו ואם הוא טוען שהפקידן בידו אם אינו אמת מחויב הוא בבא לצאת ידי שמים להניחם בב"ד או להחזירם לו, אבל קודם ביאתו לב"ד לא שייך כל זה דהא כמו שהוא אומר שהם שלו שהפקידו אצלו כך היה יכול לומר שנתנם לו או שאינם בידי (ש"ך), וי"א דמגו דהיה יכול לעשות מעשה מהני אפילו במקום חזקה, וכל מיגו שלא מועיל במקום חזקה היינו מיגו דאי בעי טוען אחרת, אמנם במקרה זו זה אינו רוצה ליתן מתנת חנם דאז לא יוחזר לו ולכן אומר שהוא של חבירו וכיון ששכנגדו יודע האמת שאינו שלו לא יתבענו, אלא דהמגו הוא דאי בעי הוי נתן לחבירו בתורת פקדון קודם שהראהו לב"ד או שהיה אומר להד"מ, וא"כ אינו אלא מגו דערמומית ושקר ומגו כהאי לא מהני במקום חזקה (קצה"ח).

(יד) במקום חזקה - אף על גב דלעיל (סי' עח ס"א, ס"ד) אומרים שיש מיגו במקום חזקה, במקום חזקה אלימתא כנזכר לא אמרינן מיגו²⁹, לפי שאדם עשוי לעשות קנוניא להפקיע ממון חבירו. ועי' סמ"ע (סי' מז סק"ד?), אם כתב בשטר שיפרע כל זמן שיתבענו פלוני המלוה וחייב המלוה לאחרים, יכולים האחרים להוציא ממנו החוב אף על פי שהמלוה אינו רוצה לתובעו (ט"ז).

(טו) ויש חולקין כו' - ויש אומרים שאין מחלוקת בזה, ולכו"ע אין מיגו במקום חזקה ואומרים שהלוה משקר, שזה נגד חזקה, אמנם אם אומר "אני חייב לפלוני" ויש לו מגו שהיה יכול ליקח מעות שבידו ולשלם לו, כגון שלא ראו המעות בידו אלא על פיו שהוא אומר "יש לי מעות ואני חייב לאחרים", שכן אין חזקה נגדו, נאמן לענין שיטלו האחרים חלק במעות כמו בעל השטר, אבל יותר מחלקו אינו נוטל אפי' ייחד לו המעות או מביא ראיה שמעות אלו הלוה לו או הפקיד אצלו דכיון דיכול להוציא המעות לצרכו הרי הוא נעשה לזה עליהם והם שלו. והא דנאמן משום שאינו אומר נגד החזקה דאמת הוא דמעות זה שלו אלא שמ"מ הוא נאמן שחייב ג"כ לאחרים במגו שהיה נותן לו מעות זה והיה טוען אין לי אמנם אם נכסיו הם קרקע או מעות וראוהו בידו קודם לכן או שהוא ביד שלישי או הוחזק בב"ד וכה"ג שלא היה יכול ליתנו לאותן האחרים, אז אינו נאמן, ובכ"מ שאינו נאמן כשחב לאחרים אפי' לא נודע בשעת הודאתו שחייב בשטר ונודע אח"כ שהיה חייב לזה בשטר אינו נאמן, וכן אם אומר מעות אלו שבידי ניתן לי על מנת שלא יהא לבעל חוב רשות בו רק אוציאו לצרכי ולצורך פרנסת בני ביתי, נאמן אם לא הוחזק המעות בב"ד כי אם על פיו ולא יגבו ממנו בעלי השטרות כלום, ואין מועיל ראיה שהלוו לו אחרים אם הוא בענין שהי' יכול לטעון פרעתי דחיישינן שמא פרע ועשה קנוניא ואומר לא פרע אף שתבעו אותו אותם האחרים תחלה (ש"ך), שטר חוב ביד המלוה, שמת, אין ביד הלוה לטעון שפרעו וכדומה, אפילו במיגו, שזה נגד חזקה (ש"ך * ראנ"ח), ואפילו אם יש שטר שותפות, לעזור למוציא, הרי שטר שותפות לא מוכח כמה כל שותף יש לו ברכוש, וכן לא מוכח מזה שיש לו שטר בידו, שזה לא נפרע (ש"ך * מהריב"ל, רע"א * מהריב"ל), אם היה פשרה בין ראובן לשמעון, ולא עשו קנין, ושמעון התחייב, ואחר כך בא להוציא הכסף מיד ראובן בטענה שלא ידע שצריכים קנין בפשרה, אינו נאמן להוציא ממנו (ש"ך * מהריב"ל), וחזקות שלנו, יש להסתפק אם יש להם דין קרקע או לא, והמוציא מחבירו עליו הראיה (ש"ך * מהריב"ל)³⁰, עי' ש"ך, ועיין דברי לעיל (סי' סב סק"ט?), ואי בעינן עדי ראיה כשהוא מודה שאינו לקוח, יתבאר לקמן (סק"ד ?) (נתה"מ), ראובן נתן שטר לבנו בהודאה שבית זו [שהמוחזק שהוא של ראובן] ניתן לבנו בעד פרעון חוב שהיה חייב לו, נאמן אע"פ שזה מפסיד לחתניו שיש להם שטר חצי זכר ולא יכלו לגבות מבית זו. שכן יש לו מיגו שהיה בידו ליתן הבית במתנה בקנין בחייו קודם שיחול חיוב השטר חצי זכר (עי' סמ"ע סי' עח סק"ט?), ואע"פ שזה מיגו במקום חזקה והש"ך כותב שזה לכו"ע שאין מיגו במקום חזקה אפשר שמגו שהיה בידו ליתן שאין בו חשש קנוניא, ואין שום סיבה שלא ירצה להיות בידו של השני יותר חזקה ממיגו אחר, ואפילו אם יש מקום שלא רוצה לעשות כך שלא יתבייש מחתניו, עכ"ז נראה לא כש"ך במיגו כזו (פ"ת * פרי תבואה).

Commented [YL19]:
לש

Commented [YL20]:
ייך לכאן ומדויק?

Commented [YL21]:
אם זה עוזר לכאן

Commented [YL22]:
י' הערה וצ"ע אם זה נכון שכל חזקות בנייות על הלוואה

²⁹ עי' רמ"א סי' עט ס"ד, ועי' ש"ך כללי מיגו י'.
³⁰ עי' לקמן סי' קמ סק"א).

חושן משפט חלק ד'

(טז) מיהו אם ידוע כו' - דהיינו שידוע בעדים או בשטר שיש בידו סך העיסקא כפי מה שאומר והוא בענין שלא היה יכול לטעון החזרתי כגון בנאמנות או שהוא תוך זמנו ולכך הוא נאמן לומר מעות אלו מעסק של פלוני הם דאינו נגד החזקה דכל מה שהוא תחת יד האדם הוא שלו דהא נתברר שיש בידו כך וכך משל פלוני בעיסקא, אלא שאם לא היה אומר אלו מעסק פלוני הם לא היה אותו פלוני רק כשאר ב"ח והיה נוטל חלק כחלק דדילמא מעות העיסקא הוציא ואינו בעין. והשתא דנאמן, שאלו מעסק פלוני הם, דעיסקא כל היכא דאיתנהו ברשותא דמרא קמא איתנהו נוטלם אותו פלוני בראש כיון שהם עצמם הם שלו והיינו פלגא פקדון שלו אבל לענין פלגא מלוה אינו רק כשאר בע"ח, ועי' לקמן (סי' קח ס"ד) (ש"ך), אם הנותן עצמו אינו מכיר שזה ודאי מעיסקא שלו אינו נאמן אפילו אית ליה מגו השתא דתקיננו תקנת בורח כל שקיבל תוך רבע שנה דצריך להחזיר וא"כ לא הוי מגו, וא"כ הכא נמי כיון דתקנת בורח עפ"י חרם לא ירצה לקבל גם אם היה נותנם לו (קצה"ח), מש"כ בש"ך שלענין החלק מלוה כל בע"ח שוים, אינו עי' יו"ד (סי' קעז סל"א) כיון שאסור להוציא הפלגא מלוה בחזקת הנותן עומד ועי' קצה"ח לעיל סק"ט (נתה"מ), כל דברי הש"ך דוקא באינו רגיל שיהיה לו עיסקא מאחרים, רק שידוע שהיה לו עיסקא פעם אחת בידו מאחרים, משו"ה צריכין שלא יהיה יכול לטעון החזרתי, אבל במי שהוא רגיל לסחור עם מעות של אחרים, אף שיכול לטעון "החזרתי", מ"מ נאמן הלוה במיגו שהיה יכול ליתנם לאותו פלוני, כיון דלא הוי מיגו במקום חזקה, כמו בסרסור (עי' לקמן סעיף ג), ועיין מה שכתבתי לקמן (סק"ד?) דאף הש"ך מודה בכה"ג דלא בעינן עדי ראה (נתה"מ), י"א דלוה שחייב לאחרים ולו סחורה שקנה בהקפה, אם הסחורה בעין או דאתי מחמתיה קיים, אין לאחרים חלק בזה (רע"א * ב"ח), וי"א שאין לבעל חוב זה על פי הדין זכות ליקח מן סחורות שלו שהן בעין קודם שאר בעלי חובות אלא הדין נותן שכל בעלי חובות נוטלים בשוה כיון דזקפו עליו במלוה, רק שעל פי התקנה מחכמי הדור יש לו זכות ליטול אותן סחורות שלו שהם בעין קודם שאר בעלי חובות ולא מצד הדין, לכך יראה דהבו דלא להוסיף על התקנה, דדוקא כשאותן סחורות הן עצמן בעין הוא דיש לו זכות זה ע"פ התקנה ליקח הוא קודם שאר בעלי חובות אבל לא במה דאתי מחמתייהו (רע"א * צ"צ), וי"א שאין הלכה זו נאמר בסחורה, ולכן כל הבעלי חוב שוים, אפילו בסחורה עצמה (רע"א * גט פשוט), נתן סחורה בהקפה, אם הסחורה היא בעין או מה דאתי מחמתייהו, אין לשאר בעלי חובות חלק בו. ועי' ב"ש (סי' צ ס"ט ד"ה קיימים בעצמם) שאם ידוע שלקח סחורה כזו [אמרינן זו הסחורה שבידו מהני סחורות הם, אף על גב דאינו יודע בבירור דאלו סחורות של פלוני הם], הוב"ד לעיל (סי' צו ס"ו ד"ה אבל אין בעלה) (פ"ת).

(יז) על מעות שבידו אלו מעסק פלוני הם כו' - כלומר שנתנם לי בתורת עיסקא וכמ"ש בסמוך (סק"ז?) אבל אם אמר שפלוגי הפקיד בידי מעות אלו אינו כלום אפי' אית ליה מגו לכ"ע וכמ"ש לעיל (סי' מז סק"ט?), וכאן סק"ב? (ש"ך).
(יח) מעסק פלוני הם במגו שהי' נותנן לו - ואין צורך לישבע היסת (ש"ך), עי' מהריב"ל הובא לעיל סק"ט (רע"א).

(ב) ראובן השביע לשמעון שבועה זה כתקנת הגאונים, ולא השביעו להבא, ואחר כך תבעו לוי ששטרו מאוחר, והשביעו להבא מה שירויה יותר על הוצאתו שיתן לו, אם לא שנשבע היו חולקים, וכיון שנשבע לתתו ללוי צריך לקיים שבועתו, כך כתב (הטור¹⁰⁵) בשם הרא"ש¹⁰⁶. ולי נראה שבית דין יכופו ללוי ליתן החצי לראובן (ניט). (וע"ל סימן ק"ד סעיף א' כתבתי בסדרת הרא"ש).

(יט) ולי נראה שב"ד יכופו - ועיקר כדברי הטור ולא כשו"ע (סמ"ע), וי"א דעיקר מחבר שהרי אין שבועה קונה כדלקמן (סי' קכט ס"ה וסי' רט ס"ד ברמ"א) אלא שכופין אותו לקיים שבועתו, והיינו לגבי עצמו, אבל לגבי בע"ח יוכל לומר מה לי לשבועתך ובמה יקנה לוי ולכך כדי שיצא זה ידי שבועתו נותנים אותו ללוי ואומרים לו שנותנים אותו לו בשביל שבועת שמעון ואחר כך כופין ללוי שיתן החצי לראובן ואף לכתחלה נותנין הב"ד החצי לראובן ואין נותנים ללוי רק החצי ומה שנשבע שמעון לתת ללוי אין אנו חוששים לשבועתו דכי בשביל שבועתו יעשו הב"ד שלא כדין לראובן (ש"ך), "דאקני"

חושן משפט חלק ד'

משעבד מה שעתידי לקנות, אבל יכול לחזור מזה השעבוד, ואם נשבע נגדו, כגון שנשבע למכור לפלוני נכס זה, הוה כחזרה (ש"ך * מהרי"ט).

Commented [YL23]:
וגע וברור?

(ג) ראוּבן נתן חפץ לשמעון למכור, ובא לוי בעל חוב של שמעון ולקחו בחובו, אם ידוע בעדים שחפץ זה של ראוּבן(ב), צריך להחזיר לו. אבל אם אינו ידוע בעדים, אף על פי ששמעון מודה שהוא של ראוּבן, אין מוציאים מלוי. ואם יטעון ראוּבן ללוי: אתה יודע שזה החפץ שלי, צריך לישבע היסת.¹⁰⁸ ואם שמעון הוא סרסור, החפצים הנמצאים בביתו ושהוא רגיל למכרם אינם בחזקת שלו שימשכנם בעל חובו. (ס"ו והסרסור או נעל החפץ, נאמנים נצטוטה(כז)). וכן אם מצא בבית בעל חובו דברים העשויים להשאיל ולהשכיר, ובא אחד ואמר שהשאלים או השכירים לו ויש לו שני עדים(כג) שהיו שלו, נאמן, ולא יוכל בעל חובו למשכנם בחובו.

(כ) אם ידוע בעדים שחפץ זה של ראוּבן כו' - וצריך שיאמרו העדים דעדיין הוא של ראוּבן, כגון שהיו במעמד כשמסרו ראוּבן לשמעון ואמר לו שימכרנו לו דהרי הוא בחזקת ראוּבן עדיין, אבל לא סגי במה שיעידו שמכירין ויודעין שהיה של ראוּבן, כי שמא מכרו לשמעון ובמה יוציאו מיד לוי המוחזק בו. ודוקא בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר וטוען ראוּבן שהשאלו לשמעון, בזה סגי בעדים שמעדיין שהיה של ראוּבן ואז אמרינן עדיין הוא שלו ובא ליד שמעון בשאלה (סמ"ע), ואעפ"י ששמעון מודה אינו כלום כשאינן העדים מעידים שמסרו בידו למכור, והמקרה של סרסור וכן בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר מיירי ג"כ דאיכא עדי ראה דאל"כ היה יכול לטעון לקוח במגו דהחזרתי, ועיין מ"ש לעיל (סי' עב סקצ"ז?) ולקמן (סי' רצו ס"?) (ש"ך), מש"כ הש"ך לענין מגו היינו דוקא כשהחוב של לוי בעל פה, אז צריכין לעדי ראה, אבל אם החוב של לוי הוא בשטר, לא צריכין לעדי ראה, דאין לו מיגו, דהא אם היה טוען החזרתי לראובן ומכרו ללוי, נהי שהיה פוטר עצמו מראובן בטענת החזרתי, מ"מ היה נשאר חייב ללוי את חובו, משא"כ כשטוען שקנאו מראובן ומידו בא ללוי על חובו, פוטר עצמו משניהם, ואין כאן מיגו, משא"כ כשהחוב של לוי הוא בעל פה, שפיר אית ליה מיגו, דיכול לפטור עצמו מראובן בטענת החזרתי ונגד לוי בטענת פרעתני. ואם כבר תפסו לוי בחובו, בעיני עדי ראה, אבל כשהחפץ עדיין ביד שמעון, ויש לשמעון מיגו שהיה בידו ליתנו לראובן, נאמן, כיון דליכא חזקה לשמעון על החפץ, לא הוי מיגו במקום חזקה. והנה בעיקר אין צורך של עדי ראייה, שהרי מיגו היינו הוכחה שאומר אמת דאילו היה רוצה לשקר היה טוען טענה אחרת, ואיכא הוכחה שטענת לקוח הוא אמת, משא"כ כששמעון מודה לראובן שאינו לקוח, וליכא הוכחה לטענת לקוח, מהיכי תיתי נטעון אגן לקוח כיון שהוא נגד חזקה, דהא איכא לראובן חזקה דמעיקרא (נתה"מ).

(כא) סרסור - ודוקא בסרסור שאינו קונה ומוכר לעצמו או בחפצים שהוא רגיל למכור של אחרים אבל הסרסורים שקונים ומוכרים לעצמם נתבטלה חזקתם וממשכנים אותם עד שיביא ראייה שאותו חפץ נתן לו פלוני למכור ולא חיישינן לקנוניא (באר היטב).

(כב) והסרסור או בעל החפץ נאמנים בשבועה - י"א דהיינו דוקא כשטוען הבע"ח ברי, ועיקר דאפי' טוען שמא דבע"ח דין לוקח ויורש יש לו בכל דוכתי (ע"ל סי' קמו ס"י ברמ"א) וטענינן להו וצריך לישבע אף בשמא כמ"ש לקמן (רמ"א סי' קלג ס"ה) גבי יורש ועי' לקמן (?) דגם בלוקח הדין כן, ועי' מש"כ לעיל (סי' עב סל"ד סקמ"ב?) (ש"ך).

(כג) ויש לו שני עדים כו' - ואם אין לו אלא עד אחד שהוא שלו אינו מועיל לו להוציאו מחזקת בעל חוב שמשכנו, ולא אמרינן בזה כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה ואם אינו יכול לישבע משלם, דאין אומרינן כן אלא כששנים היו מחייבין אותו ממון בלא שבועה, אבל בזה היה בעל החפץ צריך לישבע כדי ליטול וכמ"ש הרמ"א, וכן כתבתי לעיל (סי' עה סקל"ח? וסי' צ סקי"ג?) (סמ"ע), וי"ח דגם כאן הוי מתוך שאינו יכול לישבע משלם (ש"ך), ועיקר דכאן לא שייך מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אלא כמו שביורשים אין "מתוך שאינו יכול לישבע ומשלם" כך כל באי כחו ועי' לקמן (סי' קל דסק"ב?) (קצה"ח).

חושן משפט חלק ד'

(ד) ¹¹⁰מי שהוחזק שהוא עני וכשר והולך בתום, והדבר גלוי וידוע לדיין ולרוב העם, ובא בעל חובו להשביעו בתקנה זו, והוחזק התובע שאינו מסתפק(כד) בעניות זו אלא רוצה לצערו בשבועה זו להצר לו ולביישו ברבים כדי להנקם ממנו, או כדי שילך וילוח מהעובד כוכבים או שיקח נכסי אשתו ויתן לו עד שינצל משבועה זו, אסור לדיין להשביעו שבועה זו, ואם השביעו ביטל, לא תעשה של תורה לא תהיה לו כנושה(כה) (שמות כב כד) ולא עוד אלא ראוי לדיין לגעור בתובע ולטורדו. הגה: ועיין צ"ל סוף סימן כנ"ג עני שקצץ ממון בטרם קיבוצ, אם לדין לשלם לבעל חוב.

(כד) והוחזק התובע שאינו מסתפק כו' - זה התובע הוחזק שהוא איש שאינו מסתייע בעניותו דאף שידוע לו שאין לו רוצה לצערו (סמ"ע), או הוחזק קאמר, דהא ודאי די בידוע לב"ד לחד (ט"ז).

(כה) לא תהיה לו כנושה - עי' לעיל (סי' צז סט"ו) דכשבא להפרע ממנו ואינו רוצה מותר ליכנס לביתו ולהכותו עד שיפרע, היינו דוקא במי שהוא בחזקת שיש לו (סמ"ע).

(ה) ¹¹¹מי שהוחזק רמאי ודרכיו מקולקלים במשאו ומתנו, והרי הוא אמוד שיש לו ממון, וטוען שאין לו כלום והרי הוא רץ להשבע(כו), אין להשביעו. הגה: ויש לדין לנלותו או לכופו עד שיפרע. ועיין סימן ל"ז סעיף ט"ו.

(כו) והרי הוא רץ להשבע כו' - כללו של דבר, כל מה שיעשה הדיין מדברים האלו וכונתו לרדוף אחר הצדק, הרי זה מורשה לעשותו ומקבל עליה שכר. מיהו משרבו הדיינים שאינם מומחים יש לחוש שלא יהא כל אחד פורץ לעשות לו דרך לרצונו, עי' לעיל (סי' טו ס"ה) (סמ"ע).

(ו) ¹¹²החייב להבירו, ונתן כל אשר לו(כז) לאחר להפקיע חובו, לא תועיל ערמתו ויגבה בעל חוב חובו(כה), אפילו הוא מלוה על פה, ממקבל המתנה, וישבע מקבל המתנה על דעת ב"ד בלא ערמה ומרמה כמה(כט) קבל מתנה מראובן, ויגבו בית דין לבעל החוב חובו מכל מה שקבל מראובן. אבל אם הרויה כלום בסחורה או ברבית באותה מתנה, אין בית דין מגבין לו מהרויה, דאפילו מקרקעי המשועבדים(ל) למלוה אם אבל לוקח או מקבל מתנה הפירות כמה שנים בא בעל חוב וגובה הקרקע כמו שהוא, ואינו מוציא מידם הפירות שאכלו. הגה: ¹¹³מיהו אם נראה לבית דין שלא כוונו לערמה, רק למתנה גמורה(לז), קנה המקבל אף על גב שהיתה כוונתו להצריח.

(כז) ונתן כל אשר לו כו' - צ"ע אם יש לחלק בין מתנה בכולה למתנה במקצת (ש"ך), אין במתנה זו ממש לפי שידוע וניכר באומדנא דמוכח שלא גמר בלבו להקנות אלא להבריא נכסיו מבע"ח, דאנן סהדי שאין לך אדם שיתן ממנו לאחרים ויחזור הוא על הפתחים, ואפילו שייר לעצמו קצת, כל שלא שייר כדי פרנסתו, דומה למתנת שכיב מרע (עי' לקמן סי' רנ ס"ד)³¹, והוא עצמו מח' מחבר רמ"א כמה הוי שיעור בשכיב מרע וה"ה למברחת, למחבר בכל שהוא סגי, ולרמ"א כדי פרנסה בעינן. ולכן לרמ"א אם שטר המתנה נכתב קודם שלוח מאחרים ושייר כדי פרנסתו או מתנתו קיימת, אבל אם נכתב שטר מתנה אחר שלוח מאחרים בזה לא מהני השויר דהא יצטרך השויר ליתן לבע"ח ולדידיה לא שביק מידי. ואם שייר בכדי החוב וגם לדידיה שביק מידי אז אין כאן הברחת כלל, וכן עיקר (קצה"ח).

(כח) ויגבה בע"ח כו' - ואף אם נתן המתנה לקטן גובין ממנו (סמ"ע).

³¹ ז"ל המאיר המשפט שם: כדי פרנסתו - שיעור פרנסתו, אם הוא עובד אדמה, ששייר קרקע כדי פרנסתו ופרנסת בני ביתו, ואם מתעסק בסחורה או בריבית, ששייר כדי שיוכל להתפרנס מן הריח כל ימי חייו, ולא כתב ג"כ ופרנסת בני ביתו כי אם במשייר קרקע, דאז הוא בודאי אינו יכול לבדו לחרשה ולזרעה ולקצור ולדוש ולהוביר ושאר מלאכות עבודת פרך דגידולי קרקע, וצריכים בני ביתו לעזרו, ומש"ה הדין נותן שצריך שיהא בה שויר ג"כ כדי פרנסתו, משא"כ בעסקו בשאר רווחים (סמ"ע), ויש חולקים ומשערין בכל אחד גם במטלטלין וגם קרקעות מה שיותר על ההוצאות, וברור הוא דאם היה רגיל לפרנס בני ביתו אצלו דגם זה בכלל אומדנא, דלא שביק בני ביתו ויהיב לאחרים (ט"ז), אפילו אם שייר לעצמו, אם הוא חייב סכום זו לאחרים, במקורם של דברי הרמ"א זה איננו חשיב שיעור, ולפי השו"ע אפילו חייב לאחרים נגד השויר חשיב שויר (קצה"ח, נתה"מ ורע"א).

חושן משפט חלק ד'

(כט) וישבע המקבל מתנה כמה כו' - אבל הנותן אינו נאמן בשבועתו להוציא מיד המקבל מה שאינו מודה בו (סמ"ע), מן הדין אין המקבל מתנה מחויב לישבע דאין עליו רק טענת שמא אלא שהחמירו עליו, כיון שעשה שלא כהוגן (ש"ך).

(ל) דאפילו מקרקעי המשועבדים - דעיקר הסמיכה הוא אמקרקעי ולא אמטלטלי שיכול להבריחן או למכרן (סמ"ע), לא ידענא מה ענין זה לזה דהתם המתנה היא כדין מה שאין כן הכא שלא היתה המתנה מעיקרא כלל ובטלה היא למפרע, והלכך אם הוא בענין שהריוח או הרבית, הוא שייך להנותן צריך המקבל מתנה ליתנו להבעל חוב ומוציאין ממנו מדרבי נתן (ש"ך), עי' ש"ך, כיון דידוע כוונת הנותן על כל פנים היה להבריא מבע"ח ולזה נתן הכל לקרובו כי הוא נאמן אצלו והלוה לא היה מתעסק בהם אלא קרובו והוא נותן לו הכל מה שצריך הן מריוח הן מקרן, וכיון דכוונת המתעסק נמי שלא יטול בעל חוב כלום, אין לבע"ח כלום דהוי כמו מגביה מציאה לחבירו על מנת שלא יהיה רשות לבע"ח בו, וה"ה בזה העסק שעוסק הקרוב אדעתא דנותן ושלא יהא לבע"ח בו, וכיון דהנותן גופיה אין לו חלק בריוח שעוסק בהם הקרוב דהא כל הגולנין משלמין כשעת הגזילה, אלא שהוא מתעסק בהם אדעתא דנותן, שייך לנותן, אבל לבע"ח אין לו כיון דמתעסק אדעתא דהכי שלא יהיה לבע"ח רשות בו (קצה"ח), עיקר דינא דשטר מברחת הוא קנין גמור להמקבל, רק שהרשות ביד הנותן לחזור בכל עת שירצה, והא דקנה הבעל חוב, הוא מטעם כיון שבידו לחזור לא יצאה מרשותו, ונקרא שטר מברית כיון דכוונתו היתה להברית, אלא שטעה בזה, כסבור היה שתועיל ההברחה וכשוודע לו שאי אפשר, אנן סהדי דניחא ליה שלא יזכה בהו המקבל וישארו בחזקתו ויאכל פירות נכסיו. מ"ש "ויאכל פירות נכסיו", היינו אחר שיתוודע לו ויחזור בו, א"כ לפי"ז, הפירות שכבר אכל והניח לו לאכול, ודאי דאינו חייב להחזיר, ולא גרע ממחילה בטעות דהוי מחילה, דדוקא במקום דלא ידע דמחיל לא הוי מחילה, אבל במקום דידע דמחיל, רק שמוחל מפני שטועה בדין כמו בפירות דקל, הוי מחילה (נתה"מ).

(לא) רק למתנה גמורה - היכא דנותן כל אשר לו לאחר, אין המתנה רק להערמה והברחה ושישאר ביד הנותן, בזה לא יצאה מרשותו כלל ואפילו מלוה על פה גובה ממנו כיון דעדיין ברשות הנותן הוא, אבל היכא דנותן לקרובו מתנה גמורה ולא משום דארצי קמיה המקבל אלא נותן לו מתנה זו כדי שלא יקח בע"ח, משום הכי נתנו לקרובו או לבנו, אבל מתנה גמורה היא לבנו או לקרובו, בזה אין הבע"ח גובה כיון דהוא מתכוין למתנה גמורה, אף על גב שכוונתו להבריא ולא משום דארצי קמיה המקבל, אפ"ה מתנה הוא למקבל ויצאה מרשות נותן ואין הבע"ח גובה. אלא דהיכא דהוא שעבד מטלטלי אגב קרקע אף על גב דבתר תקנת השוק אינו גובה מן מטלטלין שנתן (עי' לעיל סי' ס"א), היינו משום דמתנה כמכר ואי לאו דארצי קמיה לא הוי יהיב ליה וזה אינו אלא בכדי להבריא מבע"ח אף על גב דמתנה גמורה נתכוון, כיון דאינו אלא להברחה אוקמה אדינא ולא שייך ביה תקנת השוק, וכיון דלהבריא עשה א"כ אפילו לא כתב אגב קרקע נמי גובה כיון דאין מתנתו מתנה. אלא משום דלפעמים מתנתו מתנה ממש אלא שאינו עושה המתנה רק כדי שלא יטול הבע"ח וכמ"ש הרמ"א כאן, בזה היכא דליכא שעבוד אגב קרקע אינו גובה כיון דהוי מתנה וכמ"ש הרמ"א, אבל אם כתוב אגב קרקע הרי זה גובה וזה ברור. ועיין סמ"ע (סי' ס"ו) סק"ו? (קצה"ח), אבל אין משיבועין למקבל המתנה שלא היה הברחה בדבר, אלא מחרימין סתם, ועיין ביו"ד (סי' רלב סי"ד) דיכול לישבע מחמת אונס שהוא שלו. כל שטר מבריא הוא שיהיה רשות בידו לחזור, וזה המתנה נקרא שהיא רק להערמה בעלמא, אבל אם היתה כונתו למתנה גמורה שלא יהיה יכול לחזור בו, כגון שכתוב בו מתנה חלוטה מתנה עולמית, דאז הוי מתנה גמורה, אף על גב דנתן מתנה זו רק כדי שלא יגבה ממנו הבעל חוב, שידוע שאם לא היה חייב לאחרים לא היה נותן מתנה זו, מ"מ כיון שאין לו רשות לחזור ממתנה זו, יצאה מרשות הנותן וקונה המקבל ולא הבעל חוב, ודוקא במקום שרשות ביד הנותן לחזור קנה הבעל חוב מטעם דכיון שיכול לחזור לא יצא מרשות הנותן, משא"כ הכא (נתה"מ), מיהו בתפס לא מפקינן מיניה (רע"א * ברוך אנג"ל), אלמן אחד שנשא אלמנה, וטרם שנשאה עשה שטר חוב לבתו שחייב לה ת"ק ש"ח וזמן פרעון שעה אחת קודם מותו, ואחר מותו שבאה האלמנה לגבות כתובתה הוציאה הבת שטר חוב שלה המוקדם ליקח הבית שהניח באופן

Commented [YL24]:
ס כן זה רק במזיד
ולא במתעסק?

חוסן משפט חלק ד'

שלא יהיה להאלמנה החצי מכתובתה, כל שעשה שטר חוב לבת על זמן פרעון עשר שנים וכה"ג, דאפשר שיגיע זמן פרעון בחייו ותפרע הבת מאביה, אף על פי שמאמין לה שלא תתבע מאביה כל ימי חייו רק באם ימות תתבע מנכסיו, אין דבריו שבלב ערמה שיתבטל המעשה, משא"כ בנידון דידן שניכר הערמה שנתן שט"ח זמן פרעון שעה אחת לפני מותו, אף על פי שדעתו שיתקיים בשלימות ככתוב בשטר, מ"מ בהא גופיה ניכרת הערמה ברור כשמש שע"כ קבע זמן פרעון שעה קודם מותו שיהיה זמן פרעון השטר וכתובת אשתו בזמן אחד, ושתהיה בתו קודמת כשטר חוב מוקדם, ולא יגיע נזק לעצמו בשום אופן כי כל ימי חייו א"א לתבוע השט"ח, דהוי שטר מבריה, ויש מכשירים השטר. ואם הבת מוחזקת בבית אביה, הדין עם הבת להחזיק בבית על שטר חוב שלה, דעכ"פ יכולה היא שתאמר קים לי כר"ת [?] וסיעתו דקנה המקבל (פ"ת).

(ז) ¹¹⁴ הכותב כל נכסיו לאחר, ואחר כך לזה מאחרים, ובבוא המלוה לגבות חובו מצוה להוציא שטר מתנה שקדם לשטר החוב, והכל רואים שאף על פי שכתב כל נכסיו לאחרים הוא מחזיק בהם ונושא ונותן בהם ומעולם לא יצאו מרשותו, ולא נתכוון אלא להבריה מבעל חוב שלא ימצאו ממה לגבות, ויאכל ממון אחרים, המתנה בטלה וגובה בעל חוב ממנה, אף על פי שקדמה להלואה. @ NO MB@

(ח) ¹¹⁵ מי שקנה קרקע, והתנה בשעת הקנין שלא יהא לאשתו שיעבוד כתובתה עליו, או שקנה קרקע וצוה לכתוב השטר בשם אחיו, כדי להפקיע ממנו שעבוד כתובתה, לא הועיל כלום, ואשתו גובה כתובתה מאותם קרקעות. הגה: ¹¹⁶ דכלל מ"מ (לכ) שצא להפקיע תקנת חכמים דערמה וכתובתה, וכ"ש לגזול של חבירו, חייבים חכמי הדור לנטל כוונתו, אף על פי שאין כאן לאייה רק אומנות המוכחות היטב.

(לב) דכל מי כו' – כגון שפיתה את אשתו למכור כתובתה לאביו (ש"ך * מבי"ט).

סימן ק – המבקש זמן לפרעון, כמה זמן נותנים לו, ואם לא בא בזמנו, והמסרב צווי בית דין, ובו ג' סעיפים.

(א) ¹¹⁷ לזה שאמר: הריני משלם (א) קבעו לי זמן כדי שאלוה מאחר או אמשכן או אמכור ואביא מעות, קובעין לו זמן שלשים יום. הגה: ¹¹⁸ ואם נראה לדין שלא יספיק לו שלשים יום, יוסיף לו, ואם אינו לריד כל כך, יפחות לו. ¹¹⁹ ואם אמר התובע שצריך לילך לדרכו ולא יוכל להמתין על הזמן, אומרים לו שיעשה שליח שימתין עד הזמן, ואין מחייבים אותו ליתן משכון, שאילו היו שם מטלטלים (ב) מיד היו בית דין גובים מהם. ואם רצה המלוה להחרים על מי שיש לו מעות או מטלטלים, ומפליג אותו בדברים, הרי זה מחרימים, ואין מחייבים הלוה להביא ערב (ג) עד שיתן, אלא אם כן נראה לדיין שיש לחוש שמא יבריה (ד) או ישמט. הגה: ¹²⁰ ודוקא לפרעון נותנים זמן, אבל אין נותנים זמן לשבועה (ה), אלא ציוס הכניסה הראשון יש לו לשבוע. ¹²¹ וכן אין נותנים זמן לשאר דברים ששעבד אלם עצמו לעשות דבר לזמן פלוני, כקנס, מיד שהגיע הזמן נתחייב בקנס, או שיעשה מה שנתחייב. ³²

(א) לזה שאמר הריני משלם כו' - אפילו במלוה בשטר ויש לו קרקעות ידועים, אפ"ה נותנים לו זמן ל' יום, דהרי גם אם בא לגבות עתה היו נותנים לו ל' ימי הכרזה, והרי זה אומר שישתדל מעות לפרוע לו ושלא יצטרך שהיות ימי הכרזה, ומ"מ אם אינו יכול להשתדל מעות, לא יגבה מקרקעותיו עד שיכריזו תחילה כדין (סמ"ע).

(ב) שאילו היו שם מטלטלים כו' - ר"ל, זה שמבקש משכון, על כרחך כונתו אמשכון דמטלטלי, דאי אקרקע הא משועבדים ומושכנים ועומדים לו בחובו משעת הלואה, ואם יש מוקדם לו לא מהני ליה במה שנותנים לו בתורת משכון, משא"כ במטלטלים דמהני ליה שלא יבריהם. גם לענין קדימה, שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מטלטלים מה שגבה גבה וכמ"ש לקמן (סי' קד ס"ג) (סמ"ע), ה"ק, שאילו היינו יודעים שיש לו מטלטלין לא היינו פוסקים עליו שיתנם דרך משכון אלא דרך גבייה, והיינו מיד, ואין תקנת בית דין

³² אם נראה לדיין שכוונתו רק לדחות או לרמות יש ביד הדיין לפסוק שיתן שטר או ערבות (דברי גאונים כלל לב סי' ב).

חושן משפט חלק ד'

של נתינת הזמן באופן שיתן משכון מטלטלין, שונה מלעיל (סי' עג ס"ד) במכירת משכון דבעינן ל' יום מיום התביעה. דשאני התם דהא מעיקרא אתי לידו בתורת משכון ולא בתורת גבייה (עיי"ש בסמ"ע סקל"ז?) (ט"ז). ראובן שהפקיד פקדון לשמעון ובא לוי ותפס את הפקדון מיד שמעון עבור החוב ששמעון חייב לו, וראובן אומר מה לך אצל ממוני וכו', לוי חייב להחזיר הממון לראובן (קצה"ח).

(ג) ואין מחייבים הלוח להביא ערב - אפילו אין לו קרקע, דמ"מ אמרינן ליה, דכשם שהאמתו מתחילה בלא ערב כן האמינהו ג"כ עתה (סמ"ע).

(ד) שמא יבריה - ע"י לעיל (סי' עג ס"י) דאפילו בתוך הזמן יכול לכופו לתת בטחון על החוב (ט"ז).

(ה) אין נותנין זמן לשבועה - דוקא בידוע שיש לו מעות או אינו טוען כן, אבל אם טוען אין לי מעות בלאו הכי ולמה לי לישבע עכשיו, ומבקש זמן על השבועה, שומעין לו ונותנין לו זמן בית דין שלשים יום על השבועה, דכיון דאף אם יודה יתנו לו זמן בית דין על הפרעון, למה ישבע עכשיו בחנם (פ"ת).

(ב) ויש אומרים שהקובע זמן לפרעון חובו והגיע הזמן אין נותנים לו זמן אחר. ¹²³וי"א שגם לזה (ו) נותנים זמן שלשים יום. הגה: ¹²⁴ואפילו בלאו ותנעו פלגים יום קודם הזמן, מ"מ כריכים ליתן לו פלגים מיום הזמן.

(ו) וי"א שגם לזה כו' - אפילו קבע לו זמן פרעון בשטר, אפ"ה נותנין לו זמן ל' יום, אם לא שפירש בשטר בלא דחייה, דאז אמרינן כל תנאי שבממון קיים, וכמ"ש הרמ"א (סי' טז ס"ב) (סמ"ע), היינו דוקא דלית ליה אלא קרקע אבל היכא דיש לו מטלטלי' לכ"ע אין נותנים לו זמן אח"כ, והיינו דוקא שקבע לו זמן בתחלת הלואה אבל כשהיה תביעה ביניהם וקבע לו זמן לפרוע אמרי' אשתמוטי קמשתמיט ואם בא אח"כ לב"ד נותנים לו זמן ל' יום ודוקא שלא קיבל עליו בשבועה או בחרם (ש"ך), מקור דברי הש"ך הולכים לשיטתם דנותנין זמן אף שיש לו מטלטלין, אבל לדידן בלא"ה אין נותנין זמן למטלטלין, וי"א דהמנהג שלנו ליתן זמן בית דין אף להמטלטלין (נתה"מ).

(ז) ואפי' בא כו' - דוקא שהנתבע חוזר ומבקש זמן אחר שהגיע הזמן אבל לא שיאמר לו הב"ד עתה קודם הגעת הזמן יש לך ל' יום מיום הגעת הזמן (ש"ך), ואם תבעו לאחר הזמן, אף שתבעו רק בינו לבינו בלא עדים רק שהלוח מודה בדבר, אין נותנין לו זמן אחר כמבואר לעיל (סי' עג ס"ד ברמ"א) לענין משכון, ואם הלוח כופר שלא תבעו מקודם כלל, צריך לישבע על זה היסת, דהא נשבעין היסת על כפירת זמן כנ"ל (סי' עג ס"ב) (פ"ת).

(ג) שלמו השלשים יום ולא הביא, ב"ד כותבין אדרכתא ¹²⁵מיד על נכסיו(ח), ואם לא ימצאו לו נכסים, אין מנדין אותו(ט). ¹²⁶אבל אם יאמר: איני רוצה לשלם, כותבין אדרכתא על נכסיו, ואם אין מוצאין לו נכסים מתריץ בו בה"ב, ואח"כ מנדין אותו ועומד (בנידויו) עד שישלם לו או עד שיטעון שאין לו כלום וישבע על זה. ואם עמד בנדויו ל' יום ולא תבעו להתיר נדויו, מנדין אותו עוד ל' יום(י), ואם עמד בהם מחרימים אותו. ומשפטי הנדויו והחרם נתבאר בטור יורה דעה סימן של"ד.

(ח) כותבין אדרכתא מיד על נכסיו - ומיירי גם באמר אחר הל' יום "אני אבא ואביא מעות לפרוע לו", משום דעד מתי יהיה זה, ושונה ממש"כ לעיל (סי' צח ס"ה) ששם אמר "אבא לבטל את השטר" (סמ"ע), וי"א שכל זה שיש לו זמן הוא כאשר אין זמן בשטר, אבל אם יש זמן בשטר לא נותנים לו זמן כלל, ויש חולקים, ואפילו הזמנים שנתנו חז"ל הכל לפי ראות עיני הדיין (ש"ך * יש"ש), ע"י לעיל (סי' צח ס"ה) דממתנינן צ' יום, דשלש חלוקות בדבר, דכשהוא בחזקת כשרות, די לנו בזמן ל' יום, ואין אנו מצריכים כלל צ' יום מטעם שמא לא מצא מעות. ואם הוא מסרב, אין לו שום זמן. ואם הוא אומר "אני אבא" ולא בא, אנו צריכים לחקור אחרי זה אם הוא עושה כן מטעם שאינו רוצה לקיים הדין, ולדחות הבית דין, או מצד שמבקש מעות, ועל כן בזה אין כותבין כלל אדרכתא עכשיו אלא מנדין אותו, אם יחוש לנדויו לא נכתוב אדרכתא ואם לאו דינו כמסרב, והרי שם שאומר תחילה מזויף ונתנו לו ל' יום ולא הביא ראייה, הוי כמו שמתחיל השתא לתבוע אותו, על כן כיון שאמר "אני אבא" ולא בא, מנדין אותו, ואחר

Commented [YL25]:
ט"ז כותב שאפילו למ"ד החולק שם שרק אחרי הזמן - והרי השו"ע פסק שאפילו בתוך הזמן, וכנראה לשונו כאן לא מדויק? וסמך על שם?

Commented [YL26]:
א הבנתי הלשון: משום דעד מתי יהיה זה

חושן משפט חלק ד'

שיתברר שאינו חש בנידוי יהיה דינו כמסרב, בזה אמרו שאי אפשר להוודע שאינו חש בנידוי והוא מסרב אלא אחר צ' יום מטעם שמבקש מעות, וסברא זו אנן לא פסקינן כן לדעתינו, אלא סברא זו מועלת להאי מילתא לחוד שלא נחזיקהו במסרב במה שלא חש בנידוי כיון שיש לו עכ"פ תירוץ כל צ' יום, ולזה מועיל התירוץ דוקא, אבל כל שברור לנו שהוא אינו מסרב, בהא ודאי סגי ל' יום לחוד, דלא כסמ"ע (ט"ז).

(ט) אין מנדין אותו - דמה היה לו לעשות כיון שאין לו ולא סירב מלבוא לבית דין (סמ"ע).

(י) מנדין אותו עוד ל' יום כו' - אין מחרימין מיד אחר שעמד בנידוי ל' יום כמו בקיבל עליו לפרוע ולא פרע, (עי' לעיל סי' יט ס"ז) (סמ"ע).

סימן קא - מגבין לבעל חוב מעות או מטלטלין, ואם תלה מעותיו בעובדי כוכבים, ואם יש עליו חובות לעובדי כוכבים, ובו י"א סעיפים.

(א) ¹²⁷ בא לפרוע, אם יש לו מעות צריך ליתנם לו, ואינו יכול לדחותו (א) אצל מקרקעי או מטלטלי. ¹²⁸ ואם אינו ידוע לנו שיש לו מעות, אין משביעין אותו. ואפילו חזינן שיש לו מעות, והוא אומר: אינם שלי אלא של פלוני, לא משביעין ליה אבל מחרימים על כל מי שיוודע (ב) שיש לו מעות. והיכא דאמר: אין לי מעות, ונמצא שקרן, תו לא מהימן בזה החוב אם אומר: אין לי מעות, אלא צריך למטרה ולמזבן ולהביא מעות. הגה: ¹²⁹ וכן אם נראה לז"ג (שהוא מסקר, ויש לו מעות ואינו רואה לשלם, כופים אותו שישלם מעות. ועיין למטה סעיף ז' ח'.

(א) ואינו יכול לדחותו כו' - דהרי גם המלוה הלוה לו מעות. רק כיון שההלואה להוצאה ניתנה, אמרינן דמתחילת ההלואה אייבש נפשו מזה דלעת שיבוא זמן הפרעון לא יהיו בידו בודאי המעות ועיקר סמיכת דעתו היתה על הקרקעות, משו"ה אינו יכול להשביעו שאין לו מעות, וכ"ש שאינו יכול להכריחו שימכור מטלטלים או קרקעות שלו וישלם לו מעות וכמ"ש בסעיף ב', אם לא שקיבל עליו זה בשטר בפירוש, או לפני עדים, שאז כל תנאי שבממון קיים (סמ"ע), וכן הדין לענין גביית כתובה שצריך ליתן לה מעות מזומנים אם יש ליתומים מעות בעין. ועי' לקמן (סי' תיט ס"ג ד"ה מהמטלטלין) דאפי' יש ליתומים קרקע מחויבים ליתן לו מטלטלים ³³ (ש"ך), ואם נשבע לשלם מעות ובזמן מסוים והגיע זמן, וטוען הלוה שאין לו מעות, ויש לו סחורה וצריך להמתין זמן מה עד שיכול למכור סחורתו, אין לו זכות לזה, ואין זה אונס, וחייב למכור סחורתו לשלם החוב בזמן (ש"ך * אלשיך), י"א שזה דוקא במקום שכותבין בכתובה מטלטלין בחיים ובמותו (נתה"מ), ואם מכר לו דבר ורוצה לשלם אח"כ מחויב ליתן לו מעות (רע"א * ב"י), וי"א שהרשות ביד היתומים לסלקה בקרקע (באר היטב ³⁴), ועי' פ"ת (סי' ק ס"א ד"ה מדינא), ומש"כ בש"ך לעיין בבסי' תיט, עי' ד"מ שמקשה שלא מצא שם דבר, ועי' לקמן (סי' קז סק"ד?) שהש"ך לומד דאפילו תפס מטלטלין יכולין היתומים לסלקו בקרקע (פ"ת).

(ב) אבל מחרימים על כל מי שיוודע כו' - גם אם לא ראו בידו מעות מחרימין, כדלקמן (סעיף י), אלא בא לומר דאפילו ראו בידו מעות אין משביעין ליה אלא בחרם סגי, ועי' לקמן סעיף ז (סמ"ע), לא סגי בחרם סתם אלא הוא עצמו מקבל עליו בחרם (ט"ז).

(ג) וכן אם נראה לב"ד כו' - פירוש, אפילו לא נמצא שקרן, דהיינו בעדים (סמ"ע).

(ב) ¹³⁰ אם אין לו מעות, אינו צריך למכור (ד) כדי ליתן לו מעות, אלא נותן לו ממה שיש לו. ¹³¹ ואם יש לו מטלטלים וקרקע, וחפץ המלוה יותר במטלטלים מבקרקע, צריך ליתן לו

Commented [YL27]:
א מצאתי בב"י
לאחר זמן, אבל אני
מצאתי בס"ו
ופרידמן ציין לס"ג

Commented [YL28]:
א הבאתי תא דברי
הט"ז שזה נוגע
ליתומים ולטור

³³ ז"ל: משמע דהיינו אפילו יש להן קרקע מיהו היינו מן הסת' אבל אם היתומי' רוצים לסלקו בקרקע הרשות בידם דבכה"ג לא תקנו הגאונים.

³⁴ עי' שו"ע (אה"ע סי' ק ס"א): מדינא דגמרא הכתובה, דהיינו עיקר כתובה ותוספת, אינם נגבים אלא מן הקרקע. ומתקנת הגאונים נגבים אף מן המטלטלים. וה"ה לכל תנאיה, חוץ מכתובת בנין דכרין. לפיכך אם גבו היורשים מעות בחובת אביהם, גובה מהם. (ומיהו רשות ביד היורשים לסלקה בקרקע). ועי"ש בב"ש (סק"ד): מיהו רשות ביד היורשים וכו'. היינו היכא דלא כתב בפירוש מן המטלטלין, וכן הבעל יכול לסלקא בקרקע, כי הגאונים לא תקנו אלא היכא דלית ליה קרקע.

חושן משפט חלק ד'

מטלטלים(ה), אלא שנותן לו מאיזה מטלטלים שירצה הוא(ו), ואין המלוה יכול לומר: איני רוצה מטלטל זה אלא זה(ז).

(ד) א"צ למכור - י"א אף באפטרופוס שהלוה מעות יתומים דינא הכי דא"צ הלוה למכור כדי לשלם במעות ויש חולקים שחייב (פ"ת).

(ה) צריך ליתן לו טלטל - דמטלטלין נוחים למכור, דאם לא ימצא קונים בעיר הזאת יוליכם לעיר אחרת וימכרם שם, משא"כ בקרקע, וכיון דהוא הלוה לו מעות, צריך ליתן לו דבר היותר קרוב למציאת מעות (סמ"ע).

(ו) מאיזה מטלטלים שירצה הוא - כמו באם פרע לו מעות דמשלם באיזה מטבע שירצה, וכן אם פרע לו בקרקע שדינו בבינונית שנותן לו מאיזה שירצה, וכדלקמן (סי' קב ס"ב) (סמ"ע).

(ז) אין המלוה יכול לומר איני רוצה - אם הלוה יש לו מעות וקרקע ורוצה ליתן חצי מעות וחצי בקרקע והמלוה אומר או שלם לי כולו במעות או כולו בקרקע וכן אם יש לו מעות ומטלטלין שיכול המלוה לומר או כולי במטלטלין או כולי בקרקע אני רוצה, אין יכול לכופו ליתן לו כולו קרקע אלא כל מה שיש לו מעות או מטלטלין צריך ליתן לו אבל המותר יוכל לשלם לו בקרקע ואין המלוה יכל לומר לו שלם לי דוקא בקרקע (רע"א * שב"י), וי"א שהי"א ס"ל דבמקום שיש לו מעות וקרקעות ולא משלם כלום למעשה, יכול לגבות נגד רצונו הקרקע, וכשיתן כסף הוא יחזיר לו הקרקע (רע"א * חוות יאיר).

(ג) ¹³²אם יש לו מעות וקרקע, או מעות ומטלטלין, הלוה אומר לפרעו במעות, אין המלוה יכול לומר: איני רוצה מעות(ח) אלא קרקע או מטלטלין. (וכן אם אין שם מעות, אלא קרקע ומטלטלין, והלוה רוצה ליתן לו מטלטלין, אין המלוה יכול לומר: איני רוצה אלא קרקע.

(ח) איני רוצה מעות כו' - דחכמים השוו דבריהן, וכמו דאם רצה המלוה מעות היה צריך ליתנם בע"כ של הלוה כיון שהן בידו וכנ"ל (סעיף א'), כן אם ירצה הלוה ליתן לו מעות צריך המלוה לקבלם. ועוד, שהרי אפילו בשני מיני מטלטלין (עי' לעיל סעיף ב'), או בינונית שביד הלוה (עי' לקמן סי' קב ס"ב), נחבאר דנותן לו הלוה מאיזה שירצה, כ"ש דנותן לו מעות במקום מטלטלין ומטלטלין במקום קרקע (סמ"ע), עי' שב"י (הוב"ד בסק"ז) (פ"ת).

(ד) ¹³³אם אין לו אלא קרקע ובא ליתנו לו, ואמר המלוה: איני רוצה אותו ואיני מבקש ממך עתה כלום, אלא אמתין עד שיהיו לך מעות, הדין עם המלוה. הגה: וע"ל סימן ע"ד(ט). ¹³⁴היו מעות הלוה מופקדות ביד אחר(ו), מוליחין אותם ונותנין למלוה. אכל אס היו בידם צהלוואה(יאל), אין מוליחין מידם קודם הזמן.

(ט) וע"ל סימן ע"ד - שם בסעיף ו' כתב המחבר כן (סמ"ע), עיין מה שכתבתי שם (סק"ד ?) בענין היכא דזילי נכסי דלוה ע"י זה (פ"ת).

(י) מופקדות ביד אחר - פירוש, אף על פי שיש לו קרקעות ומטלטלין בני חורין (ט"ז).
(יא) בהלוואה - דהו"ל זה בכלל, אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין (עי' לקמן סי' פו ס"ב) (סמ"ע), עי' סמ"ע ומשמע מדבריו דבמקום שאין בני חורין הוה יכול לגבות מן הלוה. וקשה הרי זה קודם זמנו, ואם זה אחר זמנו, כל שיש ביד הלוה לשלם מקרקע והלוה דלוה יש לו מעות, אין מוציאין מזה לזה מדר' נתן כיון שעכ"פ אפשר להישלם מהלוה קרקע, וכן קשה על הרמ"א למה הוא מביא מקרה של קודם זמנו (ט"ז).

(ה) ¹³⁵אם יש ללוה שטרי חובות(יב) על אחרים, יכול להגבותם לו וישומו אותם כפי מה שהוא הלוה, אם הוא אלם, וכפי מה שהם נכסיו, עידית או זיבורית. (פי' המשובח שבקרקע שראוי לקבוע עליו דירה, תרגום נאות יעקב (איכה ב ב) עדיית דבית יעקב, ופי' זיבורית, החלק הגרוע שבקרקע מלשון זבורא שהוא מין מהבעלי חיים העוקצים). הגה: ¹³⁶ואפילו יס לו שאר מטלטלים, יכול להגבות לו שטרות צשוים³⁵.

Commented [YL29]: שב"י אומר את זה בדעת ה"א בטור, אבל לא נ"ל שיש חולק על זה

Commented [YL30]: ה שפ"ת מביא בשם הנוב"י (ח"מ) ח"א סי' ט) היא לענין זה שהי"א בטור אין לו מקום, וצ"ע

³⁵ אם ראובן יש לו סחורה אצל שמעון, ושלח כתב ידו עם לוי ליתנם ללוי, שהוא חייב לו, ושמעון נתן לו קאמביו, והוא חשוב כשטר בין הסוחרים, ובזה לוי יכול לגבות הסחורה מיהודה,

חושן משפט חלק ד'

(יב) ואם יש ללוה שטרי חובות כו' - צ"ע אולי הלוה ימחול אותם (עי' סי' סו סכ"ג) ושמה לא יהיה לו אח"כ לשלם, וצ"ל דמיירי במעמד שלשתן, שאז אינו יכול למחול (עיי"ש סכ"ט), או ביש לו קרקע, ואז אם ימחול יגבה קרקעותיו (ט"ז)³⁶, וי"א דמי שאין לו לשלם רק שטרות ורוצה המלוה שימכרם וישלם לו צריך לעשות כן וכן אם רוצה שיגבו אותם לו בתורת שומת ב"ד מגבין לו ע"פ שומא ונותנים לו השטרות וא"צ כתיבה ומסירה דגבייה דב"ד הוי כמכירה והלוה יכול למחולם אחר שקבל אותם בחוב שלו וכן אם אין הלוה כאן כגון שהלך למ"ה או מת מגבין לו שטרות בשומא וכן ב"ח מאוחר והניח שטרות יכול לו' למוקדם הנחתי לך שטרות לגבות אף על פי שלא הגיע הז"פ תגבה אותם בשומא וכן שותף שהלך חברו למ"ה חולק שלא מדעתו ע"פ ב"ד השטרות בשומת ב"ד וכן אם הלוה אומר קח שטרות בשומא ואיננו רוצה לטרוח להוציא הדין עמו אבל אם אינו רוצה ליתן לו השטרות בשומא צריך לטרוח להוציא וא"י לומר תוציא אתה אף שהמלוה ג"כ אינו רוצה ליקח השטרות בשומא צריך הלוה לטרוח ולהוציא ולשלם לו אבל אם יש לו לשלם ממטלטלי או קרקע א"י להכריח את המלוה שיקח השטרות בשומא אלא צריך לשלם לו מטלטלי או קרקע (ש"ך), וי"א דשטרות אינם בני גבייה, ואפילו לשיטה זו דשטרות בני גוביינא היינו דוקא שעבוד נכסי דהוא מילי דמזבני בדינרי אבל שעבוד הגוף לא מזבין בדינרי ובני מחילה הם, ועוד בשטרות כל זמן שלא נכתב ונמסר לידו השטרות אין כאן הורדה, ואפילו למ"ד דאין צריך כתיבה ומסירה היינו מן הלוה, אבל מן הב"ד צריך כתיבה ומסירה והיינו שהב"ד יכתבו לו קני לך איהו וכל שעבודו וימסרו לו השטרות בעל כרחו דלוה והיינו הורדה דיליה. ולפ"ז במלוה על פה היכא דלא שייך מעמד שלשתן כגון בהלואות גויים וכן למ"ד דאין מעמד שלשתן בעל כרחו דלוה (עיי"ן ש"ך סימן קכ"ו סקכ"ח?) והלוה אינו רוצה לא שייך שומא כיון דליכא הורדה, ועיי"ן לקמן (סי' קד ס"ד) דלא מיקרי גביה אלא אם נתנו בידו (קצה"ח), עיי"ן ש"ך שהוכיח, דבמקום דלית ליה נכסי, שטרות בני גוביינא נינהו, וכשהבית דין מגבין אין צריך כתיבה ומסירה, ונראה דה"ה במלוה על פה, וכן הוא הדין בשותפין, שיכולין לחלוק על פי בית דין אפילו בחובות על פה, ואפילו בחובות גוים הדין כן שיכולין לחלוק. ומה שהבית דין מוסרין שטר חלוקה לכל אחד ואחד, קונה לכל אחד ואחד החובות שנפלו על חלקו (נתה"מ), עי' ש"ך ויש חולקים, וס"ל דבמקום שיש ללוה מטלטלין ושטרות, אין למלוה זכות לגבות מטלטלין ולא שטרות, אלא יכול הלוה לתת לו שטרות נגד רצונו (רע"א * פרח שושן), ואין להוציא מיד מוחזק כדברי הש"ך נגד פסק השו"ע (פ"ת).

(ו) ¹³⁷י"א דבמוכר סחורה אינו מורידו לשומא(יג) כלל, אלא שנותן לו מעות כמו שהתנה ומאותו מטבע שהתנה.³⁷

כל שהמקבל מידו נתרצה בה, אינו יכול לחזור בו על הנותן הראשון, דכיון דקבל מידו הוי כאילו קבל ונתפרע החוב מהנפקד ההוא, ואם ירד המחיר של הסחורה בין קבלת הקאמביו עד קבלת הסחורה זה תלוי במנהג הסוחרים (מהרש"ך א' סי' צח), וה"ה אם אין המקבל יכול לגבות את השטר כלל וכלל (דברי גאונים כלל סו סי' יז), וה"ה בצ"ק בזמנינו (פתחי חושן ח"א פ"ד הערה ג).³⁶ ויש חולקין בזה וס"ל דאינו יכול למחול דאינו דומה למכירת שטרות דמן התורה אין עיקר למכירתם כמ"ש שם אבל גיבוי לבע"ח הוי מן התורה א"כ לא נשאר לו שום כח שיהיה ביכולתו למחול אם יש ביכולתו למחול אינו יכול לכופו לקבל שטרות (ערה"ש אות ה).³⁷ ועי' לעיל סי' עד ס"ז: המלוה את חבירו על המטבע, ונפסל, וכו', נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה. וכן בכתובה. הגה: וכל זה שהתנה ליתן לו מעות. אבל אם לא התנה כלום, נותן לו מטבע שהלוהו, בכל ענין וכו'.

ביאור: שהתנה ליתן לו מעות כו' - וה"ה מכר לו סחורה ע"מ שישלם לו במעות (ש"ך). נותן לו מטבע שהלוהו בכל ענין - הטעם, דנפסל היינו כהוזל, ובמעיקרא שוה ארבע והוזל להיות שוה זוז משלם לו בהלואה שוה זוז אפילו היכא דאינו בעין, וה"ה בנפסל (סמ"ע), וי"א היכא שהלוה לו לזמן ידוע ובאותו זמן עדיין לא נפסל, ובא זה ותובעו וזה דוחה בלך ושוב עד שנפסל, אינו משלם לו אלא מטבע היוצא באותה שעה, ועיקר לא כך (ש"ך). ועי' נחל יצחק (סי' עד ס"ז אות ד) שכאשר התנה לשלם לו במעות, דהוי יתור לשון אמרינן דכוונתו היתה לשלם במטבע היוצא, אבל באדם אחד שנתחייב למכור יין שרף לבני עירו כל בקבוק בארבעה זהובים, הרי קביעת המחיר אינו יתור לשון, דהוכרח לקצוב המקח כדי שנדע

חושן משפט חלק ד'

(יג) אינו מורידו לשומא כו' - דאנן סהדי שלא מכר לו זה מטלטליו וסחורתו על מנת לקבל קרקעות, וכופין ע"ז, מש"כ "כמו שהתנו", אינו רוצה לומר שהתנה כן בשעת המקח בתנאי גמור, דא"כ בהלואה נמי הוה דינא הכי, אלא מיירי כדרך התגרין שמוכרין סחורה שיתן לו בעדה כך וכך מעות, ובזה אפילו קבע לו זמן לנתינת המעות והגיע הזמן ואין לו מעות צריך לשלם לו במעות דוקא, כיון דכל סוחר דעתו לכך מסתמא, משא"כ בסתם הלואה שדעתו לא היתה אלא לגמול חסד עם הלוה, ולכן בשטר הלואה שכתב בו שנתן לו מאה זהובים למחצית שכר, כיון שהנותן היתה כונתו להנאתו להרויח, צריך לשלם לו במעות כשמגיע הזמן, והיינו דוקא בשטר הלואה למחצית שכר ובהיתר, ויודעים כונת הנותן שהלוהו על מנת שיחזיר ליתן לו מעות לזמנו שקבע עמו, אבל הנותן לחבירו סך מעות בסתם לישא וליתן בו למחצית שכר, כיון שדרך משא ומתן הוא להחליף סחורה בסחורה ומרויח בסחורה שלוקח במקום סחורתו, וזה עשה ג"כ כן, צריך הנותן להמתין להמקבל עד שימכור סחורתו בעד מזומנים, או יקבלה בעינה עם הריוח שעלה על הסחורה (סמ"ע), וצריך לשלם לו במעות וכדין פועל כמו שהתנה וכ"כ לקמן (סי' שלו ס"ב) (ש"ך), ואף על גב דלא התנה תנאי מפורש אמדינן לדעתיה דכל מוכר סחורה לזווי קא מכוין והוי כאילו התנה, ועי' דברי הש"ך בסק"י(ח) דבאותו סחורה ודאי מצי מסלק ליה וכמו בפועל דמצי מסלק ליה במה שעשה עמו ולומר לו טול מה שעשית עמי בשכרך, ואף על גב דאינו יכול לסלק לפועל במה שעשה עמו אלא במידי דאכילה, היינו דוקא בפועל לפי שאליו הוא נושא נפשו ולהחיות נפשו הוא דקעביד משום הכי דוקא במידי דאכילה, אבל במוכר סחורה אין לחלק בזה אלא כיון שמסלק בסחורה דיליה יכול לסלקו (קצה"ח), ויש חולקים על הסמ"ע לענין הלואה למחצית שכר, שדינו כבע"ח ולא כמוכר סחורה (קצה"ח).

(ז) ¹³⁸אם יש מעות ללוה(יד), ותולה אותם בעובד כוכבים³⁸, והמלוה חושש שהם שלו, מחרימין על כל מי שיודע(טו) שיש לו ממון או מעות.¹³⁹ וי"א שאם הלוה אמוד, אין שומעין לו וכופין אותו ליתן מעות.

(יד) אם יש ללוה מעות - מיהו היכא דאיכא פסידא ללוה אם יפרע מעות יכול לדחותו ליתן לו קרקע והיכא דהתנה ליתן לו מעות דוקא ואית ליה פסידא, התני חלה, הא דינו דבע"ח בזווי לא דינא דאורייתא הוא אלא חכמים תיקנוהו ומש"ה במקום פסידא בידם לשנותו וכן הא דאמרינן בע"ח מסלק במטבע שהלוה אם כסף כסף אם זהב זהב נמי אינו אלא מדבריהם³⁹ (קצה"ח)⁴⁰.

(טו) מחרימין על כל מי שיודע כו' - עי' דברי לעיל (סי' א ס"א ד"ה דיני הודאות) [בזה"ז דנים דיני הודאות - פירוש שתובע אותו בעדי הודאה שהודה לו בפניהן או שהלוה אותו בפניהן, וה"ה אם תבעו בהלואה בלא עדים ולענין שבועת היסת] גם י"ל דבא לכתוב עליו דאם הוא אמוד דאין שומעין לו כו' (סמ"ע).

(ח) ¹⁴⁰אם נודע שהממון שלו ותלה אותו בעובד כוכבים, ואינו יכול ליתן לו כי העובד כוכבים מעכב, כופין למכור קרקע וליתן לבעל חוב מעות.¹⁴¹ וכן אם הדבר ידוע שיש

Commented [YL31]:

בדוק הערה ועי' מהרי"ל קעו אבל נראה לי שזה פשוט מהגמ', ואם זה ביו"ד? שיכול להחליף מפירות לפירות

Commented [YL32]:

א הבנתי כלום

המקח קצבה מכל בקבוק, וממילא, יכולים לשלם אפילו במטבע שהוזל, אבל כאן משום דאומדנא הוא לשלם במעות.

³⁸ פי' הם פקדון אצלו.

³⁹ עי' נתה"מ סי' קז סק"ד שזה מן התורה.

ועי' נחל יצחק (סי' עה ס"ט ענף ג): אף דנימא דהוא מה"ת עכ"ז הא היכא דאין לו מעות אינו מחוייב הלוה למכור המטלטלין ולהשיג מעות בעד המלוה אלא אם יש לו מעות אז מחוייב לפרוע במעות, וה"ה היכא דיש לו פסידא אז אף דיש לו מעות אינו מחוייב לפרוע במעות (ס"ח).

⁴⁰ ואם הלוהו מעות ורוצים לאחר ההלואה לזקוף החוב בפירות, או שהלוהו פירות ממין זה ורוצים להחליף החוב בפירות ממין אחר, אם יש ללוה מאותו מין פירות, קנה (יר"ד סי' קסג ס"א), וה"ה יכול להחליף מפירות לפירות אחר בדיבור בעלמא. ובפשטות תמיד אפשר לשלם במעות, אפילו אם לווה סאה בסאה. וצ"ע בדעת הנתה"מ.

חוסן משפט חלק ד'

לעובד כוכבים ערעור על נכסי הלוה, וירא המלוה ליטול קרקע מיראת ערעורו של עובד כוכבים, צריך הלוה לטרוח ולמכור וליתן המעות. @NO MB@⁴¹

(ט) כל מה שיתן לו, מקרקעי או ממטלטלין, ישומו לו כפי מה שיוכל למכרם מיד, אפילו בביתו(מו), לפי השעה ולפי הזמן, ולא שיצטרך לחזור(יז) למוכרו בעיירות ובשוקים או לעכבו עד שימצאו לו קונים או שיתייקר, דאם כן נעלת דלת בפני לוויים.

(טז) למוכרם מיד אפילו בביתו - לאו דוקא מיד ממש קאמר, עי' לקמן (סי' קג ס"א וברמ"א) דשמין מתחילה הקרקע ואח"כ מכריזין עליה ל' יום, ואם לא ימצא קונים שיתנוהו דמי השומא ששמאוהו, צריך המלוה לקבלם כפי מה ששמאוהו, והכא נמי גם משומת קרקע איירי. אלא שמין אותו כפי מה שהיה שוה אם היה לפנינו קונה שצריך לו ורוצה לקנותו, ואין ראייה במה שאין עתה בני אדם שרוצים לקנותו ואין רוצין ליתן כל כך בהשומא די"ל דמשום שרואים שמכריזים עליה ושצריכים למכרו כדי לשלם בדמיו, סבורין לדחוק המוכר או להבית דין שיתן לו בזול וכדרך בני אדם. ולא בא אלא למעט שישומו אותו כפי מה שהיה יכול למכרו עתה, ולא אם היה מוליכו לעיירות אחרות או בשעה שנתיקרו וכדמסיק (סמ"ע), עי' סמ"ע וקשה על דבריו, דא"כ תהיה נעילת דלת מפני לוויין, דמה יעשה המלוה במידי דלית ביה קונה שצריך לזה, ובמקורם של דברים איתא "שלא יהא שום דיחוי בדמים דא"כ נעלת דלת בפני לוויין", ועיין דברינו לקמן (סי' קט סק"ח) (ט"ז).

(יז) ולא שיצטרך לחזור כו' - נגד מ"ש "ששמין כפי מה שיוכל למכרו בביתו", כתב כאן "ולא שיצטרך למכרו בעיירות". ונגד מ"ש תחילה "לפי הזמן", כתב כאן "או שיתיקר". וכנגד מ"ש "לפי השעה", כתב כאן "ולא שיצטרך להמתין עד שימצאו לו קונים". ור"ל, קונים הרבה שיוסיפו זה על זה. אבל מ"מ ישומו אותו כפי מה שהיה נותן בעדו הקונה הצריך לו (סמ"ע).

(י) מגבין למלוה כל המטלטלים שימצאו ללוה, ואם לא הספיקו המטלטלים, מגבין לו קרקע אחר שהחרימו על כל מי שיש לו מטלטלים או על כל מי שיודע שיש לו מטלטלים ואינו מביאם לב"ד. (וכן עיקר, וללא כ"י"א סלריך ליטעע על זה(יח)), וגובים כל הקרקע שיש לו, אפילו הוא משועבד לכתובת אשה או לבעל חוב שקדם, מגבין לזה מיד, ואם יבא ראשון ויטרוף, יטרוף.

(יח) ודלא כ"א דצריך לישבע ע"ז - ועיקר דאף שנותן לו קרקע צריך לישבע ע"פ תקנת הגאונים (ש"ך), וי"א דא"צ לישבע דכיון דאפילו אית ליה זוזי יכול לסלקו בקרקע היכא דאית ליה פסידא וכנ"ל סק"ה?, וכיון דזה טוען אין לי ואינו רוצה לישבע אפילו באמת וכמה פעמים דאין אדם כשר רוצה לישבע אפילו שבועת אמת וכל אשר יש לו יתן ולא ישבע א"כ הוי כמו פסידא דאפשר ימכור נכסיו בחצי שוויין ובמקום פסידא אינו צריך לסלק בזווי (קצה"ח), העיקר כהרמ"א, ואפילו נודע לנו שהיו לו מתחילה מעות ועכשיו טוען שאין לו כי הפסידם, אין לנו להשביעו רק להחרים. ומ"מ אם טוען המלוה ודאי וברי לי שיש לך מעות, א"כ ברור דיש הבדל בין גביית מעות לגביית קרקע בשווי פרוטה והרי כאן תביעה בשוה פרוטה, מחויב לישבע היסת לכו"ע, ועי' מש"כ לעיל (סי' פב ס"ג סק"ד?) (פ"ח).

(יא) ¹⁴⁵היו לו מטלטלין או קרקע, ויש עליו חובות לעובדי כוכבים, ואומר: הרי כל נכסי(יט) משועבדים לעובדי כוכבים, ואם יטלו אותם ישראל יבואו העובדי כוכבים ויאסרו אותי ואהיה בשביה, אין שומעין לו(כ), אלא יגבה הישראל חובו, ואם יאסרוהו העובדי כוכבים הרי כל ישראל מצווים לפדותו⁴².

⁴¹ עי' לעיל הערה 39. ועי' ערה"ש ס"א: וכן כל הפסד שיכול להגיע להמלוה כשישלם לו בשוה כסף ביכולתו לכוף את הלוה שישגיג לו מעות דבמקום הפסד לא תקינו רבנן.

⁴² היינו דווקא כשאין הפסד ללוה, שכאשר שיווי מה שלקחה הכותי לוקחה הישראל, אבל כשיש הפסד ללוה שהכותי לוקחה ביותר ממה שישראל לוקחה, פורע לכותים ולא לישראל. ואם יש לו מעות ומטלטלי ומקרקעי, ואם לא יתן מעות לכותים יאסרו אותו ויתחייב בכפלים, שומעין לו ויפרע מעות לכותים ולישראל מטלטלי ומקרקעי (כנה"ג הגה"ט אות כו).

חושן משפט חלק ד'

(יט) ואומר הרי כל נכסי כו' - אפילו יודעים בית דין שכדבריו כן, מ"מ אין שומעין לו (סמ"ע).

(כ) אין שומעין לו כו' - מיירי כשהגיע זמן היהודים לפרוע להם (ש"ך), ומ"מ אם רוצה המלוה בחשאי שיתקשר הלוה בחרם חמור ובעונש גדול לשלם מה שיהיה לו לעת ההיא, ושלא יבריא ממנו, ויאמר נכסי אשתי הם. יכול הדיין לגזום עליו. אם יש חשש בעיני הדיין על אותו האדם. שיתקשר בחומר, אפי' קודם זמנו. כדי לפרוע בזמנו בלי ערמה. אבל אם הלך היהודי ועכב ממנו כה"ג ע"י גוים. ומתוך זה בא לידי היזק גדול מן הערלים, משמתנין למלוה, וראוי לכפותו על העמוד, עד שיתקן עיתו, ומ"מ אין דין מוסר עליו בעניין זה, לשלם כל הזיקו, כיון שדעתו לא היה להכעיס ולהזיק את שלו (ש"ך * יש"ש), שאין להם להציל עצמם בממון אחרים, וכך אין להם לקדש שם שמים בממון המלוים (ש"ך * רשד"ם).

סימן קב - מאיזה קרקע מגבין החוב לבעל החוב, ובו ה' סעיפים.

(א) ¹⁴⁶ בא המלוה לגבות קרקע, מגבין לו מן הבינונית (א) שבנכסי הלוה, ¹⁴⁷ דבשלו הם שמיין (ב).

(א) מגבין לו מן הבינונית - דבר תורה בעל חוב דינו בזיבורית, אלא שחז"ל אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין (סמ"ע).

(ב) דבשלו הם שמיין - כגון אם היה לו עידית ובינונית וזיבורית, אפילו אם הבינונית שלו טובה כעידית דשאר העולם, מגבין לו ממנה. והיינו לחומרא דנתבע, וכ"ש דאזלינן בתריה לקולא, כגון אם היתה עידית דלוה כבינונית דעלמא ובינונית דלוה כזיבורית דעלמא, דנותן לו מבינונית דלוה (סמ"ע).

(ב) ¹⁴⁸ היו לו שלשה או ארבע שדות בינונית, לא יוכל המלוה לומר: תן לי משדה פלונית שהיא חביבה עלי, אלא ברשות הלוה הוא ליתן לו מאיזה שירצה (ג), אם חפץ המלוה בזיבורית, ואומר לו: תן לי זיבורית טפי פורתא (ד) (פי' מעט יותר), שומעים לו, ונוטלה בזולא דהשתא ולא ביוקרא דלקמיה. הגה: ויש אומרים לאין כופין אותו (ה) ליתן לו זיבורית, אלא חס רוכה ליתן לו זיבורית דלקמיה, כופין אותו ליתן לו בזולא דהשתא.

(ג) מאיזה שירצה - דכתיב והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה, דהיינו מאיזה שירצה. גם יש ללמדו מניזקין דכשמשלם לו ממטלטליו נותן לו מאיזה טלטל שירצה דכתיב כסף ישיב לבעליו, ישיב לרבות אפילו סובין, וה"ה אם משלם בקרקע דמשלם לו מאיזה עידית שירצה (סמ"ע). ואם אין לו רק זיבורית, ג"כ אינו יכול הבעל חוב לכפותו ליתן לו מאיזה שדה זיבורית שירצה, רק נותן לו מאיזה זיבורית שירצה הוא. עי' ש"ך לקמן (סי' קיט סק"ו?), ואם יש לו עידית וזיבורית, אינו יכול לכפותו על איזה זיבורית שירצה, לפי דקיי"ל בשלח הן שמיין, שאפילו בבינונית וזיבורית אינו כופיהו על איזה זיבורית שירצה, דכיון דבשלו שמיין הרי הזיבורית שמן בינונית, דמי נתן להם שם זיבורית הלא אין משגיחין בשל עולם כלל, וכיון דבינונית שמן, ונותן לו לפי שומת הבית דין בינונית כדינו, אינו יכול לכפותו וליתן לו יותר מדינו [ועיין סמ"ע ס"קו' ויש שם טעות סופר, וכצ"ל, אם גילה הלוה דעתו שרוצה ליתן לאחר עידית כיוקרא דלקמיה וכו'] (נתה"מ).

(ד) תן לי זיבורית טפי פורתא - פי' שאז בימי ניסן יקרא ארעתא וביומי תשרי זל ארעתא, דמצי א"ל מלוה ללוה, אילו הוה לי זוזי הוה שקיל כהשתא, השתא דזוזי גבך אשקול כיוקרא דלקמיה. ופירש"י דבימי הקיץ ניר וחורש הלוקח השדות, ובימי תשרי וחשוון זורעין, ובימי תשרי זלין, שאין סיפק לזורען באותה השנה, דכבר עבר זמן הניר והחרישה ואינן ראוין לזרוע בהו עד שנה הבאה, ומשו"ה הן בזול. וכתבו התוס', גם בבתיים שייך זל ויוקרא כה"ג, שרגילין להיות ביוקרא בזמן שרגילין לשכור הבתים, ולאחר ששכרו זילו דלא נמצא עוד שוכרין (סמ"ע).

(ה) דאין כופין אותו כו' - טעמו, דס"ל דלא עדיף כחו דמלוה בזיבורית הללו מאילו היו בינונית, ואם היו בינונית היה רשות להלוה ליתן לו מאיזה בינונית שירצה, גם עתה יאמר

חוסן משפט חלק ד'

- לו לא אתן לך מהזיבורית טפי כי ניהו לי, אלא אתן לך בינונית בציר פורתא, והמוציא מחבירו עליו הראיה (סמ"ע), וי"א דעיקר כמחבר (ש"ך).
- (ג) אם אומר המלוה: תן לי עידית בציר פורתא(ו) (פי' מעט פחות), אין כופין אותו ליתנה לו אפילו ביוקרא דלקמיה, אם אין ללוה אלא עידית, אינו יכול למכרה ולקנות בינונית(ז) להגבות לבעל חובו, אלא מגבין לו מהעידית. ואפילו יש לו עידית במקומו ובינונית במקום אחר(ח), אינו יכול לומר לו שיטול מהבינונית שיש לו במקום אחר, אלא צריך ליתן לו מעידית שבמקום הבעל חוב.
- (ו) תן לי עידית בציר פורתא - הטעם דאין כופין אותו, משום דאין שעבוד המלוה על העידית. וגם בזה אם גילה הלוה דעתו שירצה ליתן לו עידית כיוקרא דלקמיה, והוא רוצה ליקחנו כך, דצריך ליתן לו כיוקרא דלקמיה (סמ"ע).
- (ז) ולקנות בינונית כו' - דחז"ל השוו מידותיהן, וכמו שאם אין לו אלא זיבורית א"צ למכרה ולקנות בעדם בינונית וליתנם למלוה כדינו, כן נמי בעידית, אלא לעולם משלם ממה שהוא נמצא בידו (סמ"ע).
- (ח) ובינונית במקום אחר - פירוש, דאית ביה משום נעילת דלת אם יצטרך לטרוח לילך לגיר ולחרוש ולזרוע ולקצור ולהביא התבואה הוא או ע"י פועליו בכל שנה ממקום אחר. ובכה"ג טורף אפילו ממשעבדי שהן במקומו במקום בני חורין שיש לו בעיר אחרת, וכמו שלקמן סי' קיא סי"א (סמ"ע).
- (ד) אין לו אלא עידית או בינונית או זיבורית, יקחנה כמו שהיא. אם יש לו עידית ובינונית, יתן לו בינונית(ט). יש לו עידית וזיבורית, לא יתן לו אלא זיבורית. יש לו זיבורית ובינונית, אם היתה לו עידית(י) בשעה שלוה ומכרה, צריך ליתן לו בינונית. ואם לאו, יתן לו זיבורית.
- (ט) יתן לו בינונית - פירוש, אף שהיא כעידית דעלמא, דבשלו הן שמין וכנ"ל סעיף א' (סמ"ע).
- (י) אם היתה לו עידית כו' - דאז היתה סמיכות דעתו על הבינונית וחל שעבודו עליה והרי היא עדיין בידו, משו"ה צריך ליתן לו ממנה אף שאין לו לעת עתה טובה ממנה והיא בידו בתורת עידית (סמ"ע). י"א דהיינו דוקא כשמכרם אחר שהגיע הזמן פרעוין או אחר ל' יום בסתם הלואה וצ"ע דמדברי הגמרא והפוסקים משמע שאין חילוק (ש"ך), כיון דבשעת הלואה היה לו, כבר חל שעבודו על הבינונית. ודוקא בכה"ג, כיון דבשעת הלואה היה עליו שם בינונית שוב לא יפקע שמו במה שמכר העידית, אבל כשלא היה לו בשעת הלואה רק בינונית, וחל שעבודו עליו, ואח"כ קנה זיבורית, גובה זיבורית. והטעם, דבשעת הלואה לא היה על השדה שם בינונית שתיקנו לו חכמים, דבשלו הן שמין והוי עידית לדידה, ועכשיו קנה דבר ששיעבדו לו חכמים דהיינו בינונית, ואם היה לו עידית ונשתדף, נראה ג"כ דגובה מהזיבורית, דדוקא במכרה, דלאו כל כמיניה לקלקל בידים שעבודו שהיה לו בשעת הלואה, ועוד, דגם עכשיו הרי העידית תחת שעבודו אף כשמכרה, דאם ישתדפו שאר הנכסים יגבה מהעידית, משא"כ בנשתדפו העידית (נתה"מ).
- (ה) היה לו עידית, בינונית וזיבורית, והתנה עמו לפרעו מהעידית(יא), והיתה לו עידי עידית ונפסדה, קיימא עידית במקום עידי עידית(יב), ואינו פורעו אלא מהבינונית.
- (יא) והתנה עמו לפרעו מהעידית - אם לא נפסדה עידית נותן לו עידי' אבל אינו גובה מעידי עידית (ש"ך).
- (יב) במקום עידי עידית - דאנו אומדין דעתו דלא נתרצה לשלם לו מהעידית אלא משום דסבר הרי יש בידי עידי עידית (סמ"ע), עי' סמ"ע וקשה, הא קיי"ל דברים שבלב אינן דברים, ולכל הפחות בעינן גילוי מילתא עי' שו"ע (סי' רז ס"ג-ד), אבל אם התנה עמו שלא לפרוע מעידי עידית אלא מן העידית ונפסדו, אז פורעו מהבינונית (ט"ז).

Commented [YL33]:
כונן?

סימן קג - שמין קרקע של לוה, ואם טעו בשומא, ושומא הדרה לעולם, וכו' י"א סעיפים.

חושן משפט חלק ד'

(א) ¹⁴⁹בשמיני השלשה שמאין קרקע הלוה, אין שמיני אלא כפי הזמן(א) וכפי השעה שנמכרים הקרקעות אז באותו מקום. הגה: ¹⁵⁰ואם אין הקרקע מגיע לו כולה, כגון שאין לו צחוב אלא מנה, והקרקע ביחד נישומת בחמש מאות זהובים, אין אומרים לו: תן לו חמישית הקרקע(ב), אלא שמיני כמה שיכול למכור מזאת הקרקע או הכית בק' זהובים, ונותנין למלוה. כללו של דבר אין שמיני לו אלא דבר שיכול למכור מיד ולגבות חובו, ואין חוששין להפסד הלוה (ועיין לקמן סעיף ה'), ¹⁵¹ואחר כך מכריזין(ג) עליה כפי מה שיראו(ד), עד שיפסקו המוסיפים. ¹⁵²ואם קרקע זה היה מורף המלוה מהלקוחות, צריכים להכריז עליה שלשים יום, בדרך שמכריזין על נכסי יתומים (ועיין לקמן ריש סימן ק"ט), ובאים הלוקחים וקוצבים דמים כרצונם, אם מצאו בה כשומת בית דין או יתר, לוקחים הדמים ונותנים אותם למלוה, ואם רצה המלוה לקחתה באותו סך, הוא קודם. ¹⁵³ואם לא מצאו בה כדי שומתן(ה), מחליטין אותם למלוה בכדי שומתן. הגה: ¹⁵⁴ויש חולקין וסבירא להו דהוא הדין אם לא לגבות מצני חרי, כיון שנמכר שלא מדעתו צבית דין, לריך שומא והכרזה כמו בשל יתומים(ו) ⁴³.

(א) כפי הזמן כו' - עיין מש"כ לעיל (סי' קא ס"ט סק"ב-יג?), שמיני אותו כמו שנמכר לאיש שהיה צריך לו ובא לביתו של זה לשאול אחריו ולקנותו, ולאפוקי שיצטרך ליקחנו כמו שנמכר בעת היוקר ובשעת שנמצאו הרבה קונים, או כמו שהיה נמכר אילו חקר על קונים במקומות אחרים (סמ"ע), נראה דהשלשה צריכין להיות ביחד, וכשאחד אומר איני יודע, צריכין לקרוא אחר, כי אולי אם ישמעו טעם וסברת השלישי יודו השנים לדבריו (נתה"מ).

(ב) אין אומרים לו תן לו חמישית הקרקע כו' - היינו כשבא לגבות מן הלוה עצמו, מייפינן כח המלוה שצריך לשום חלק לו בפני עצמו כשיעור חובו, ולא חיישינן לפסידא דלוה משום נעילת דלת, אבל כשיש עוד בעלי חובות מאוחרים, אין יכול המוקדם לגבות אלא חמישית הקרקע דחיישינן לפסידא דבעלי חוב המאוחרים (עי' לקמן סעיף ה), ויש חולקים דבענין שומת גיבוי החוב עצמו, אין חילוק בין שבא לגבות מהלוה עצמו או בבא לטרופ מלוקח ובעלי חובות מאוחרים ⁴⁴(פ"ת).

(ג) ואח"כ מכריזין כו' - ז הנוסח לשון הכרזה: במותב תלתא כחדא הוינא ואפיק פלוני שטרא דאדרכתא על פלוני ואכרזנא על ההיא ארעא תלתין יומין כדחזי לנא ובתור הכי אתא פלוני דנן ואוסיף על דמי ארעא כך וכך וזביננא ליה אנחנא בית דין להאי ארעא לפלוני והוא דיליה ואשלים פלוני דנא הלן זוזי דמי זבינא דנא לידנא אנחנא בית דין ויהבנא להו לבעל חוב ומן יומא דנן ולעלם לא יהא רשותא להאי למתבעיה מידי בהאי ארעא ואחריות ההוא ארעא על פלוני בן פלוני דידיע לנא דהוא מרה דארעא מן קדמת דנא ⁴⁵(סמ"ע ב"י). והעיקר הוא דנותנין שטר אכרזתא ביד הלוקח איך שהיו עושים

⁴³ שער משפט על שולחן ערוך חושן משפט הלכות גביית מלוה סימן קג סעיף א
⁴⁴ "א דהיינו דוקא כשבא לגבות מן הלוה עצמו אבל כשיש עוד בעלי חוב מאוחרים אין יכול המוקדם לגבות אלא חמישית הקרקע דחיישינן לפסידא דבעלי חוב המאוחרים ואין עיקר כדבריו, דכיון דחמישית הקרקע אינו שוה כפי חובו הרי הוא כנוטל פחות משיעור חובו ולא הוי גובינא כלל.

⁴⁴ משמע שעיקר כיש אומרים, שכן הוא בא לחלוק על הקודם וצ"ע.
⁴⁵ זה תרגומו: בשיבת שלשה כא' היינו, והוציא פלוני שטר פסק דין לגבות נכסיו בכל אשר תמצא על פלוני והכרזנו על קרקע זו שלשים יום, כראוי לנו, ואחר כך בא פלוני והוסיף על דמי הקרקע כך וכך, ומכרנו לו, אנחנו בית דין, קרקע זו לפלוני והוא שלו, ושילם פלוני זה כסף זו של דמי מכירה לידנו, אנחנו הבית דין, ונתנו אותם לבעל חוב, ומהיום ולעולם לא יהיה רשום לזה לתבוע דבר מקרקע זו, ואחריות אותו הקרקע על פלוני בין פלוני [הלוה] שידוע לנו שהוא בעל הקרקע מלפני כן.

צ"ע למה בחר לשון הב"י בשם ספר התרומות ולא נוסח הטור: במותב תלתא הוינא (ואסיק) [ואפיק] פלוני אדרכתא דאיתעביד ליה על שדה פלוני מחוב פלוני שהיה כך וכך ומזמן כך וכך כדכתוב באדרכתא דיליה וקרענא ליה ואנחנא בתר הכי שמנא ליה ואכרזנא ליה להאי ארעא ל' יום כתקון חכמים ולא אסיקו דמי דההיא ארעא אלא כך וכך זוזי ולא אשכחן מאן דבעי לזבנא ושדרנא מבי דינא תלתא אינשי מהימני ובקיאין בשומא ושמנו ליה ההיא ארעא בכך וכך זוזי דליהו דיליה למיכל פירא דארעא בלא נכייטא וליהו ליה רשותא למיבנה ולמיסתר ולמיעבד מינה כל רעות נפשיה ולא ימחה ביה אינשי כלום דהכי איפסיק דינא קדמנא דיינים דחתימו

חושן משפט חלק ד'

אכרזתא כדין, ומכרו את הקרקע הזה ופרעו לבעל חוב, ושאריות דהיא ארעא היא על הלוח, ושלא יהא רשות להלוה בהאי ארעא מיומא דנן ולעלם, וי"א דצריך להכריז שמוכרין לשלם לבעל חוב בחובו או לאשה בכתובתה. שיש שנוחין יותר לקנות כדי לפרוע לב"ח בחובו מפני שהאיש אינו מדקדק כ"כ במטבע כמו האשה, ויש שרוצין יותר לפרוע לאשה שאינה חפיצה המעות הכל יחד שאין דרכה לסחור (סמ"ע).

(ד) כפי מה שיראו כו' - וא"צ להכריזו דוקא ל' יום כמו באם בא לגבות משל יתומים או משל לקוחות וכדמסיק (סמ"ע).

(ה) כדי שומתן - כי ההכרזה לא היתה אלא לטובת הלוח אולי ימצא מי שיתן בה יותר (סמ"ע).

(ו) בשל יתומים - עי' דברי לעיל (סי' צח סקי"ט?) (סמ"ע).

(ב) ¹⁵⁵שלשה שירדו לשום, אחד אומר: במנה, ושנים אומרים: במאתים, או אחד אומר: בק"ק, ושנים אומרים: במנה, בטל יחיד במיעוטו(ו). אחד אומר: במנה, ואחד אומר: בשמנים, ואחד אומר: בק"ב, נידון בק', מפני שאנו ממצעים מה שיש בין המועט למרובה, ומוסיפין על המועט המחצית, וגורעין מהמרובה המחצית, וכיון שבין האומר שמנים לאומר ק"ב יש ארבעים, כשאתה מוסיף על המועט המחצית, וגורעין מהמרובה המחצית, נמצא שהוא נידון במאה. ולפי זה אם אחד אומר: במנה, ואחד אומר: בצ', ואחד אומר: בק"ל, נידון בק"י(ח), ועל דרך זו שמיין ביניהם לעולם.

(ז) בטל יחיד במיעוטו - לאו דוקא נקט בטל יחיד, דה"ה אם יש חמשה שמאים ושנים אומרים במאתים ושלשה אומרים במאה הולכין ג"כ אחר הרוב, ואף אם כבר שמו שלשה, ואתו ד' ושמו ביותר, חוזר השומא כדברי הד', אמנם אם בית דין ששמו בשלשה מטלטלי דיתמי להגבות לבעל חובו ואתו ד' ושמו בפחות, לא הדרא השומא (פ"ת).

(ח) נידון בק"י - וי"א דנידון בק' כיון דגם זה שאומר ק"ל מודה שהיא שוה ק' אלא שאומר שהיא שוה יותר, ולעולם הולכים אחר תרתי מיגו תלתא מינייהו, וכן עיקר (סמ"ע), ראובן ושמעון היו ביניהם מחלוקות על עסקי ממון שהיה ביניהם ובררו דיינים פשרנים לפשר ביניהם וכתוב שאם יסכימו לדעת אחד בפשרה מוטב ואם לאו, שיהא לוי מכריע ביניהם. והפשרנים נחלקו ולא הסכימו לדעת אחד, והמכריע לא הכריע כשום אחד מהם, אלא עשה פשרה בין שתי הדעות וגזר מה שגזר ועתה בא ראובן שלא נכשר בעיניו ההכרעה שהכריע המכריע וטוען שלא קבלוהו עליו אלא כשיכריע כאחד מן הפשרנים ויסכים לדעתו, והכלל היא שכל המקבל סתם על דעת מה שנוהגים לעשות מקבל, ובלשון בני אדם מתקרי הכרעה כל היכא דהמכריע קאמר דעת ממוצע בין ב' הדעות ואף על גב דלא הכריע פלגא כמר ופלגא כמר אבל אם כתבו "כל מה שיאמר המכריע יהא מקובל עליהם" אם אמר המכריע יתר משניהם אינו יכול דאפילו בלשון בני אדם מכריע לא הוא אלא היכא דקאמר דעת ג' ובין ב' הדעות ולא יותר מהם (רע"א * מהר"י בן לב).

(ג) ¹⁵⁶שמואה שלשה, ואומר המלוה: ישומו אותה שלשה אחרים הבקיאים יותר בשומא,

אין שומעין לו(ט). הגה: ¹⁵⁷ויכולין חלו שלשה השמאים להיות קרובים זה לזה(ו).

מתתאי ואי אתי איניש מעלמא וטריף ליה מהדין פלוני דשמינן ליה בדינא אחריותיה על הדין פלוני דהות חיליה מן קדמת דנא ובתר דשמינן ליה הא ארעא קרענא לשטרא דאדרכתא וכתבנא ליה הדין שטרא ומה דהות קדמנא אנחנא בי דינא כתבנו וחתמנו להיות בידו לזכות ולראיה: זה תרגומו: בשיבת שלשה היינו, והוציא פלוני שטר פסק דין לגבות נכסיו בכל אשר תמצא על שדה פלוני מחוב פלוני שהיה כן וכך ומזמן כך וכך כמו שכתוב בשטר גבייה שלו, וקרענו לו ואנחנו אחר כך שמנה לו, והכרזנו על קרקע זו שלשים יום, כתיקון חכמים, והלא הגיע כסף של אותו הקרקע אלא כך וכך זוזים, ולא מצאנו מי שרוצה לקנות ושלחנו מבית דין ג' אנשים נאמנים ובקיאים בשומא, ושמו אותו הקרקע בכך וכך זוזים שיהיו שלו לאכלו פירות הקרקע ללא הורדה?, ושיהיה לו הרשות לבנות ולסתור ולעשה ממנו כל רצון נפשו ולא ימחה בו איש כלום שכך נפסק הדין לפני הדיינים שחמתו למטה, ואם בא איש מהעולם וטורף לו מפלוני זה ששמו לו בדין אחריותו על הזה פלוני שהוא כחו מלפני כן, ואחרי ששמים אותו הקרקע קרענו לשטר גבייה וכתבנו לו שטר זו, ומה שהיה לפני אותנו בין דין, כתבנו וחתמנו להיות בידו לזכות ולראיה.

חוסן משפט חלק ד'

(ט) אין שומעין לו - אם עשו שומא, אין שום אחד מהם יכול לחזור בו אפילו ב"ד לא היו רשאים למנות שמאי' אחרים שלא מדעת שניהם, ואפילו אם בודאי טעו, כל שלא טעו בכדי שתות שכל פחות משתות אפילו בשומא מחילה היא (ש"ך * מבי"ט).

(י) ויכולין להיות השמאין קרובים זה לזה - אבל צריכין שיהיה כל אחד כשר להעיד להבעל דין (נתה"מ).

(ד) בית דין ששמו לטורף בנכסי לוקח, וטעו בכל שהוא(יא), מכרן בטל(יב), אפילו הכריזו.¹⁵⁹ אבל אם היו נכסים בני חורין, וטעו בשומא, דינם כבית דין שמכרו נכסי יתומים וטעו, שיתבאר בסימן ק"ט.

(יא) וטעו בכל שהוא - אם אמר המלוה ישומו אותו אחרים אין שומעין לו, מ"מ, אם באו מעצמם ארבעה ואמרו ששוה יותר אזלינן בטרוב דעות. (נתה"מ).

(יב) מכרן בטל - דהו"ל כשלוחין, והשליח שטעה אפילו בכל שהוא חוזר, וכמ"ש לקמן (סי' קט"ו? וסי' קפב ס"ג), וה"ה אם טעו ומכרו בכל שהוא ביוקר משויו דחוזר בו הלוקח וכמו שכתבתי שם (סי' קפב סק"ט?), והיינו דוקא כשגובין מנכסי לוקח ומשום דלוקח אינו מחויב לטרוח וליזבן לשלם חוב דמוכר, אבל כשמגבין למלוה מבני חורין דהלוה, לא הוה דינן כשלוחין אלא כבית דין, ודינייהו דדוקא בדבר שלא הכריזו ולא היה צריך הכרזה ופחתו או הותירו שתות הוא דבטל וכמ"ש לקמן (סי' קט"ו ס"ג), משום דעל הלוה היה מוטל לטרוח וליזבן את שלו ולשלם להמלוה, וכן אי גובין מהיתומים לשלם חוב אביהן, משום דגם עליהן היה מוטל ליזבן ולשלם חוב אביהן מהנכסים שירשו ממנו (סמ"ע), ויש חולקים דאפילו גבי לוקח שטורפים ממנו בע"כ הויין שלוחים לדידה, ובכל שהוא בטל. נמצא שאין חילוק רק בין יתומים לבעל חוב, הן אם באים לגבות בני חרי ממנו, הן ממשעבדי. דביתומים הויין הבית דין אביהם של היתומים ובמקומם הם עומדין, על כן אין עליהם שם שליחות, משא"כ בגביית בעל חוב, הויין כשלוחים (ט"ז).

(ה) אם החוב דבר מועט, שלא יגיע למלוה בחובו חלק ראוי לפי מה שהוא. קרקע, בית או שדה או כרם כשיעור שיתבאר בסימן קע"א, ואומר המלוה ללוה: או מכור לי מהנשאר לך כדי שיגיע לי שיעור הראוי לי או פרע לי מעותי, הדין עמו,¹⁶¹ ואם אין המלוה רוצה(יג) לקנות יותר מכדי חובו, ואומר: פרע לי מעותי מאחר שמה שהוא כדי חובו אין בו שיעור הראוי, הדין עמו(יד) וכופין את הלוה למכור הקרקע או למשכנו(טו), ויפרע לזה מעותיו. הגה: ואין חוששין להפסד הלוה, ואין מנחמים זדין לומר כיצד נוטיל הלוה מביתו משום דבר מועט. אם היה הדבר בהפך, שלא נשאר ללוה כשיעור, אינו יכול(טז) לכופו(יז)(יח) למלוה שיקחנו במעות.¹⁶² אם היה טורף מלוה קרקע מהלוקח וכשיגבה חובו לא נשאר ללוקח כשיעור, יכול לכופו שיקחנו ממנו במעות.

(יג) ואם אין המלוה רוצה כו' - פירוש, לא מיבעיא זה שהמלוה נותן להלוה הברירה תן לי מעות דמי חובי או קרקע ואשלם לך המותר, דשומעין לו, אלא אפילו אינו נותן לו הברירה אלא רוצה דוקא מעות, אפ"ה שומעין למלוה. וע"ז מסיק המחבר וקאמר, דאם היה בהפך, דלא נשאר ללוה אלא פחות מכדי שיעור והלוה רוצה לכפות המלוה שיקח הנשאר בידו במעות, דאין שומעין להלוה, אבל אם נותן הלוה הברירה להמלוה וא"ל או קחנו במעות או תן לי קרקע עד שיהיה בידי שיעור שדה והמותר קרקע ישאר בידך על חובך, וזה שנתת לי אמכרנו לאחר ואשלם לך קרקעך שנתת לי, בזה י"א דשומעין לו, ומסיק המחבר וכתב, דאם טרף מלוקח שומעין ללוקח גם ככה דאין נותן להמלוה הברירה. וז"ש יכול לכופו שיקחנו במעות, ר"ל בלא נתינת הברירה ולא דווקא יש מחלקות בין י"א למחבר (סמ"ע), העיקר דלעולם אין כופין למלוה לקנות יותר משעור חובו ואפי' אם תמצי לומר דבטורף מלוקח כופין (&) מ"מ בלוה עצמו לא דיינינן הכי (ש"ך), כשאומר המלוה מכור לי מהנשאר או פרע לי היינו גוד או איגוד וכשאין המלוה רוצה לקנו' לעצמו ורוצ' למכור הכל היינו נמי בכלל גוד או איגוד דמה לי אם הוא קנו' אותו לעצמו או מוכר' לאחר שהרי הרשות בידו לקנותו ולחזור ולמכרו וכאן מדבור שאין מוצאין מי שיקח נ"ל שיכול המלוה לומר ללוה או מכור לי מהנשאר או פרע לי כו' (ש"ך וקצה"ח), מה שכתב "וכופין את הלוה למכור הקרקע לפרוע לזה מעותיו", אין

Commented [YL34]:
יפה ?

חושן משפט חלק ד'

כופין אותו למכרו כפי מה שיוכל אפילו בחצי שויה, דאין מפסידין את הלוח בממון, והא שכתב רמ"א ד"אין חוששין להפסד הלוח", היינו לענין שנוציא את הלוח מביתו ולא לענין הפסד ממון, ולפי זה, מ"ש המחבר "כופין אותו למוכרו", היינו כשימצא מי שיקנה אותו בכדי שומתו (נתה"מ), אף לרמ"א (סי' קצא ס"ו) שכתב דאין יכול לטעון גוד או איגוד כשירצה למכור, דזה הוא דוקא כשכבר נעשו שותפין, אבל הכא שעכשיו הוא שרוצה לעשות שותף עמו, אין חילוק בין המלוה לאחר (קצה"ח ונתה"מ).

(יד) הדין עמו - ואין הלוח יכול לומר נשתמש בו בשותפות זמן כנגד זמן לפי ערך דהרי, כיון שהמלוה רוצה ליקח לעצמו או למכור הכל וליתן לזה מעותיו בעד הנשאר היינו גוד או איגוד (ש"ך).

(טו) או למשכנו - או משכירין, י"א שיעלה בפעם אחד דמי החוב אבל אם לא יוכל להשכירו רק שנה אחת בדבר מועט אין ממתנים ללוח דא"כ ננעול דלת בפני לוויין, ועיקר דכאן מיירי שמשכירין אותן שיתן השוכר השכירות מיד דאם לא כן כיון ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף אינו בדין שימתין המלוה, ונראה שלכך השמיט המחבר השכירות משום דאינו שכיח ששוכרים לשלם מיד דסתם שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ולכך מוכרים או ממשכנים (ש"ך).

(טז) אינו יכול כו' - עיי' ש"ך סק"י(ג), אם הקרקע שוה ר' והחוב הוא ק"ן וקרקע בכשיעור הוא ק', א"כ ממה נפשך, אם יאמר הלוח אגבה אותך מתחילה מחצי קרקע ק' ואח"כ אמכור חצי הקרקע האחר ואסלק המותר, הא מבואר לעיל (סי' עד ס"ד) דאחר שיגיע זמן הפרעון אינו יכול לכופו לקבל חובו בפרוטרוט רק בפעם אחת, ואם יאמר אמכור תחילה חצי הקרקע בק', א"כ יהיה לו מזומן, ודינא דבעל חוב בזווי, ויצטרך ליתן להמלוה כל הק' במזומן, ולא ישאר להמלוה חוב רק נ' ולא יהיה לו קרקע כשיעור, וצריך למכור ג"כ חצי קרקע האחר, וקא משמע לן, דאף דבעלמא אינו יכול לומר כן, מ"מ, כאן, משום הפסד הלוח יכול להגבות חובו בפרוטרוט (נתה"מ).

(יז) אינו יכול לכופו כו' - ועיקר דקרקע שאין בה שיעור דבר מופסד הוא וא"י ליתנה לו בע"כ אלא כופין את הלוח ופורע לו מעות ואם אין לו ישכיר חלקו ויפרע לו, לאפוקי דלא נימא דקרקע אפי' כל שהוא ע"פ שומא דבר חשוב הוא וע"ז השיב דקרקע שאין בה שיעור דבר מופסד הוא ואינו כלום וא"כ ה"ה הכא כשלא נשאר ללוח כשעור דבר מופסד הוא ואינו נחשב לכלום, וכשם שחוששים לפסידא דהמלוה כשאינו נותן כשעור ואמרי' דבר מופסד הוא לו כך חוששין לפסידא דלוח ג"כ כשלא נשאר ללוח כשעור, ובכל ענין אמרי' כל שאלו יחלק וישמו עליו חולקין ואם לאו מעלין אותו בדמים, פשיטא דכל זה מיירי שאין כאן מי שרוצה לקנות הקרקע דאם אפשר למכרה או להשכנה מה שייך כאן לומר שיכופו למלוה שיקחנו במעותיו הלא ממשכנים או שוכרים ומוכרים הכל ופורעים למלוה ונותנים המותר ללוח, ועוד צ"ל דמיירי שמלוה רוצה ליקח כל חלק ואינו רוצה להיות שותף עם הלוח ע"כ יוכל הלוח או הלוקח לכופו שיקחנו במעות כיון שאינו רוצה להניח להם כשעור ודבר מופסד הוא להם אבל אם המלוה אומר אניח משלי כדי שיהיה כשעור ונשתמש בו בשותפות זמן כנגד זמן א"צ ליקחנו במעות שהרי כיון שאין ללוקח או ללוח מעות ואין יכולים לומר גוד או איגוד הרי הם שותפים כדלקמן סי' קע"א (ש"ך).

(יח) יכול לכופו כו' - ויש חולקים על זה (עיי' לקמן סי' קט ס"ב סק"ב?), אמנם עיקר כדברי השו"ע, ולכן אם החוב דבר מועט שלא יגיע למלוה בחובו חלק הראוי כשעור שיתבאר בסי' קע"א, הרשות ביד המלוה להוציא את הלוח מביתו וליקח הכל לעצמו או למכור או להשכין הכל כדי שיפרע חובו מיד, שהרי אומר לו גוד או איגוד, דהיינו או פרע לי ויהיה לך כל הקרקע, או אקח אני כשעור ואשלם לך מה שאקח ביותר מחובי. ואם היה הדבר בהפך, שלא נשאר ללוח כשעור, ואפשר להשכין או למכור כל הקרקע, עושין כן ופורעים למלוה ונותנים המותר ללוח. ואם אי אפשר, כגון שאין מי שרוצה לקנות, יכול הלוח לומר או הנח שיתוף כשיעור ונשתמש בו בשותפות זמן, או תן לי בעד הנשאר מעות, ואין חילוק בכל זה בין לוח עצמו ובין לוקח מן הלוח (ש"ך). עיי' מ"ש לקמן (סי' קטו סק"ז?) (קצה"ח).

Commented [YL35]:
ולי לשים לעיל

חושן משפט חלק ד'

(ו) 163 קרקע שעשו ב"ד שומא והכרזה להוריד בו המלוה, ואירע שנשתתה זמן שלא הורידוהו בו, כל זמן שלא החליטו ב"ד הקרקע למלוה, אי אייקר או זילי ברשותא דלוה קאי, וצריך לעשות שומא אחרת והכרזה אחריו. אם ירד המלוה לנכסי לוח והחזיק בהם, או מכרן, בלא ב"ד, אינו כלום. 164 אפילו היתה משכונה בידו או אפותיקי מפורש(יט), כיון שיכול לשלם לו מעות ולסלקן. 165 וי"א שאם עבר הזמן שקבע לו לפרוע(כ), או שהיא משכונה מוחזקת ביד המלוה(כא), יכול למכרה(כב).

(יט) או אפותיקי מפורש - פירוש, שכתב לו לא יהא לך פרעון אלא מזו, ועיין לקמן סימן קי"ז שם יתבאר דינו (סמ"ע).

(כ) שאם עבר הזמן שקבע לו לפרוע - פי' שב"ד קבעו לו לפרוע (ש"ך * רשד"ם).
(כא) או שהוא משכונה מוחזקת כו' - הא דקאמר "או שהוא", ר"ל או אפילו אינו ידוע בעדים ומבורר שכלה הזמן, אלא שהוא אומר שכבר כלה הזמן, מאמינין ליה כשהיה משכונה מוחזקת בידו, פירוש, ג' שנים, במיגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידו. לכך דוקא במשכון מוחזק הוא דמהימן, ולא בעשאו לו אפותיקי מפורש (סמ"ע), והעיקר כסברא הראשונה (ש"ך), עיין מ"ש בזה לעיל (סי' עג סט"ו) 46 (קצה"ח).

(כב) יכול למכרה - עי' לעיל (סי' עג סט"ו): [מי שיש בידו משכון של חבירו, לא ימכרו אלא בבית דין, רוצה לומר ב"ד של שלשה הדיוטות, וישומו אותו כמה הוא שוה כמוכר בשוק, וימכרו באותה שומא, שיתנו לו רשות למכור הבקאים בשומא], וא"צ להביא לבעל המשכון לפני השמאים אלא יזהירו בינו לבינו, וכאן נמי מיירי דיחזיק בה או ימכרה ע"פ ג' שמאין, אלא שלא נטל רשות מבית דין, ובזה הוא דפליגי כאן כיון דקרקע היא, דחשובה יותר (סמ"ע), וי"א דבמטלטלין כיון דלהוצאה ניתנו אין כח למלוה בשעת מכירה למכור, כי שמא יוציאם הלוקח ולא יוכל אח"כ לברר אם הם שוים יותר, משא"כ בקרקע דהיא לפנינו ויוכל לברר שמכר בדין ושאינה שוה יותר, [וגם אין צורך של ג' שמאים אלא כמ"ש כ"כ בסי' עג], ואע"פ שצריך שומא והכרזה, עכ"ז המכירה חלה למפרע, ואי אקדיש מלוה או זבין מלוה לאחר זמן הפרעון מוקדש ומכור, אבל לכו"ע בלא שומא והכרזה המכירה לאו כלום היא (נתה"מ).

(ז) 166 מקום שנהגו לכתוב בשטרות שיוכל לירד לנכסי הלוח ולמכור בלא שומא והכרזה, אם נהגו שלא לירד ולמכור כי אם בשומא והכרזה, אין לירד ולמכור זולתם(כג) 47.

(כג) אין לירד ולמכור זולתם - עי' לעיל (סי' סא ס"ו) [שטר שכתוב בו שיש רשות למלוה לירד לנכסי לוח בין בפניו בין שלא בפניו בלא רשות בית דין ובלא שומא והכרזה, אינו רשאי לעבור על דברי תורה לירד לנכסיו, שהמלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בב"ד]. אעפ"י שכותבים בשטרות שיש רשות למלוה שירד לנכסי הלוח, מ"מ אין לעבור על דברי תורה דתנן המלוה את חבירו לא ימשכנו אלא בבית דין, ויש לפרש דמ"ש שיוכל המלוה לירד כו', כגון שלא מצא המלוה דיין שרוצה למשכנו, אז יש לו רשות לעשות דין לעצמו. ועי' שם דברי (סקי"ד?) דמדתלו במנהג, ש"מ דלא כתבו כן אלא היכא שאין המנהג לעשות כדברי הכתוב בשטר, אבל היכא דנהגו לעשות כפשוטו לישנא דשטר, הולכין אחריו אף שהוא כנגד הדין, משום כל תנאי שבממון קיים, וסבר וקיבל כך עליו (סמ"ע), וי"א דאף במקום שנהגו לירד, אין לדון כך, ומדברי המחבר כאן לא משמע כן, דאין האיסור רק משום שלא נתנה התורה רשות לירד לנכסיו, וכיון דהוא קיבל עליו שירד לנכסיו יוכל לעשות כן (ט"ז), וי"א דזה שכתוב לעיל (סי' סא) היינו שלא ימשכנו אלא בב"ד דוקא למשכן, אבל לגוביינא שרי, והכא מיירי בלגוביינא דהא התנה לירד בנכסי הלוח ולמכור וא"כ היינו לגוביינא ולא בתורת משכון, ועי' דברינו לעיל (סי' צו

46 ז"ל השו"ע: מי שיש בידו משכון של חבירו, לא ימכרו אלא בבית דין, רוצה לומר ב"ד של שלשה הדיוטות, וישומו אותו כמה הוא שוה כמוכר בשוק.

ביאור: וי"א דצריך דוקא ב"ד מומחין, ושלא על פי ב"ד מומחים לא הוי מכירה אפילו בדיעבד אפילו לא טעה (ש"ך), אמנם טעמא של השו"ע כיון שהוא מוחזק וקונה משכון, לכן לא צריכים ב"ד של מומחים, מיהו בקרקע אינו קונה משכון ולכן קרקע צריך ב"ד מומחין משום דקרקע לא קני, (עי' לקמן סי' קג סמ"ע סק"י?) (קצה"ח).

47 עי' לעיל סא ס"ו

חושן משפט חלק ד'

סק"ב?), וכאן שונה כיון שהתנה בשטר שיהא לו רשות למכור בלא שומא והכרזה לא שייך לומר מאן שם לך דהוא עצמו יש לו רשות בזה, וכיון דלגוביינא ליכא איסור דמשכנו שלא ברשות וא"כ ודאי תנאי שבממון קיים (קצה"ח).
(ח) ¹⁶⁷אם ירד מלוה לנכסי לוח(כד) בלא רשות בית דין, אינו כלום, וכל הפירות שאכל מנכין לו מחובו.

(כד) אם ירד המלוה לנכסי לוח כו' - עי' לעיל סעיף ו', אלא שבא לחדש כאן דמנכין לו הפירות שאכל בחובו. ומילתא בטעמו קאמר, דכיון דירד שלא ברשות ואינו כלום משו"ה מנכין לו בחובו (סמ"ע).

(ט) ¹⁶⁸בית דין ששמו קרקע לבעל חוב, (אצל שומת מטלטליו(כה) לא הדלא). בין בנכסי לוח בין במשועבדים ¹⁶⁹שיבד הלוקח, ולאחר זמן השיגה ידו של לוח או של נטרף או של יורשיהם והביאו לבעל חובו מעותיו, מסלקין אותו(כו) מאותה קרקע, אפילו שהתה ביד הבעל חובו כמה שנים. הגה: ¹⁷⁰וי"א לוקח לא יוכל לסלקו(כז) הנעל חוז לאחר שגזר את הקרקע, לשומא לא הדלא אלף לנעלו כשגזר ממנו בני חוקין, אצל לא ללוקח. ¹⁷¹ואם המלוה סתר ובנה ולא השביח הקרקע בכך, אינו נוטל הוצאתו(כח). ואם השביח מחמת הוצאה, נשבע ונוטל(כט) כדין היוורד ברשות. ואם השביח מאליו, כגון שנתייקר, אינו נותן לו אלא דמי חובו(ל) בלבד. הגה: ¹⁷²וי"א לאס הוליא עליה והשביחה, לא הדלא כלל(לא). ואם נתייקרה, לא הדלא אלף קשעת היוק(לב). ¹⁷³ואם הוול לא הפסיד המלוה, ואם רוצים לסלקו צריך לתת לו כל דמי חובו. ¹⁷⁴ואם קנו מידו שלא לסלקו, שוב אינם יכולים לסלקו. הגה: ¹⁷⁵הגנה הלוה למלוה עצמו מלכנו כלל בית דין(לג), לא מהדרינו ליה.

(כה) שומת מטלטלין - כנ"ל (סי' קעה סכ"ג) (גר"א).

(כו) מסלקין אותו כו' - משום דכתיב ועשית הטוב והישר, והטוב זו לפני משורת הדין שיחזור זה לקרקעו, ודוקא קרקעות שקרויים נחלה ועומדות לדורות משא"כ מטלטלים (סמ"ע), משמע שא"צ קנייה אחרת אלא סילוק בעלמא (ש"ך), וי"א דהיכא ששמו ארעא לקטן לא הדרא עד שיגדיל עד דידע לאקנויי. והיינו משום דסובר דכשהדרא צריך הקנאה ממלוה ללוה (קצה"ח).

(כז) דלוקח לא יוכל לסלק - דלוקח זה שלקח שעבוד המלוה לא שייך ביה הטוב והישר כי נכנס בשעבודו של מלוה ולקחו במעותיו, יחזור ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלוה שעבודו, וכל זה אפילו במקום שאינו יכול להוציא מן המוכר שום דבר, איהו דאפסיד אנפשיה במה שלקח דבר שיש לו קול שהוא משועבד לבעל חוב (סמ"ע), ישנם מח' אם צריך לעשות קנין מחדש, או סילוק מספיק, ולכן בקטן יהיה מחלוקת. עיין בתשובת ר' שלמה כהן ס"ב סי' פ"א (ש"ך).

(כח) אינו נוטל הוצאתו - יש בזה מחלוקת, ומן הספק דיינינן ביה קולא לנתבע, והמחבר סובר דהלוח שהיה קרקע שלו ובידו לסלק להמלוה מיקרי מוחזק בקרקע, והמלוה נקרא מוציא ותובע והלוח הנתבע, ועיקר נראה דהמלוה שקיבלהו בשומת בית דין והחליטוהו לו, מיקרי מוחזק, ומשום הכי נמי אוכל פירות השדה, אלא שחז"ל תיקנו שאם השיגה ידו דלוח או יורשיו דצריך לחזור ולמוכרם לו, לכן הלוח מיקרי תובע ומוציא, וצריך ליתן לו מה שהוציא בבנינו אם חפץ בקרקעו, ואפילו במקום ספק (סמ"ע), וי"א דעיקר כמחבר (ט"ז), פ"ת * פרי תבואה⁴⁸.

(כט) נשבע ונוטל - פירוש, נשבע כמה הוציא ונוטל דמי הוצאתו, וגם חלק בשבח היתר על ההוצאה, וכדין שותף היוורד ברשות שנוטל אפילו בשבח המגיע לכתפים, וכמש"כ לקמן (סי' קעה ס"?) , אבל נראה דאין השבח כולו שלו כיון דשומא הדרא. ועיין לקמן בסימן קע"ח? ושע"ה בסמ"ע?, שם כתבתי כל דין היוורד ברשות (סמ"ע), וי"א דנוטל בשבח כשאר שתלי העיר כמו יורד ברשות עי' לקמן (סי' שע"ה בסמ"ע ס"קז?) (ש"ך), וי"א שאינו נוטל הוצאות בכל אופן, ועל זה נשבע, אבל אם השבח יותר על ההוצאות, אין לו בזה זכות שהוא כשבח המגיע בממילא, ונראה כריבית (ט"ז).

Commented [YL36]
א הבאתי את דברי
הט"ז
סי' קג ס"ח

Commented [YL37]
ש"ך משמע שיש
צד קים לי שצריך
קנין, אבל בקצה"ח
בס"ק הקודם
משמע שמעיקר
הדין זה ספק, וצ"ע.

Commented [YL38]
א הבאתי דברי
הגרע"א
סי' קג ס"ט

Commented [YL39]
הו מסקנת
הקצה"ח?

Commented [YL40]
עיין בתשובת מו"ה
משה רוטנבורג סי'
י' י"א וי"ב מ"ש
בזה - (פ"ת).
לא מצאתי

⁴⁸ מחלוקת זו היא אם יש ספק תקנת חז"ל ודאי החזקת ממון, מי נדחה בפני מי, ועי' עו דפ"ת סי' יח סק"ח? שחולק על הסמ"ע כאן.

חושן משפט חלק ד'

(ל) אינו נותן אלא דמי חובו - כיון דשומא הדרא לעולם הרי המעות שביד הלוח כהלואה, ואם יטול המלוה דמי אותו השבח דממילא הו"ל כנוטל שכר המתנת מעותיו והו"ל כריבית. כל זה דווקא שנתיקר, דאילו נשבחה קרקע מאליה, כגון ארעא ואסקא שירטון או דיקלא ואלים, כיון דניכר השבח שהושבחה בעודו ביד המלוה צריך ליתן לו השבח, והא דכתב לפני זה כשנשבח מחמת הוצאה, משום דשם צריך לישבע כמה הוציא, משא"כ בזה דנשבח ממילא דשמין השבח ולא שייך ביה שבועה. מיהו י"ל איפכא, דכשנשבח גופה של קרקע פשוט דא"צ ליתן להמלוה, דהא איכא למימר דמזלא דהלוח גרם שנשבחה קרקעו, אלא אפילו בנתיקרה דאין שייך לתלות במזלו דהלוח, וגם הל"ל דכל לוח יצפה עד שיתיקר ויבוא לפדות, קמל"ן דאפ"ה א"צ ליתן לו אלא מעותיו (סמ"ע), וי"א דשבח דממילא נמי הוי כריבית (ש"ך), ואם המלכות שינו את גודל המטבע, אין מחזירים סכום של אז אלא של עכשיו (ש"ך * תורת אמת), כיון שהטעם משום ריבית, לא דוקא נתיקרו, ה"ה השביח ממילא גוף השדה (ט"ז).

Commented [YL41]:
ברר

(לא) וי"א דאם הוציא עליה והשביחה לא הדרא כלל - אפילו אם ירצה ליתן לו דמי השבח וההוצאה, ומטעם שקנאה בשינוי. אבל השביחה ממילא שייך ביה הטוב והישר, ולא שייך לומר שקנאה בשינוי דאיכא למימר דמזלא דלוח גרם (סמ"ע), וי"א שגם בכה"ג הדרא ולא קאמר דלא הדרא אלא כשלא ירצה לשלם כל השבח דומיא דנתיקרה דהדרא כשרוצה לשלם לו כפי היוקר (ש"ך), העיקר כסמ"ע ויכול לומר קים לי כצד שבהוציא והשביח לא הדרא כלל (ש"ך * מהרש"ך, רע"א), דטעמא דשומא הדר לא הוי מדינא אלא משום ועשית הישר והטוב, אבל מדינא אחר שהוחלט הקרקע ביד המלוה הרי היא שלו, אם כן דין הוא דכיון שזה מחלוקת לא מוציאים מספק (ש"ך * מהרש"ך).
(לב) אלא כשעת היוקר - דלא מסתבר כלל שיצפה הלוח אם יתיקרו הקרקעות שיבוא ויפדה קרקעו ואיכא נעילת דלת בפני הלוחין (סמ"ע).

(לג) מרצונו בלא בית דין - דכל היכא דאטררוחי להביאו לבית דין, אף על גב דמיד נתרצה ליתן לו קרקע בחובו, שומא מיקרי והדרא (סמ"ע), וי"א דכל שלא שמוה ב"ד בע"כ של לוח אף על פי שעמד בדין לפניו לא הוי אטררוחי בי דינא ולא הדרא דלא קרי טרחא דבי דינא רק כשהכריחוהו ב"ד (ש"ך), לקנות קרקע בהלואה היא מחלוקת (עי' סי' רד ס"י) אבל אם כתב על זה שטר קנין, קנה אם מטעם שהוא כמתנה או כמוכר שדהו מפני רעתה (ש"ך * מהרש"ך)⁴⁹.

(י) ¹⁷⁶קרקע ששמו אותה לבעל חוב ואחר כך שמוה בית דין לבעל חוב של זה המלוה, הרי זו חוזרת, ולא יהא כחו גדול מכח בעל חוב הראשון.¹⁷⁷ ומיהו בזה יפה כחו, שאם שמוה לראשון במאה ושמוה לשני בק"ק, או אם שמוה לראשון בק"ק ולשני במאה, לעולם לא יחזירנה אלא בק"ק(לד). קרקע ששמוה(לה) לבעל חוב, ומכרה הבעל חוב או נתנה במתנה, או (ששמוה) [ששמה] לבעל חוב מדעתו(לו), או שמת והורישה, אינה חוזרת. הגדה: וי"א דלאס מת והוליסה, חוזרת, אס אין כאן אלא יורש אחז(לו). אבל אס היו כאן יורשין

Commented [YL42]:
הערה: לבדוק סימן יב
ס"ב
וגם צ"ע בדבריו
שמשמע שיש מח'
מחבר ורמ"א פעמים
והא עושה את זה
לספק ספיקא, והרי
זה צירוף של מחבר
ורמ"א יחד לעשות
ספק ספיקא.

⁴⁹ ראובן לוח כסף, מכספי יתומים שתחת ידו ושעבד את ביתו, ובהגיע הזמן לסלק לא היה ביכולתו לסלק, ומת ראובן, והשלטון מכרו בתו לשמעון, ומתחלה אמר שקנהו על דעת שיחזור הבית ליורשי ראובן אם יחזרו לו המעות שנתן עבורו, ועתה חזר בו ורצה להחזיקו לעצמו, ומסכים לתת ליורשי ראובן איזה סכום מעות. אף אם נאמר דתפיסה אף לענין ספיקא דדינא לא מהני על ידי ערכאות, מכל מקום שמעון זכה במקחו על פי נימוסיהם, ועי' רמ"א (סי' שסט ס"א) הבא מכח גוי הרי הוא כמוהו אף במה שזוכה הנכרי בנימוסיהם, וזה תלוי במחלוקת, וכן יש ספק אם הלכה כמחבר או רמ"א כאן [שקנה ללא הכרזה ושומא], ואף שכתבו הפוסקים דאין להוציא ממון מספק ספיקא, מכל מקום אם הקונה מוחזק, רק שיש לבני ראובן חזקת מרא קמא, בזה מועיל רובא או ספק ספיקא להוציא מחזקת מרא קמא. אמנם אף אם אין הלוקח מוחזק רק היורשים מוחזקים, מכל מקום כיון שקנה על פי ערכאות שמכרו לו כדי להגבות להאדון חובו, אין יכולים להוציא ממנו (עי' נתה"מ סי' רלו סק"ו?), משמע דאף אם מכרו לו פחות משויו. ועוד יש לומר דבכהאי גוונא דינא דמלכותא דינא לכולי עלמא, דזה ודאי הוי לתקנת המדינה, על כן מצד שורת הדין זכה שמעון בהבית. אמנם מצד היושר אין זה נכון, כי מנהג הכשרים אף כשמוכרים בבית המכס על פי הכרזה, אם ידוע מי הוא הבעלים הקונים, קונים לשם מי שהוא ומחזירים לו, ובית דין כופין לעשות לפניו משורת הדין (עי' לעיל סי' יב ס"ב??) (בית שלמה חו"מ סי' צו).

חושן משפט חלק ד'

הכנה, וחלקו ונפלו (לח) לאחד בחלקו, טוב אינה חוזרת. שמו קרקע לאשה (למ), ונשאת, או ששמו ממנה ונשאת, בעל בנכסי אשתו כלוקח הוא, [ולא מחזיר] ולא מחזירין לו (מ). (וי"א¹⁷⁸) דוקא כשמתה האשה (מא).

(לד) לעולם לא יחזירנה אלא מאתים - דאם שמוה לראשון במאתים, מצי בתרא למימר, כיון דאתית עלי מכח המלוה שלך, וכיון דלו היית צריך ליתן מאתיים, תנם לי ג"כ, ואם שמוה לבתראי במאתים, יאמר לו, לאו טוב וישר הוא דאפסדינה (סמ"ע).
(לה) קרקע ששמו כו' - הטעם, דדוקא בעל חוב אית ביה משום הטוב והישר דאמרינן לא היה לך עליו אלא מעות והרי הן לך, אבל הני אדעתא דארעא נחתי (סמ"ע, ט"ז).
(לו) או ששמה לבעל חוב מדעתו. כצ"ל - ר"ל כשהמלוה שמה מדעתו למלוה שלו, וכיון שעשאה מדעתו בלא בית דין הו"ל כאילו מכרה לו, משו"ה אינה הדרא מידו. ודוקא כששמוה בית דין מידו ליד מלוה שלו כתב בריש סימנין דחוזרת (סמ"ע, וש"ך), ועי' רמ"א לעיל סעיף ט [שהלוה שמה למלוה], ולענין דינא לא פליגי וזיל בתר טעמא (ש"ך).

(לז) אם אין כאן אלא יורש א' כו' - דוקא בירושה דממילא הדין כן, אבל בהוריש מחיים לאחד מבניו במהיום ולאחר מותו, שלאחר מותו יקח אותו הבן שדה זו בראש זולת חלק ירושתו שיירש עם אחיו אם יהיה להם מה לירש, אף על פי שיש בו צד ירושה, לא אמרינן יורש במקום מוריש קאי, אלא כיון דמחיים נתנה אמרינן דאדעתא דארעא נחתי (סמ"ע).

(לח) וחלקו ונפלו כו' - פירוש, חלקו השדות ביניהן ונפלה שדה זו לאחד או לשנים מבניו, והאחרים לקחו שדות אחרות נגד זה שלקחו אלו, ירושה זו ג"כ אינה חוזרת, מטעם דלא מיקרי ירושה דממילא אלא כזבינא, עי' לקמן (סי' קעג ס"ג) אחין שחלקו כלקוחות נינהו, ונמצא אותו שירש שדה אביו, מכר חלק שהיה לו בקרקע שגבה אביו בחובו לאחיו, ואחיו מכר לו החלק שהיה לו בקרקע של אביו, והו"ל כזבינא דלא הדרא, דאדעתא דארעא נחתי מי שנפל לחלקו השומא שיהיה לו בקרקע כמו לאחיו, ולא שיירש אחיו קרקע והוא מעות (סמ"ע), ויש חולקים על הרמ"א שזה כמו כל ירושה דממילא (ט"ז), ועיקר כדברי הרמ"א דלא כט"ז (קצה"ח ונתה"מ), ועיין מ"ש בסימן ק"ח סק"א? (קצה"ח).

(לט) שמו קרקע לאשה כו' - י"א היינו דוקא בחובו, אם שמו, שומא הדרא, אבל שמו לה בכתובתה לא הדרא, ואפילו בחובו י"א היינו שנתיקרה, אבל לולא זה לא הדרא. אמנם העיקר דהשומא מעיקרא ליתא ונ"מ טובא בין אי השומא מעיקרא ליתא ובין שומא הדרא כגון במטלטלין דלא שייך שומא הדרא, ושייך לומר לא עשתה ולא כלום משום דמאן שם לך, עוד יש נ"מ דאפי' הפירות שנטלה מן הקרקע משעה ששמה לעצמה צריכה להחזיר כיון שהשומא מעיקרא ליתא ואי משום שומא הדרא אינה צריכה להחזיר למפרע רק דהדרא מהשתא ועוד נ"מ דאי משום שומא הדרא היו היתומים צריכים לשלם לה מעות לפדות הקרקע אבל עכשיו שהשומא לאו כלום היו נותנים להאלמנה קרקע אחרת איזו קרקע שירצו ועוד נ"מ אם מכרה או הורשה ששומא לא הדרא ועכשיו דלא עשתה ולא כלום המכירה והירושה שלא כדין היה והדרא ועוד נ"מ טובי אבל אם שמה לה בכתובתה הדרא (ש"ך), וי"א דעיקר כדברי הצד הראשון בדברי הש"ך, וי"א דעיקר כש"ך (רע"א).

(מ) בעל בנכסי אשתו כלוקח הוא "לא מחזיר" ולא מחזירין לו. כצ"ל - המחבר סובר דהאי דינא מיירי דוקא כשלא מתה האשה, ולא מהדרינן ליה, לפי שהוא כלוקח אחר השומא, וגם לאשתו לא מהדרינן לפי שאנו חושבין אותה כמכרה לבעלה, משא"כ אם היה יורש, אז הוה מהדרינן להאשה, שהרי אינו יורשה בחייה. אי נמי היינו מחזירין לו אם היה יורש, לפי שאף ליורש מהדרינן. וע"ז כותב הרמ"א דאדרבה דוקא כשמתה האשה הדין דלא מהדר ולא מהדרינן ליה, ולא כשהיא עדיין בחייה. וזה לשיטתו דגם יורש דהמלוה צריך להחזיר כמ"ש לפני זה, ומשו"ה דוקא כיון דבעל הוה כלוקח אמרו דלא מהדר, הא אי הוה יורש הו"ל כיוורש דממילא דמהדר, וכן נמי הוה מהדרינן ליה דהא מהדרינן ליורש דלוה, אבל בחייה הו"ל כיוורשה דמחיים ואף אם היה יורש לא הוה מהדר, ואפילו אם לא כתבו לו השדה בנכסי צאן ברזל אלא נשאר בידה לנכסי מלוג שלה

Commented [YL43]:
סובך לבדוק עוד פעם

חוסן משפט חלק ד'

אפ"ה הדין כן, דאע"ג דאמרינן בעלמא דפעמים דין לוקח יש לו ופעמים דין יורש ועבדינן ליה לבעל הטוב לו יותר, הני מילי היכא דלית ביה פסידא לאחרני, אבל הכא אי עבדי ליה ליורש להחזיר לו מה ששמו מאשתו הוה בו פסידא לזה שנישום לו השדה, ועי' לקמן (סי' קיב ס"ה) דבעל בנכסי אשתו לוקח הוה, ועיין מה שכתבתי שם (סק"כא) (סמ"ע), וי"א דשאני הכא כיון ששמו מינה קודם שנשאת א"כ לא זכתה היא גופה בקרקע זו קודם מיתה בעוד שהיתה תחת הבעל, וא"כ אפי' לאחר מיתה הוי ראוי וגם הוי כמלוה ואין הבעל יורש מלוה ולא ראוי אלא מוחזק עי' אה"ע (סי' צ ס"א?) וא"כ אפי' הוי בעל יורש לא הוי מהדרינן ליה הכא וא"כ זה שכתוב בעל בנכסי אשתו לוקח הוי, לא איצטריך אלא משום לא מהדר ואפי' ירושה ממילא אינה חוזרת ושאני בעל אי הוי אמרינן דהוי כיוורש הוי מהדר דל"ש ביה אדעתא דארעא נחית כיון דהיה לו חלק ג"כ בפירות מחיים (ש"ך), לפי הש"ך דהוי "ראוי", אם מתה האשה והניחה יורשים, השומא חוזרת, שכן היורשין יורשין אף בראוי (נתה"מ), אשה שהיה עליה מלוה על פה ואחר כך נשאת, אינה נגבית מהבעל, דמלוה על פה אינו גובה מהלקוחות, שזו היא ספק בגמ' וזה תלוי אם דינו כיוורש גובים ממנו ואם דינו כלוקח אין גובה ממנו והיכא דליכא פסידא לאחר, דינו כלוקח או אפי' אם איכא פסידא לאחר אלא דהוא הפסיד לעצמו אז דינו כלוקח אבל אם איכא פסידא דאחר ולא הפסיד לנפשו דינו כיוורש, ופסק המחבר אינה נגבית מהבעל דהיינו דאינו יכול להוצי' מהבעל אבל אם תפס המלוה אין מוציאים ממנו, וכל זה איירי אם הבעל חייב לשלם מן מה שהכניסה לו, אבל משלו, לכ"ע אינו חייב לשלם ודלא כרמ"א דאפילו בחייה דינו כלוקח, והמחבר ס"ל דשומא לא דומה לדין פרעון ודוחק הוא לחלק בין פרעון לשומא וכן הסמ"ע ס"ס קי"ב משוה דין שומא לדין פרעון, ועיקר דסי' קיב מדובר בנכסי צאן ברזל ואז דינו כלוקח אפי' בחייה ובוזה אין חילוק בין אם הפסיד לנפשו ובין אם לא הפסיד (באר היטב * ב"ש), ועיקר דבסי' קיב הוא הפסיד לעצמו משום דהיה לו לכתוב "דאקני". ולכן דיינין הבעל כלוקח כדי שלא יהיה לו הפסד, ואם הוא לוקח מדינא לא מגבינן מיניה דהוי קנה ומכר, אבל הכא באגב אף אם נימא דלא הוי פסידא דלקוחות דאיהו הוא דאפסיד אנפשי' שהלוהו, מ"מ ל"ש פסידא דבעל, דהרי אף אם הוא הלוקח מדינא ראוי לגבות ממנו (פ"ת * רע"א).

Commented [YL44]:
"ך זה והבאה
לבדוק עם השו"ע
אם זה קריא ומובן

Commented [YL45]:
כון?

Commented [YL46]:
לש

(מא) וי"א דוקא כשמתה כו' - ועיקר דלאו דווקא כשמתה, דאפילו גוף הקרקע מוציא הבעל מיד הלקוחות אפי' בנכסי מלוג אפי' בחייה אף על גב דבחייה לית לי' אלא פירי וקי"ל קנין הפירות לאו כקנין הגוף דמי מ"מ כיון דלבתר תקנת אושא הבעל מוציא מיד הלקוחות אלמא דכשמתה הוי לוקח למפרע משעת נשואין וה"ל כקונה הגוף מחיים (ש"ך), עי' לקמן (סי' קיב סק"כא) (ט"ז), וי"א דאע"ג דבעלמא לאו כקנין הגוף דמי, בעל בנכסי אשתו אלמיה רבנן לשעבודיה והוי קנין פירות כקנין הגוף, ולכן עיקר דהבעל מוציא בחיים הגוף והיינו משום דאלמיה רבנן קנין פירותיו דליהוי כמו קנין הגוף ובטל מכירתה אבל לעולם הגוף של האשה, נ"מ לענין פרוזבול אם הלוקח יכול לכתוב, והוא אינו מעכב את המכירה משום הגוף אלא משום דקנין פירותיו מעכב וכמ"ש, אבל הכא לענין שומא הדרא היכא דשמו מינה ואינסיבה והיתה בחיים השומא הדרה לה כיון דהגוף שלה ואין לבעל אלא פירות, והיכא דשמו לה ואינסיבה אפילו מחיים נמי לא הדרה ללוה דכיון דבעל לוקח הוי לפירות מחיים וקנין פירות שלו כקנין הגוף לא מצי הדרה ללוה הגוף לפי מ"ש בסק"ה? דשומא הדרא צריך קנין מחדש ממלוה ללוה והיא לא תוכל למכור כיון שהבעל מעכב. ועיין סמ"ע סק"מ) שהקשה בסימן קי"ב (סק"כא), ועיקר דבע"ח אינו נוטל מנכסי מלוג מחיים, ועיין מ"ש לקמן (סי' קיב סק"ז? וקלב סק"א?) (קצה"ח).

(יא) ¹⁷⁹היתה השומא בטעות, כגון שומר הנם שפשע והייבואו לשלם ושמו קרקע שלו, ואחר כך נמצא שהפקדון היה ברשותו(מב) ¹⁸⁰או שנאבד ומצאו, לא הוי שומא, והדרא ¹⁸¹אפילו מכרה הראשון או הורישו. ¹⁸²והוא הדין אם שמוה לבע"ח בחובו, ואח"כ נודע שהיו ללוה מעות מצויים, דהוי שומא בטעות ואם ירצה המלוה(מג) יכוף ללוה שיקחנה ויתן לו מעותיו. אבל אם העשיר אחר כך, אינו יכול לכופו שיחזור ויקחנה.

חושן משפט חלק ד'

(מב) ואח"כ נמצא שהפקדון היה ברשותו כו' - פירוש, לא זו אף זו כתב המחבר, לא מיבעיא נמצא שהיה ברשותו, שפירושו שהנפקד עצמו ידע מזה מתחילה וכפר, דלא הוה ראוי לעשות שומא כלל, אלא אפילו אם נאבדו מידו בפשיעה ולא ידע הנפקד היכן הן, אפ"ה כשאח"כ מצאן הו"ל שומא בטעות ויחזרו בו שניהם המפקיד והנפקד. משא"כ בידע בו הנפקד, אינו יכול לחזור בו הוא, אבל המפקיד יכול, וי"א דבנאבד ומצאוהו אח"כ אינו שומא בטעות⁵⁰ (סמ"ע), ועיקר כו"א בסמ"ע (ט"ז), וי"א דעיקר כדברי השו"ע (רע"א), וי"א אם נתן להמפקיד מעות בעד החפץ, ודאי דהיה יכול לחזור בו גם הנפקד, כיון דלא היה קנין בגוף החפץ (נתה"מ).

(מג) ואם רצה מלוה - אבל הלוחה אין יכול לכופף לשום אדם שיחזיר לו אם מכרה או הורישה, שהרי הוא פשע שלא נתן מעות. ואפילו נמצא שלא ידע אז מהמעות, מ"מ כיון דלפעמים חביב לאדם טפי מעות מזומנים ומגבה לבעל חוב קרקע, הוי שומא ולא חוזר אם מכרה או הורישה (ט"ז).

סימן קד - דין ב"ח מאוחר שקדם וגבה מקרקעי או מטלטלי, ומלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר, וכו' ט"ז סעיפים.

(א)¹⁸³ מי שיש עליו בעלי חובות הרבה, כל מי שקדם זמן קנין של שטרו, קודם הוא לגבות⁵¹,¹⁸⁴ בין קרקע בין מטלטלים(א),¹⁸⁵ אפילו אם הגיע זמן פרעון של המאוחר קודם(ב), בין מלוה עצמו בין מלקוחות.¹⁸⁶ ואם קדם המאוחר וגבה קרקע, אפילו הגבו לו בפני המוקדם, ושתק, מוציאין מידו(ג). הגה: ¹⁸⁷מיהו כשצא לגבות(ד), גוזין לו, וכשיצא זמן הראשון לגבות, יטרוף ממנו. וזוקא כשצא לגבות מקרקע, אבל כשצא לגבות מטלטליו(ה), יכול צעל חוב הראשון לטעון שלא להגבותם, פן יצריחם או יפסידום, ועוד, לאס יגבה המאוחר שוב לא יכול המוקדם להוציא ממנו. אבל אם הלוחה(ו) עצמו נותנס לו,¹⁸⁸ י"א לאין צעל חוב המוקדם יכול למחות. וכל זה במלוה צטטרו(ז),¹⁸⁹ אבל מלוה על פה, אם קדם המאוחר(ח) וגבה, מה שגבה גבה,¹⁹⁰ אלא אם כן גבה בעל חוב מאוחר(ט) בינונית, והניח זיבורית לב"ח מוקדם, דאז מה שגבה גבה(י).¹⁹¹ ואם מכרם קודם שהספיק הראשון להוציאה מידו, אין המוקדם חוזר עליו, אפילו אם המעות עדיין בידו, אלא חוזר על הלקוחות ששיעבודו בידם. ואם מכרם לעובדי כוכבים(יא), שאינו יכול להוציאם מידו, חייב לשלם לו, אפילו אין המעות בידו, מדינא דגרמי.¹⁹² וכך אם הניח בעל חוב מאוחר מטלטלין לבעל חוב מוקדם, מה שגבה גבה⁵². הגה: ¹⁹³אם אומרים דלדכר שאינו עתה צעולם, ועתיד לצא אחר כך, לא שייך ציה דין קדימה, ואם קודם שצא הדכר לעולם נצטעו(יג) לתת אותו לצעל חוב מאוחר, כריך לקיים שצועתו. ועיין לעיל סימן כ"ט סעיף ב'.⁵³

(א) כל מי שקדם זמן קנין של שטרו קודם הוא לגבות בין קרקע בין מטלטלין כו' - עי' לקמן (סעיף י) שאין קדימה במטלטלין, ועיקר כונת המחבר בכאן אינו אלא שבא ללמדנו דאין הולכין אחר קדימת זמן הפרעון, ובזה שוין הן קרקע ומטלטלים, דאף במטלטלים לא אמרינן דיגבם לבדו זה שזמן פרעונו קודם. היינו: כל מי שקדם זמן קנין שטרו קודם הוא לגבות אף שזמן פרעון של האחר קודם אין חילוק, בין קרקע בין

⁵⁰ ואפשר לומר קים לי.

⁵¹ שנים שהלוו לגוי בזה אחר זה ואין בנכסי הלוחה כדי לזה ולזה וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן וריבית טען שמעון דריבית שעלה מזמן שטרו של שמעון לא תגבה עד שאגבה קרן חובי דהקרן שלי קודם הוא לריבית שלך שעלה אחר שהלוייתי לו דריבית לא חל מזמן השטר אלא בכל יום מתרבה אין בדברי שמעון כלום דמשעת זמן שטרו של ראובן חייב הלוחה עצמו בכל הריבית שיעלה עד סוף זמן ההלוואה וה"ה אם היה הלוחה ישראל והריבית היה ע"פ התיר עיסקא (ערה"ש אות כא).

⁵² עי' שו"ת מ"ל [אולי מהר"ם מלובלין] סי' ד (הוב"ד בבית מאיר אה"ע סי' קיג ס"ב) שאם מה שהשאיר המאוחר נשדף ביד היוורשים אין למוקדם טענה עליו.

⁵³ עי' לעיל סי' ק סק"ב(ב), שפקדון הוי תפיסה, ועי' בית אפרים (ח"מ סי' כא) אם שעבד לו כמשכון חפץ שביד אחר, כל שאין מעשה קנין, לא קנה, ועוד הוי תופס לבעל חוב. ומטלטלין הנמצאים בחצר המלוה, הוי תפיסה, כשהוא עומד בצד חצירו, או שהוא חצר המשתמרת לדעתו (שע"מ סק"ה), ולענין שוכר ומשכיר עי' מח' קצה"ח ושי"ך סי' שיג ס"ג.

Commented [YL47]:
ע"א מקשה על הדעת הטור שגם בנאבד ומצאוהו אינו שומא בטעות, ונשאר בצ"ע האם זה מראה ששיטתו נגד הט"ז וכצד הראשון בסמ"ע וכדברי השו"ע

חושן משפט חלק ד'

מטלטלים ואפילו מלקוחות. ונ"מ דלא אמרינן דבעל חוב המאוחר שקדם זמן פרעונו יהיה קודם בגביה, וגם איכא נפקא מינה לדידן אם הקנה לו מטלטלי אגב קרקע, ועיין מ"ש עוד לקמן (סק"ב) וסק"מג)) (סמ"ע), שני בעלי חוב שזמנם שוה חולקין (עי' לקמן ס"י) ואם תפיס אחד מהם אין מוציאים מידו, וכן אם קדם א' לבית דין זכה ולא מוציאים מידו (ש"ך * מהריב"ל), מה שנחלקו בבע"ח מאוחר שקדם וגבה במטלטלי אם עשו בו תקנת השוק או לא, אמנם לא נחלקו אלא בבעל חוב מאוחר שהיתה חובו קודם שנתגלה שברונו של חייב, דשייך בה תקנת השוק דאם לא כן נעלת דלת בפני לוויים, אבל אם אחר שנתגלה שברונו א' לזה כסף אין כאן נעילת דלת דכל כי האי גוונא לינעול דלת לא ניהוש, ואפילו אם תפס א' באופן המותר, וב"ד גבו מחמת ספק, נשאר לו תפיסתו, כשנתברר דינו (ש"ך * מהרי"ט), אם היה כתוב בשטר "מטלטלי אגב מקרקעי" יש למטלטלין של הלוח דין קרקע, ואם גבה המאוחר, מוציאים מידו. והיינו במטלטלים ידועים שהיו לו ללוח בשעה שנשתעבד לא' או קודם שנשתעבד לשני אבל אם קנה קרקע אחר כל ההלואות וכתב לכלם בשוה אחריות על מה שיקנה או לא כתב לשום א' רק אחריות סתם או אפי' כתב לא' שאקנה ולאחרים סתם וקנה ולא מכר, כלם שוים, ר"ל שהשעבוד בא בעת שקנה וחל על כלם יחד, אלא שאם מכר קודם הגביה, אותו שכתב לו שאקנה טורף מן הלקוחות אבל אותו שלא כתב לו שאקנה לא יטורף ויש חולקים (ש"ך * רשד"ם), אם קדם המאוחר וגבה קרקע והקודם הודה לגביה הרי ויתר זכויותיו, אבל אם אשה עשתה כך כל שיש לומר שהיא לא הסכימה ורק עשתה נחת רוח לבעלה, לא ויתרה, וגובה ממנו. ואם הלוח מכר קרקעו לגוי, ויהודי קנה ממנו, חוזר וגובים ממנו, והקונה היהודי מפסיד (ש"ך * רשד"ם), וי"א שיש צד שיש דין קדימה במטלטלין, ועיין מ"ש לעיל (סי' פג סק"א?) (קצה"ח), וי"א דכיון דמטלטלי משתעבדי, רק מטעם דלא סמך דעתיה עליהו אין בהם דין קדימה, ומשו"ה אם כתוב בשטר מקרקע ומטלטלי בלא אגב, דחזינן דסמך דעתיה עליהו והא ראייה דהא גבו מיורשים בכה"ג, משו"ה יש בו ג"כ דין קדימה לענין זה, רק לענין בעל חוב מאוחר שקדם וגבה דהוי כלוקח, אין המוקדם יכול להוציא ממנו בלא כתיבת אגב, אמנם, לפי דברי הסמ"ע לקמן (סי' קז סק"ג?) דאף שכתב מקרקע ומטלטלי כשלא כתב בחיי ובמותי אינו גובה מיורשין, דגם לענין קדימה לא מהני בלא אגב (נתה"מ), אחד שנשא אשה, וקודם החופה עשה לה שטר חוב באופן היותר מועיל מסך אלף זהובים, ואח"כ מת, ונמצאו עליו בעלי חוב הרבה, באופן שאם תיטול אשתו כמשמעות שטר חוב שלה, לא ישאר מאומה לבעלי חובות, ושם במדינה יש תקנה שאם לא נמצא בעזבונו לשלם לבעל חוב וכתובת אשה, לא תגבה היא בכתובתה אלא סך מאה זהובים. אם אין לה שטר כתובה חוץ מזה, וכן אם יש לה גם שטר כתובה אלא שבתוך השטר חוב נמצא מבואר ששטר זה הוא בשביל כתובה ותוספת, לא תיטול אלא מאה זהובים כפי התקנה, אף על גב דלא נזכר בתקנה אלא כתובה, מ"מ שטר חוב שיש לה תמורת כתובה נמי בכלל, דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן. אולם אם יש לה שטר חוב זה על בעלה חוץ שטר כתובה ותוספת שיש לה עליו, והיא תובעת שניהם, ודאי דלא אמרינן ששטר חוב זה הוי בכלל התקנה, דמאי שנא היא משאר בעלי חובות, ולכן הדין נותן שבכח שטר חוב זה היא נוטלת כל סך אלף זהובים, ובכתובתה ותוספת היא נוטלת מאה זהובים ולא יותר מפני התקנה (פ"ת).

(ב) אפילו אם הגיע זמן הפרעון של המאוחר קודם - כגון שלוח בשטר מראובן בניסן וקבע לו זמן הפרעון לשנה, ואח"כ לוח משמעון באייר וקבע לו זמן לחצי שנה (סמ"ע).

(ג) ושתק מוציאים מידו - ואין יכול לסלק לבע"ח מוקדם בזווי וגרע מלוקח (רע"א), קדם המאוחר ונפרע ע"י ערכאות ולא היה כח ביד המוקדם למחות ובא המאוחר ומכר

הקרקע לישראל אחר אין המוקדם מוציא מידו (באר היטב).

(ד) מיהו כשבא לגבות - ואין לחשוש שמא המאוחר יקלקל השדה כדחיישינן לעיל (סי' צח ס"ז), דלא חיישינן לקלקול קרקע אלא במקום דחיישינן לזיוף השטר שכבר

נפרע (ט"ז).

(ה) אבל כשבא לגבות מטלטלין - אבל אם בא לב"ד, והלוח טוען שיש עוד הלואה והמלוה במדינת הים, הדיין גובה מהם, אבל אם המלוה השני כבר תבעו אותו אבל עוד לא באו לב"ד לתבוע חלקם, אז לא כופין לשלם לזה שלפנינו, כאשר הוא היה חייב

: Commented [YL48]
ולי טעיתי בדברי
הסמ"ע

חושן משפט חלק ד'

מלפני כן אחר (קצה"ח)⁵⁴, יוצא מדברי הקצה"ח שכל זמן שאין המלוה תובע אין לו אפילו מצוה לפרוע. והא ודאי ליתא, דודאי אף שהמלוה שוכח ואינו תובע, חייב לפרוע, ולא דמי לנשבע דאינו חייב בלא תבע, דאמדינן לדעתיה שכך היתה כונתו בשעה שנשבע, משא"כ מצות פריעת בעל חוב דרחמנא חייביה לפרוע⁵⁵ (נתה"מ).
(ו) אבל אם הלוח כו' - אפילו אם עדיין לא נתן, אין המוקדם יכול למחות מליתן, אלא דהב"ד לא יעשו כן, שלא יעשו אחרים כן ויזיקו, אמנם במקור דברי הרמ"א איתא "אם תפס לוח" (ט"ז).

Commented [YL49]:
פ"ח (ח"א פ"ד אות ע ועא) הביא את דברי הקצה"ח כב' דעות בין הב"י ולב"ח ולא הבנתי כך

Commented [YL50]:
אז???

(ז) במלוה בשטר - מלוה בשטר ומלוה על פה שבאו לגבות מיתומים אם המלוה בשטר מודה למלוה על פה אם אין נכסים לשניהם יחלוקו כיון דמודה אבל אם הנכסים מספיקין לשניהם נוטל המלוה בשטר כל חובו דאומר הרי נכסים לפניך אף דאינו יכול לגבות מיתומים על פיי הודאתו של בעל השטר (רע"א).

(ח) אבל מלוה על פה אם קדם המאוחר כו' - עי' לקמן סעיף יג שאפילו מלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לגבות מבני חרי, דשיעבודא דאורייתא. ואפשר דהרמ"א לא איירי כאן אלא באי קדם המאוחר וגבה, אבל לכתחילה ג"כ ס"ל דהמוקדם קודם. ועיין מ"ש לקמן (סקל"א?) (סמ"ע), וי"א שזה מחלוקת ותו לא מהני תפיסת בע"ח מספק כיון דבקרקע לא שייך תפיסה (קצה"ח).

(ט) אא"כ גבה ב"ח מאוחר - וזה אפילו אם נשתהה הב"ח מוקדם לגבות ממנו עד שנפסדו אותן הנכסים, אין לו זכות על הבעל חוב המאוחר (ש"ך * מהר"ם)⁵⁶.

(י) והניח זיבורית דאז מה שגבה גבה - עי' לעיל סיק קז סק"ה? (קצה"ח).

(יא) ואם מכרן לעכו"ם - ע"ל (סי' קז ס"ד) וצ"ע (ש"ך).

(יב) נשבע - עיין מ"ש בזה בסימן צ"ט סק"ה? (קצה"ח), מש"כ "יש אומרים" לא קאי רק על "נשבע וכו'", דלענין שאין בו דין קדימה בדאקנה, כו"ע מודו בזה (נתה"מ).

(ב) ¹⁹⁴בעל חוב שגבה חובו מבתי שמעון בכתב שלטון העיר שעשו הכרזה יום אחד (יג), אחר כך בא בעל חוב (המוקדם) להוציא ממנו, וטוען המאוחר: כיון שלא ערערת בשעת הכרזה הפסדת בכך, אם היה הכרוז יוצא: כל מי שיש לו זכות ושעבוד על קרקע זה יבא ויערער וכל מי שלא יערער יבטלו זכויותיו, אם נהגו כן, דינא דמלכותא הוא, ובטלו זכויותיו. הגה: ¹⁹⁵והוא הדין אם היו הצעלי חוז חלוקים (יד) וכו' להשקין או לעקל נכסי הלוה, ולא ידעו מי הקודם, והסוטר מעיד כדברי האחד, נאמן מכה דינא דמלכותא, אם המנהג כן. ¹⁹⁶וכן אם האחד גבה, והשני טוען עליו שגבה שלא כדין ושלא היה חייב לו, הואיל וגובה על פי דינא דמלכותא, מה שגבה גבה. אבל אם בסתם הכריזו: כל מי שיש לו זכות יבא ויערער, לא בטלו זכויותיו בשביל שלא ערער (טו) (טז). הגה: ¹⁹⁷ואם הכריזו שכל מי שלא יבא יאבד זכויותיו, ואחד טוען שלא שמע ההכרזה, מהני טענה שלו, ולא אמרינן חזרא חזרא אית ליה (יז).

(יג) שעשו הכרזה יום אחד - אם זה יום א' או ל' יום תלוי במנהג ובדין דמלכותא דינא (סמ"ע).

(יד) אם היו הבעלי חוב חלוקים כו' - איתא במקורם של דברים שהמלוה הוא גוי, והוא נאמן כי גם סופרי הגוים שהולכים עמו ממונים על זה מפי המלך ודינא דמלכותא דינא ולכך הוא נאמן בכל מה שיאמר בנדון זה אחר שאין לנו מקום לדעת אמיתות דברים בעדי ישראל, ע"כ. וה"ה במלוה יהודי (סמ"ע), וי"א שזה דוקא בלוה עכו"ם אבל בלוה ישראל לא, שאין לשנות את הדין תורה דלא מהני מידי מה שהשכין תחילה בערו

⁵⁴ כשהבע"ח מוקדם בא לפנינו והמאוחר אינו לפנינו או שעדיין לא הגיע זמנו של המאוחר מגבין להמוקדם כל המטלטלין של הלוה אבל המאוחר שבא קודם אין מגבין לו אלא מחצה דכיון דמן התורה המוקדם קודם נהי דבטלו רבנן לקדימתו זהו לענין מכירה או בבאו לגבות כאחת או שכבר גבה המאוחר דיש בזה תיקון העולם דא"א לידע במטלטלין כמ"ש שם אבל כשהמוקדם לפנינו והמאוחר אינו לפנינו איזו נעילת דלת יש בזה כשנגבה לו הכל ולמה לא נוקמה אדין תורה (ערה"ש אות א).

⁵⁵ עי' ש"ך רלב ס"ב: וכן המלוה לחבירו ואינו תובע הלואתו, אין הלוה חייב לשלם לו מאיליו, הואיל ואינו תובע במתנה ביקש ליתן לו.

⁵⁶ עי' ב"מ אה"ע סי' קיג ס"ב ד"ה ונ"ל דה"ה לענין שטר חצי זכר החולק מכח סי' קיא ס"ד.

חושן משפט חלק ד'

הממונה, אלא בלוח עכו"ם וישראל המלוה אותו דמעיקרא אדעתא דהכי נתרצה שיהא עמו דין הנהוג על פי דתיהם⁵⁷, ועי' ש"ך (סי' עג סקל"ט?) (קצה"ח ונתה"מ).
(טו) לא בטלו זכיותיו בשביל שלא ערער - דאמרינן שלא היה לו שעת הכושר לבוא (סמ"ע), עי' רשד"ם הוב"ד לעיל סק"א (ש"ך), אחד שביקש ללוות מעות מחבירו, ולא רצה זה אף שהיה ללוה בית, פן יש עליו כמה שטרי חוב מוקדמים, ונתרצה להכריז ביתו להראות שאינו חייב כלום, ובאמת היה חייב סך רב ללוי בן דודו, ולוי שלא להפסיד קרובו לא ערער, ובא אחר זמן לגבות מביתו בשטר מוקדם להלוואה, וטען כי לא רצה לערער באשר ידע כי לא ימכר. הדין עם לוי, כי אנן לא נהיגינן להכריז בתים רק בעת מכירתן, אולם באשר הדרך להכריז מי שיש לו שעבוד או ערעור ומסיימים כתיקון הקהילה, אפשר שגם זה בכלל, וצריך חקירה אחר תקנות ומנהגים, ואם יש ספק, יד התקנה על התחונה ויד בעל השטר על העליונה (פ"ת).

(טז) שם - מעשה שאחד מכר ביתו לחבירו, והתנה המוכר שלא יכריז ביתו כנהוג מפני טעמים שהיו לו, ומפני שנסתפק הקונה בשני ב"ב ראובן ושמעון אולי חייב להם, הלך ושאל אותם, וכיחש ראובן, ושמעון הראה לו כ"י שחייב לו ק' ש"ח, וקנה הקונה הבית כי האמין לראובן, ולא ירא משמעון מאחר שאינו רק כתב יד בלא שטר וקנין. ואח"כ באו שניהם לטרוף הבית, ראובן בכח שט"ח שבידו, ושמעון טען כי אף על פי שהוא רק כת"י, מ"מ הרי הראה אותו להקונה, ולא היה לו לקנות הבית, דקי"ל שיעבודא דאורייתא, ומה דמלוה בעל פה לא טריף מפני תיקון עולם של הלקוחות שלא ידעו דבר, משא"כ בזה. אח"כ באו עוד שטרי חוב מאוחרים למכירת הבית, ומ"מ רצו לטרוף מפני שהיה להקונה להכריז כנהוג, ואז היו נזהרין מלהלוות לו. ראובן יכול לטרוף בכח שטר חוב שבידו, ולא אבד זכותו במה שבתחילה כיחש בו, אף על גב שזה לא טוב שעשה כן ואפילו אמר הקונה לראובן תדע שאני סומך עליך (עי' לקמן סי' קכט ס"ב וש"ך שם סק"ז?), וסי' שו"ס ש"ך סקי"ב?) מפני דהיה לו לחוש פן לטובת עצמו הוא אומר שירצה להפרע ממצות של בית, כמ"ש לקמן (סי' קמו סי"ז). ועוד, דאדם עשוי שלא להשביע את עצמו, ואם זה סמך על דבריו, לא הפסיד זכותו בשטרו, רק דיחש עליו תרעומת גדול וחייב בדיני שמים כמ"ש הסמ"ע לקמן (סי' קמו סקל"ט?). אך מה שבא שמעון לטרוף בכת"י מפני שהראה ללוקח, אין בדבריו כלום, דאפילו בא המלוה בעל פה או בכת"י הנכתב בנאמנות ובכל אופן המועיל בעת הכרזת הבית וערער והתרה בלוקח, ולא חש הלוקח וקנאו, אין לו עליו כלום, אחר שאמרו רבותינו ז"ל מלוה על פה אינו גובה מהלקוחות, מעתה לא פלוג, וגם מה שבעלי שטרי חוב מאוחרים רצו לטרוף מפני שהיה להקונה להכריז, ג"כ אין בדבריהם כלום, כי הכרזת הבתים ונחלאות היא לטובת הלקוחות, ואם המה לא יקפידו אין להם לחוש על המלוים להבא (פ"ת).

(יז) ולא אמרינן בזה דחברא חברא אית ליה - דדוקא במחאה אמרינן הכי כדלקמן (סי' קמו ס"א?), משום דשם הכל רואין דזה מחזיק בשדה כאילו הוא שלו, וזה עשה מחאה שגזילה היא בידו, משא"כ בזה דאין ידוע מי שיש לו חוב על בית זה שיגלו לו, ואם הכריזו הקהל דאף מי שלא ישמע יפסיד, הרשות בידם, דהפקר ב"ד הפקר, ואם נתן זכותו לקטן, אין מאבדין זכות הקטן, אף שהוא עשה שלא כדין (סמ"ע).

(ג) ¹⁹⁸ במטלטלין, וכן עבדים (יח), אין בהם דין קדימה (יט) לענין שאם קדם המאוחר (כ) ונבה אין מוציאין מידו. ¹⁹⁹ ולא עוד אלא שאם עמד הראשון ותפס, הבעל חוב המאוחר ישקדם ונבה מוציא אותם בב"ד מידו. ²⁰⁰ מיהו אם תפס שטרות (כא), אפילו המוקדם, לא הוי כתפס הממון (כז) (כג), ויחלוקו⁵⁸.

⁵⁷ וממילא אם היו ב' מלוים לגוי א' והמאוחר גבה, והמוקדם תבע שהוא הזיק לשעבודו, כל שדינא דמלכותא כך הולכים אחריו שעל תנאי כן נכנסו לעסק (דברי גאונים כלל יד סי' לח).
⁵⁸ אם א' חייב את עצמו בדבר שלא היה חייב והוא חייב עוד לאחרים מה שלוה מהן ממון ואין בידו לשלם לכולם נותנין מה שנמצא בידו למי שלוה ממנו וזה שלא לוה ממנו וחייב את עצמו לו הפסיד (שער משפט סי' מ סק"א, אמרי בינה הלואה טו), וי"א שהם שווים (נחל יצחק סי' קד).
ואם יש כמה בעלי חובות וא' בהתיר עיסקא, בעל ההתיר עיסקא לא גובה רווחים עד שישלמו לכולם הקרן שלהם (ד"ג כלל כלל יד סי' ז).

חושן משפט חלק ד'

(יח) וכן עבדים כו' - עי' לקמן (סי' קיז ס"ה) שם יתבאר דאם עשה עבד אפותיקי דינו כקרקע מטעם שיתבאר שם (סקי"ט?), וכאן מדובר ללא אפותיקי (סמ"ע), שנים שהיה להם חוב על אחד בשטר, מחמת שעשו עמו מקח על דבש, ונשאר המעות אצלו ולא נתן הדבש, ושוב הביא עורות ותפסו הם בכח הרשויות את העורות, ועתה בא אחד ואומר שהוא נעשה ערב על העורות הללו שלקח זה בהקפה מגוי, ולזה שטען כן אין לו שטר רק הבעל דין מודה לו. נשארו העורות לאלו שיש להם שטר מטעם שכבר תפסו. ואפילו אם היה לזה ג"כ שטר, מכל מקום אין דין קדימה במטלטלין. , ואין חסרון בתפיסתו שנעשה על ידי עכו"ם. ועי' לקמן סעיף ד' סקי"א? בש"ך (פ"ת).

(יט) קדימה - אם ידוע שיש עליו ב"ח אחרים על הבית דין להניח חלקו עד שיבוא (ש"ך)⁵⁹, ראובן שתבע את שמעון לדין, איך שלקח מלוי ד' חביות דבש שאותן חביות דבש כבר קנה מלוי ומברר שלוי חייב לו אלף זהובים, ועשה לוי עם ראובן התקשרות ומקח על הדבש הנ"ל, ושמעון השיב שגם לוי חייב לו חמשה מאות זהובים, ובא למקום שלוי דר ולא היה בביתו, ושאל לאשתו אם הניח לה בעלה מעות לשלם, והשיבה שמעות לא הניח לה, רק ד' חביות דבש ציוה ליתן לו במשקל ובמקח הידוע, וכן קיבלתי הדבש הנ"ל, אבל לא היתה לי ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שזה הדבש היה שייך לראובן, ואפשר שמכר לי דבש אחר. אין מוציאין הדבש מיד שמעון שקדם ותפס, ואף אם ראובן מברר על פי עדים שקנה באחד מדרכי הקניות שנהגו הסוחרים להכות כף על כף שקורין נתינת יד, מ"מ נהי דקנין כזה מהני לענין שאין המוכר יכול לחזור, מ"מ לא הוי ברשות לוקח לגמרי לענין שלא יהנה תפיסה של בעל חוב אחר, עי' לקמן (סי' קכו סק"ה)? בש"ך), ואף שהש"ך שם חולק, אבל בנידון דידן שראובן אינו יכול לברר שהוא לקח אותן ד' חביות דבש במקח, ואפילו אם היה כתב בידו שעשה מקח וקנה חביות דבש ממנו, מי יימר שהם אותן חביות דבש שמכר לו, דילמא מכר לשמעון ד' חביות דבש אחרים. וכיון שראובן אינו יכול לטעון טענת ודאי על שמעון רק טענת ספק, ומן הדין לא היה יכול להטיל עליו אפילו חרם, רק להפיס דעת ראובן, פסקנו ששמעון יקבל בחרם לפני ב"ד שלא ידע שאותן ד' חביות דבש קנה ראובן מלוי רק אשת לוי נתנה לו שלפ"ד עשתה רצון בעלה, וכשיקבל כן אין לראובן על שמעון שום דין ודברים (פ"ת).

(כ) לענין שאם קדם המאוחר כו' - כנ"ל סק"א דה"ה אם באו שניהן יחד לגבות חולקין במטלטלים (סמ"ע), וי"א טעם הדבר דכל מה שקנה אח"כ שעבוד שניהם שוה בה כמו במטלטלים אג"ק בסעיף ה' וה"ה מעות הלוח שחייב בעד אלו השטרות הוי כמו דאקני ויד שניהם שוה בה, ומשום הכי יחלוקן (ש"ך), מטלטלים הידועים ללוה בשעה ששעבד נכסיו מטלטלי אגב קרקעי, הוא שעבוד גמור מעכשיו, יש בהן דין קדימה כקרקע ואם תפס לוקח או בע"ח מאוחר מוציאים מידו, משום שיש לו קול, וה"ה רשות השר על ההלואה, נחשב כקרקע לענין זו, ומשתעבד לבע"ח, אא"כ עבר זמנו ונתחדש אח"כ דהוי לוח וקנה, ואם כתב לו "אני משעבד כל מה שקניתי ושקנה" אפי' לוח וקנה בע"ח טורף מהם (ש"ך * רמ"ע), ורואים מהרמ"ע מפאנו שיש לחזקות דין קרקע לענין קדימה, כל שלא עבר זמנו, והיה צריך לחדשו בינתיים (ש"ך), חזקות בזה"ז יש מח' אם דינם כמטלטלין או כקרקעות לענין זו (ש"ך * מבי"ט).

(כא) מיהו אם תפס שטרות כו' - ואם נתן לו הלוח כתיבה ומסירה מהני תפיסתו (ש"ך), הטעם דלא מהני מבואר לפי שאינו זוכה בתפיסתו דהא צריך כתיבה ומסירה (עיין לעיל סי' סו ס"א) לכך אינו זוכה בשיעבוד שבתוכו, וגם דיש כח למחול (שם סעיף כג), אבל אם נתן הלוח עצמו לבע"ח בכתיבה ומסירה מהני, ואעפ"י דעדיין יש לו כח למחול, מ"מ כיון דכבר זכה לו בכתיבה ומסירה א"כ הרי הוא כאילו מכר לו ושוב אין הבע"ח אפילו המוקדם יכול להוציא ממנו, דאם מכר מטלטלין אין הבע"ח טורף ושטרות הוי מטלטלין, אלא א"כ שיעבד מטלטלי אגב קרקע אז טורף אפילו מכר שטרותיו דבשטרות ליכא תקנת השוק. וא"כ בממרנ"י⁶⁰ שלנו מהני תפיסה, דהא אינו צריך כתיבה ומסירה וגם לא מהני מחילה, אבל אם תפס הבע"ח בעצמו לא מהני תפיסתו, כיון דכבר כתבנו לעיל (סי' סד סק"א?) דממרנ"י שלנו אע"פ שאין צורך בכתיבה אמנם צריכים מסירה,

Commented [YL51]:
א הבנתי איך הוא
חולק על הסמ"ע
נראה לי הם שווים
להלכה?

⁵⁹ גם על הלוח בעצמו החיוב לעשות כן (ערה"ש אות ח).
⁶⁰ פ"י שטר חוב שכל מי שנמצא בידו צריך לשלם לו.

חוסן משפט חלק ד'

כיון דאין גופן ממון ובמסירה בעינן דעת אחרת מקנה אותו כנ"ל (סי' סו ס"ט), וא"כ כשתפס המלוה מעצמו לא מהני ליה תפיסתו כיון דליכא דעת אחרת מקנה אותו, אלא א"כ מסר לו הלוה בעצמו אז מהני ליה בלא כתיבה (קצה"ח, נתה"מ).

(כב) לא הוה כתפיסת ממון - משום דאין זה מיקרי קדם וגבה, דהא עדיין נשאר גוף השעבוד אצל הלוה, וגם אם ירצה המלוה למחול החוב מצי מחיל, וכנל (סי' סו סכ"ג) (סמ"ע), וי"א שאין יכול למחול כדלעיל (סי' פו ס"?) דמשתעבד מדרבי נתן (ש"ך), וי"א כיון דמדרבי נתן משועבד לכל הבע"ח בשוה, א"כ לא מהני תפיסתו לגרוע שארי בע"ח כיון שחלקם יכול למחול אי לאו שעבודם של שארי בע"ח ויחלוקו. ועוד הרי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי, ולכן לא מהני תפיסתו כיון שהשעבוד נשאר אצל המלוה (פ"ת).

(כג) שם - ד' אחים שהיה לכל אחד מהם שטר חוב על אמם מסך מאה ש"ח, ולכולם אותו התאריך, ולאמם היה שטר חוב על אחר, ובחליה נתנה לאחד מבניה השטר חוב שיגבה איזה סך מהלוה לצורך פרנסתה, וכן עשה, והשטר נשאר מונח אצלו, ולאחר מותה קדם הבן וגבה כל מותר החוב ותפס אותו בשביל מקצת חובו, והאחים טוענין דתפיסה לאחר מיתה לאו כלום הוא, ורוצים שיחלוק עמם בשוה, אם לא היה גובה השטר עדיין לא מהני תפיסתו כלל, אכן כשכבר גבה ממון אפילו תפס לאחר מיתה ג"כ מהני, כנ"ל (סי' סד ס"א), וגם אין להאחין מקום דין על הלוה לומר דלא היה לך לפרוע לאחד מן האחים לבד עד שיבואו כל האחין יחד. וזה שעדיין נשאר חייב לזה האח אם יש עוד ממה לגבות מנכסי אמם, יש לו חלק כשאר אחין לחלוק בגביית חובו שוה בשוה (פ"ת).

(ד) לא מקרי גביה(כד), אלא א"כ שמונכה) ב"ד המטלטלין ונתנום בידו. ²⁰¹ אבל אם סגרו בית דין חנותו של לוח בעד בע"ח מאוחר, אין זו גבייה, ובעל חוב המוקדם גובה מאותם המטלטלים(כו). הגה: ב"ד שקלו מעות של ראוונן שניד שמעון, מכח שחייב ללוי, ושמעון עכז ונתן לראוונן (עיין לעיל סימן פ"ו סעיף ה').⁶¹

(כד) לא מיקרי גבי' כו' - וה"ה תפס מעצמו בלא ב"ד אלא בשומא מקרי גביה, ועיקר דאף בלא שומא מיקרי גבייה ול"ד לחנות הנ"ל דאין המטלטלים עדיין ברשותו (ש"ך), וי"א דמטלטלין לא צריכא שומא, אע"ג דגבייה בב"ד לא הוי אלא עפ"י שומא והחלטה, אבל בזה לענין קדימה ותפיסה אין צריך שומא, דבשלמא בקרקע אם לא נשום לאו כלום הוא אבל במטלטלין כיון דקי"ל בע"ח קונה משכון (עי' לעיל סי' צו סט"ז) אפילו תפס בזרוע, ולהכי מצי תפס למטלטלין הרי הוא קונה אותו למשכון ודידיה הוי כיון דקני ליה שיהא לו שיעבוד גמור כמו על קרקע, אע"פ שאיננו גביה. ואפילו לדעת השו"ע בסעיף י"ג דמלוה על פה קודם, היינו היכא דאיכא קדימה כגון בקרקעות ומשום שיעבודא דאורייתא, ובמטלטלין דאין בו דין קדימה א"כ זה שתופס דקנה שעבודו והשני לא קנה שעבודו אלא מטעם מצות פריעת בע"ח ומיניה אבל זה שנשתעבד כבר לבע"ח הקונה משכון לא מצי מפיק מיניה. ועיין מ"ש לקמן (סי' קנ סק"ב?). והיכא דנשתעבד לשניהן שעבוד מטלטלין אגב קרקע היכא דשניהן שוין בזמנן לא הוי תפיסה אלא א"כ הגבהו עפ"י ב"ד ובשומא והחלטה, דתפיסה למשכון לא תוסיף כחה לשעבוד טפי משעבודו של זה השני שיש לו נמי שעבוד עליה במטלטלי אגב קרקע (עי' סעיף ד), אף על גב דאכתי משכון עדיף משעבוד לענין קידושין שיכול לקדש במשכון (אה"ע סי' כח סי"ב) ובשעבודא אינו יכול לקדש, מכל מקום כיון דמטלטלי דיתמי שניהן שוין וכבר נשתעבד לזה כמו לזה א"כ לא מצי קני ליה למשכון במטלטלין שנשתעבדו לזה וא"כ צריך גביית ב"ד דוקא. ואפשר כיון דמשכון עדיפא לשביעית דאינו משמתן ואם כן שעבודו של זה אלים וקנה ליה לגמרי נגד השני וצ"ע (קצה"ח ונתה"מ).

(כה) אלא אם כן שמו - שכל שלא שמו, לא סמכא דעתיה דמלוה עליה, דשמא ישומו לו הרבה ביוקר משויו, ועדיין הוא ברשות הלוה, ועיין לעיל (סי' פו ס"?) (סמ"ע), וי"א

Commented [YL52]:
זה שעדיין נשאר חייב לזה האח אם יש עוד ממה לגבות מנכסי אמם, יש לו חלק כשאר אחין לחלוק בגביית חובו שוה בשוה - לא זכיתי להבין

⁶¹ אם המלוה בעצמו תפסם אף אם מסרם לשליש מפני איזה טעם או אם ב"ד מסרו לשליש שיזכה בעד הבע"ח הזה הוה כגבוי. ואם חובו מאה ותפס חמשים מטלטלין דמה שגבה גבה מ"מ בהחמשים הנותרים יטול חלקו ככל הבע"ח ואין מנכין לו מה שגבה (ערה"ש אות ז).

חושן משפט חלק ד'

דשמין לאו דוקא ומסתמא הב"ד שמו והוא הדין לא שמו ונתנו לו (ש"ך), אם גבוהו בית דין קודם שידעו שהיה שם בעל חוב אחר או אם גבה מעצמו אפי' על ידי שומא לא מוציאין מידו (ש"ך * מהרי"ט).

(כו) ובעל חוב המוקדם גובה מאותם המטלטלים - פירוש, גם הוא גובה מחצה ממנו, וכאילו לא קדם המאוחר לסגור דהיו חולקין במטלטלים וכנ"ל [סק"ט?] (סמ"ע).
(ה) שעבר לו מטלטלי אנב מקרקעי, דינם כמקרקעי(כוז). ואם קדם המאוחר וגבה, מוציאין מידו, והוא שנתברר בעדים(כח) שמטלטלים אלו היו בידו קודם שלוה(כט) (משניהן), אבל אם לא נתברר כן בעדים, מחזיקים להו כלוה ולוה וקנה, דקי"ל(ל) דיחלוקן, ואם קדם השני וגבה, זכה. ואם קדם המאוחר וגבה מעות, אין מוציאין מידו, שהרי מטבע אין בו סימן שיוכלו העדים להעיד על אלו המעות שראו אותם עצמם ביד הלוה, והוי להו כמו לוה ולוה באנב וקנה וחזר וקנה, שזכה התופס בין אם הוא ראשון או אחרון. ואם אפשר הדבר להתברר בעדים, זכה הראשון, והכל לפי ראות עיני הדיין.

(כז) דינם כמקרקעי - מקור דין זה נתבאר לעיל (סי' ס"א) ולקמן (סי' קיג ס"א), ושם (סעיף ג) נתבאר דאף בזמן הזה בלוה ולוה, מוציאין מיד המאוחר, דבלוה ולוה לית בו מפני תקנת השוק כי אם במכרן, וע"ש (סקט"ו?) טעם הדבר (סמ"ע), וי"א דבע"ח מאוחר שקדם וגבה, לא מוציאין מידו מתקנת השוק (ש"ך * רשד"ם, מהרי"ט), ועי' רשד"ם לקמן סי' קיא סק"ס(ו), אמנם אם גבה שט"ח, אין בזה תקנת השוק, שכן זה לא שכח, ואע"פ שאין שטרות נקנים אגב קרקע, עכ"ז יש שעבוד אגב קרקע (רע"א * מהרי"ט), וכן שטרי חוב שהיו לו למלוה, וגבה לאחר שנתחייב לשני מלוים, אע"פ שא' קדם, מ"מ שניהם שוים במעות שגבה (רע"א * מהרח"ש אה"ע).

(כח) והוא שנתברר בעדים כו' - ולענין גביית קרקע ג"כ הדין כן וכמ"ש בסמוך (&) ולקמן (סי' קיב ס"ב), אלא שבקרקע קל להתברר, משא"כ במטלטלין (סמ"ע).
(כט) קודם שלוה כו' - י"ג "קודם שלוה מהשני", אבל העיקר שצ"ל "קודם שלוה משניהם", אבל אם הוא קנה בין ב' ההלוואות הוא רק של השני (סמ"ע), [כתוספת על הסמ"ע] עי' לקמן (סי"ג) מלוה בעל פה מוקדם גובר על מלוה בשטר מאוחר, כיון דגם למלוה על פה יש לו שעבוד מן התורה משא"כ הכא שכתוב "מה דאקני משעבוד לך" ולכן בלוה מא' מהם ואחר כך לוח מהשני ואחר כך קנה וכתב רק לא' מהם "מה דאקני משעבוד לך", ההוא גובה הכל. ועי' ש"ך סק"ל(ד) דבלוה ולוה וקנה וכתב לא' מהם "מה דאקני משעבוד לך" וכן בלוה וקנה ולוה דיחלוקו היינו דבכל ענין שטר לא הוי כמכר אלא מלוה על פה הוא קודם מכח שעבוד דאורייתא אבל כאן שאין שעבוד דאורייתא, שהרי קנה הדבר אחרי ההלוואה, אין כאן דין קדימה וחולקים. ואולם כ"ז לשיטת רבינו האי (בסעיף יג) אבל לשיטת הרי"ף (הובא בש"ך סק"מ(ח)) דמלוה בשטר מאוחר קודם למלוה על פה מוקדם, דשעבוד הוי כמכר בזה, אז הדין הכא כסמ"ע דבלוה וקנה ולוה דמשתעבד לאחרון, ובלוה ולוה וקנה וכתב לא' "מה שאקני משעבוד לך" זה שכתב לו הוא קודם לגבות, וצ"ע איך הש"ך פסק בסק"מ(ח) כרי"ף וכאן פסק יחלוקן (רע"א).

(ל) כלוה ולוה וקנה דקי"ל כו' - עי' סעיף ו' לענין אם לוח ולוה ואח"כ קנה קרקע (סמ"ע).

(ו) ²⁰²הא דבמקרקעי [שייך] (צריך) קדימה(לא), דוקא כשהיו בידו קודם(לב) שלוה. אבל אם קנאם אחר שלוה מבעלי חוב הרבה, אף על פי ששעבוד לכל אחד מהם מה שעתיד לקנות, אין בהם דין קדימה, אלא כולם שוים, וכל הקודם וגבה זכה(לג), אפילו הוא אחרון.

(לא) הא דמקרקעי צריך קדימה - טעות סופר הוא, וצ"ל והא דבמקרקעי "שייך" קדימה (סמ"ע).

(לב) דוקא כשהיו בידו קודם כו' - דאז חל שעבודו דמלוה מיד על אותה שדה קודם שלוה מהשני, משא"כ כשקנה בתר הכי, דכשקנה חל השעבוד דתרווייהו בהדדי עליו. ועי' לעיל (סק"כ(ט)) דאם קנה ביני ביני אחר שלוה מהראשון קודם שלוה מהשני ולא כתב להראשון דאקני, אז השני זכה לגבות ממנו לבדו, שהרי בשעת הלואתו דהשני

Commented [YL53]:
אם זה הגיוני או מופיע בשו"ע במקום אחר?

חושן משפט חלק ד'

היתה בידו ועליו הלוהו, אם לא שכתב להראשון דאקני וכמו שכתב המחבר בסעיף שאחר זה, ועיין באבן העזר (סי' קב ס"?) מדין כתובת אשה ובעל חוב (סמ"ע), עי' סמ"ע דאם קנה ביני ביני השני זכה, ועיקר דיחלוקו עי' לקמן סק"ל(ד), ועי' רשד"ם הוב"ד לעיל סק"כ(ז) (ש"ך), עי' סמ"ע וש"ך, ועיקר כסמ"ע דכיון דמי שיש לו דאקני הרי יש לו שעבוד בגוף הנכסים וזה שאין לו דאקני אין לו שעבוד על הנכסים אלא מיניה הוא דגבייא משום פריעת בע"ח מצוה ומתורת מלוה ע"פ, ואפילו לדעת השו"ע בסעיף י"ג דמלוה על פה מוקדם קודמת למלוה בשטר מאוחר, היינו למ"ד שיעבודא דאורייתא, ומלקוחות הוא דלא גביא משום פסידא ולגבי מלוה בשטר אוקמהו אדינו של תורה דמלוה על פה קודם כיון דשיעבודא דאורייתא ונשתעבדו הנכסים למלוה על פה קודם למלוה בשטר, אבל "דאקני" מן התורה לא נשתעבדו כלל דלא אמרינן נכסוהי דבר אינש אינון ערבין ביה אלא אותן הנכסים שהיו בשעת הלוואה ולא אותן שקנה אח"כ ואינו אלא מדברי סופרים, וזה כשכתב לו דאקני וזה דאין לו דאקני ומיניה לא בתורת שיעבודא דאורייתא שקיל אלא חיובא הוא דרמיא משום מצוה כמו למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא דמיניה גבי' בע"כ משום מצוה, וכיון דלזה נשתעבדו הנכסים שקנה אח"כ איך מצי למעבד מצוה בממונו של אחרים, והוא הדין היכא דקנה ביני וביני ולשניהן אין להם דאקני השני קדים דלשני נשתעבדו הנכסים דלא הוי דאקני, ואפילו במלוה על פה, דשיעבודא דאורייתא להשו"ע בסעיף י"ג דבמלוה על פה נמי יש דין קדימה, ולראשון דהוי דאקני אין לו דין שיעבוד כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן וכמ"ש ואינו אלא משום מצוה, ועיין מ"ש לעיל (סי' מג סק"ד? וסי' סו סק"כ?) (קצה"ח).

(לג) וכל הקודם וגבה זכה - י"א אפי' שגבה שלא בכ"ד, ויש חולקים דאין תפיסה בקרקע, אלא דווקא בכ"ד או ברשות הלוה, וכן עיקר (ש"ך), וצד החולקים סוברים אפילו על ידי שומא והיינו במקרקעי אבל במטלטלין מה שגבה גבה אפילו גבה מעצמו. ומש"ה הש"ך אפילו על ידי הלוה, י"א שאין ללוה רשות לזה, ובקרקע, אם כתב שהוא משעבד מה שקנה אחר כך, משתעבד לתרווייהו, ומש"ה לא הוי המלוה מוחזק יותר ממלוה אחר, אבל מטלטלין לאו בני שעבוד וחזייה כולה להאי וכולה להאי מש"ה מהני תפיסה, אבל הקרקעות שקנה אח"כ כולן שוין ומה שגבה גבה, אבל בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה (קצה"ח), ויש חולקים על הקצה"ח, ויבואר לקמן (סי' קיב סק"ד?) (נתה"מ), עי' אה"ע (סי' קב ס"ג) שהשו"ע [שהוא הי"א הראשון בש"ך] לומד שבקרקע לא מהני תפיסה כי אם בכ"ד (רע"א).

(ז) ²⁰³לוה וכתב לו(לד)(לה): מה שאני עתיד לקנות משועבד לך, ואח"כ קנה שדה וחזר ולוה מאוחר(לו), השדה משועבד לראשון, והוא קודם לגבות, וכן אפילו היו מאה.

(לד) לוה וכתב לו כו' - אם לוה וכתב לו "דאקני" וחזר ולוה מאוחר ולא כתב לו "דאקני" ואח"כ קנה נכסים, י"א לקמא משתעבד ולא לבתרא (ש"ך), ויחלוקו, וכן עיקר (ש"ך) וקצה"ח, רע"א⁶², וי"א, עי' מבי"ט (הוב"ד לעיל סי' צט סק"יא)) (רע"א), והיינו הן אם לא כתב לשניהם דאקנה, יחלוקו, וכן אם כתב לראשון דאקנה ולא כתב לשני, אף שהראשון הוא משועבד, וכן כשכתב לשני ולא כתב לראשון (נתה"מ).

(לה) שם - עי' לקמן (סי' קטו סק"ל"ב?) דכתובת אשה אינו גובה מדאקני (ש"ך). (לו) וחזר ולוה כו' - אף על פי שכתב גם להשני מה שאקנה משועבד לך, אין נפקא מינה בו לזה השדה שקנה כבר וכבר נשתעבד לראשון (סמ"ע).

(ח) ²⁰⁴היו עליו בעלי חובות הרבה(לו), כולם ביום אחד(לח) או בשעה אחת, במקום שכותבין שעות, אין בהם דין קדימה, וכל הקודם לגבות זכה(למ)(מ), בין מקרקעי בין ממטללי.

(לז) היו עליו בעלי חובות הרבה כו' - עי' באבן העזר (סי' צ ס"?) מדין אשה ששיעבדה עם הבעל לבע"ח השני. אשה שנשתעבד בעלה לשמעון, ואח"כ נשתעבד עם האשה ללוי ומשכנו לו קרקע, ויש לאשה שעבוד כתובתה על אותה קרקע, ואח"כ מת הבעל, איזה גובה תחילה (סמ"ע), ראובן שכתב שדהו לכתובת אשתו ואחר כך לוה ראובן משמעון בשטר ולאחר כן משכנו ראובן ואשתו אותה חצר שנכתבה עליה הנדוניה ליהודה ונפטר

Commented [YL54]:
בדוק אם היה
חזרות בקצה"ח

Commented [YL55]:
צה"ח חלש, לעשות
עוד פסע

Commented [YL56]:
תיבות חלש לבדוק

⁶² עי' לקמן סי' קיב סק"ו(ו).

חושן משפט חלק ד'

ראובן, אשת ראובן גובה כתובתה קודם, ואחר כך יגבה שמעון חובו, ומה שנשאר יגבה יהודה, ואם אין נשאר, אז אשת ראובן צריך לתת ליהודה מכתובת מאחר שהיא עצמה שעבדה אותה השדה ליהודה, ואם לא נשתייר מהנכסים כלום לאחר גביית לאה גובה יהודה מלאה חלק בעלה כמו שאמרנו ואין לשמעון כלום ואין לו לחזור על יהודה ולגבות ממנו לפי שיהודה לא גבה כלום מנכסי ראובן אלא מנכסי לאה (סמ"ע * ב"י, ד"מ), שני בעלי חוב שזמנם שווה חולקין (עי' לקמן ס"י) ואם תפיס אחד מהם אין מוציאים מידו, וכן אם קדם א' לבית דין זכה ולא מוציאים מידו (ש"ך * מהריב"ל), צ"ע שכן המחבר פסק לקמן (סעיף יג) דמלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר מאוחרת לגבות מבני חרי ודלא כמש"כ כאן דאין בהם דין קדימה (ש"ך), [לתרץ קושיית הש"ך] י"א הטעם דשטרי הלואה אפילו לזה מזה תחלה אין שעבוד השטר חל אלא משעה שמוכח מתוכו, וי"א דשני בעלי חובות ביום אחד או שתי כתובות ביום אחד כולי עלמא מודו דיחלוקו דחשו רבנן להפסד בע"ח משום נעילת דלת ולכתובת אשה משום חניא, אבל בלקוחות או במתנה עביד שודא היכא דאיכא למימר חד מינייהו קדים והאחר שקר (קצה"ח), [לתרץ קושיית הש"ך] זה לא תקנה אלא דמדינא הוא דהוי דררא דממונא דבכה"ג חלוקה עדיף, וזה אפילו בשטר שיש בו קנין (רע"א).

(לח) כולם ביום אחד כו' - פירוש, זמן הלואה היה ביום אחד כו', אבל אין תלוי בזמן פרעון וכנ"ל (סעיף א) (סמ"ע), ראובן שלוה משמעון מנה, ובו ביום שאל מלוי חפץ שוה מנה, ואחר ימים נאנס החפץ אצל ראובן, ובהגיע זמן פרעון של שמעון באו שניהם שמעון ולוי לגבות מראובן, ולא הספיקו נכסיו כי אם לסילוק אחד מהם, מה דינם. עי' לקמן (סי' שמא ס"ד, וסמ"ע שם סק"ג?), ששואל משתעבד רק משעת האונס ולא משעת השאלה (פ"ת).

(לט) וכל הקודם לגבות - פירוש, מי שקדם וגבה זכה, אבל אין תלוי במה שזמן פרעונו בא קודם להשני, וכנ"ל (סעיף א) (סמ"ע), אחד שהיה חייב לבנו והיה עליו ג"כ בעלי חובות אחרים ומת ונפלו הנכסים לפני בנו שהוא יורשו, י"א דהיורשים יש להם דין בע"ח שקדם וגבה אפילו בקרקעות כיון שהנכסים בחזקתן ואפילו אינו עושה שום תפיסה בפועל אלא מכח היותו יורש מוציא מנכסי מורישו ודוחה הבע"ח ותופס לעצמו, ויש חולקים דתפיסה לא מהני בקרקע אלא דוקא מה שגבה על פי ב"ד (קצה"ח).

(מ) וכל הקודם לגבות זכה - ואפילו שיש עדים שזה לזה תחילה ונמסר לידו השטר חוב כולו, אפ"ה כל שבתוך השטר לא ניכר קדימה, לא חל שעבודם עד כלות היום, ואז כבר הלוח לו שניהן (סמ"ע).

(ט) אם בית דין מכרו קרקע של זה להגבות לבעל חוב מוקדם, אין בעל חוב מאוחר יכול לטרוף(מא). אבל אם הלוח מכרו כדי לפרוע לבעל חוב מוקדם, בעל חוב מאוחר טורף מהלוקח⁶³.

(מא) אין בעל חוב מאוחר יכול לטרוף כו' - דאלים כח קנייתו מב"ד שמכרו לו כדי לשלם להמוקדם כאילו הוא ביד המוקדם, דאז לא היו יכולין המאוחרין לטרוף מידו, כן הוא זה הלוקח הבא במקומו, אבל כשמכר הלוח בעצמו, הלוקח עומד במקום הלוח, ומשום הכי המאוחרין חוזרין וטורפין מידו (סמ"ע), ראובן חייב לשמעון מאתים זוז בשטר, ולא היה לו לפרוע, ומכר קרקע שלו ללוי במנה, ופרע המנה לשמעון, ועכשיו רוצה שמעון לחזור ולטרוף הקרקע מלוי מחמת מותר המנה שחייב לו ראובן, ולוי טוען כיון שדמי המכירה נשתלם לך בחובך, הרי הוא כאילו כבר טרפת הקרקע מתחילה ומכרת אותה לי באותה מנה, י"א דהדין עם לוי, כי אין בעל חוב אחד יכול לטרוף מן הלוקח קרקע אחת שתי פעמים להיות גובה וחוזר וגובה, שכבר נפקע שעבודו מיד שקיבל המעות תמורתו. וכן הדין בשנים שהחליפו את בתיהם, אין הבעל חוב של אחד מהם יכול לגבות שניהם אם חובו כנגד שניהם, וי"א דאותו בעל חוב יכול לטרוף קרקע זו עבור המנה שנשאר חייב לו הלוח, כי הנכסים שקנה הלה הוה כאילו הם עדיין ביד לוח, כמו שכתב הסמ"ע (פ"ת).

⁶³ אם מכר הלוח בעצמו לפרוע לבעל חוב המוקדם ואמר ללוקח שהוא ישלם להמוקדם בזה הוי כבא מכח הבעל חוב וזכה בשעבודו ואין המאוחר יכול לטרוף ממנו כמו אם הב"ד מכרו להגבות להמוקדם דאין המאוחר יכול לטרוף מלוקח דהוי כבא מכח בע"ח המוקדם וכחו כמו בעל חוב המוקדם (אמרי בינה גביית חוב ט).

: Commented [YL57]
"ע שכן הסמ"ע
מציין לב"י וד"מ,
וסה"כ הם מביאים
ש"ת הרי"ף והד"מ
עוצר ב"שעבדה
אותה השדה
ליהודה", וצ"ע

: Commented [YL58]
ל"א הראשון הוא
הר"ן שהוא דעת
הש"ע, והשני היא
דעת ר"ת האם הוא
נצרך לספר זו?

: Commented [YL59]
פותיקי?? או דאקני

חושן משפט חלק ד'

(י) 206 שטרות שזמן כולם (מב) יום א' או שעה אחת, במקום שכותבין שעות, ובאו כולם ביחד לגבות⁶⁴, וכן בעלי חובות שכל אחד מהם קודם לזמן חבירו שבאו לגבות ממטלטלים, שהרי אין בהם דין קדימה (מג), או שבאו לגבות מקרקע שקנה הלוח לאחר שלוח מהאחרון שבהם ואין בנכסים כדי שיגבה כל אחד מהם חובו, מחלקים ביניהם. 207 כיצד חולקים, אם כשיתחלק הממון הנמצא על מניינם יגיע לפחות שבהם כשיעור חובו, (או פחות, חולקים לפי מנינם בשוה. ואם יגיע לפחות שבהם יותר על חובו, חולקים מכל הממון ביניהם, כדי שיגיע לפחות שבהם כשיעור חובו ו) חוזרים הנשארם מבעלי חובות, וחולקים היתר ביניהם בדרך הזאת. כיצד, היו שלשה חובות, של זה ק' ושל זה ק"ק ושל זה ש', אם היה כל הנמצא שם ש', נוטלים ק' ק' (מד). וכן אם נמצא שם פחות מש', חולקים בשוה, נמצא שם יתר על ש', חולקים ש' בשוה, ויסתלק בעל הק', ושאר הממון חולקים אותם השנים על אותו הדרך. כיצד, נמצאו שם ת"ק (מה) או פחות, חולקים ש' בשוה (מו), ויסתלק הראשון, וחוזרים וחולקים הק"ק או הפחות, בשוה, ויסתלק השני, נמצא שם ת"ר, חולקים ש' בשוה, ויסתלק בעל המנה, וחוזרים וחולקים הק"ק בין השנים, ויסתלק בעל הק"ק, ונותנין הק' הנשארם לבעל הש', ונמצא בידו ש'. ועל דרך זו חולקים, אפילו הם מאה, כשיבואו לגבות כאחד.

(מב) שטרות שזמן כולם - ואם יש לאחד שני שטרי חוב, אף אם חילק הלואה אחת לשני שטרות, גובה לפי שטרות, אבל בשני כתבי יד, כיון דליכא בהכתב יד קנין של שעבוד, אם היתה הלואה אחת וחילקה לשנים אינו נוטל רק חלק אחד. וכל זה בקרקעות אבל הלואה שנעשה בזמן אחד וחילקה לשני שטרות, אף שיש בהם שעבוד, מ"מ, כיון דמטלטלין לאו בני שעבוד נינהו, אינו נוטל רק חלק אחד, דבהלואה אחת אין בו רק מצוה אחת, וכמו בנחלק על שני כתבי יד (נתה"מ), אם יש לבע"ח א' שני שטרות גובין לפי השטרות [וכן הוא בש"ך לעיל (סי' נג ס"א ד"ה אלא מרצון⁶⁵) - פ"ת]. ואם מנהג הסוחרים לפרע לפי ממון [דהיינו אם א' יש לו שטר על תשע מאות והשני שטר על מאה, ויש ללוה רק חמישים, אז הראשון גובה ארבעים וחמש, והשני חמש] אין לזוז ממנהגם. ב' או ג' בעלי בתים שנתנו כ"א תיבה סחורה להוליכו ביומא דשוקי ונאנס מן העגלון בדרך ואין שומת הסחורה שוה ותבעו שלשתן את העגלון לפני ערכאות ויצא פשר סך מה לשלם ונפל מחלוקת ביניהם בענין החלוקה והעלה דיחלוקו לפי ערך שיווי הסחורות ודומה למתנה עי' לקמן (סי' קיא ס"ח וסמ"ע שם סק"ח?) (רע"א, פ"ת * שבו"י), וי"א שאין נוטל ב' חלקים כשמלוה א' יש לו ב' שטרות רק במרנות ולא בשטר חוב רגיל (פ"ת * ב"ח).

(מג) שבאו לגבות מטלטלים שהרי אין בהן קדימה - מכאן ראייה מדברי המחבר עצמו למה שכתבתי כמה פעמים בסימן זה (עיין סק"א?), דהא דאמרינן אין קדימה במטלטלין, היינו נמי לענין שאם באו כאחד לגבות שחולקין (סמ"ע).

(מד) נוטלין מאה מאה - ששעבוד של בעל המאה חל על כל הממון הנמצא כמו שחל עליו דבעל השלש מאות (סמ"ע), המוכר סחורה בהקפה להלוקח חייב לכמה בעלי

:Commented [YL60]

וכל זה בקרקעות
תוספת שלי, האם
זה פשוט או
חידוש, ולכן
צריכים לכתוב
בהערה

⁶⁴ עי' לעיל סק"א? במהר"י בן לב.

⁶⁵ אלא מרצון הלוח - אבל ברצון הלוח כותבין, וצ"ע הרי אפילו מדעת שניהם ניוחש לקנוניא דילמא הלוח חייב ג"כ לאחרים ולית ליה קרקע לפרוע לכולם, ועושה לו עתה ב' שטרות כדי שיגבה ב' חלקים כדלקמן (סי' קד ס"ו), וצ"ל דמייירי שכותבין כן בשטר אחד בזה"ל, אם יהא הלוח חייב ג"כ לאחרים באופן שלא יגיע לחלק של בעל חוב רק חמישים, אזי לא יגבה בעל השטר הזה כלום. א"נ כיון דמסתמא אין המלוה יודע מחובות אחרים וכדלעיל (סי' לז ס"ג), א"כ לא חיישינן שהלוח הגיד לו, ולא חיישינן לקנוניא אלא היכא דאיתרע בנפילה ונמצא בשוק וכה"ג, משא"כ הכא (ש"ך), עי' ש"ך ועיין שם מ"ש בזה (קצה"ח), רואים בדעת הש"ך שמש"כ לקמן (סי' קד ס"ו) כשיש לאחד ב' שט"ח נוטל ב' חלקים, לא מיבעיא אם היו באמת ב' הלואות, אלא אפילו אם היתה הלואה אחת במנה וכתב לו בתחילה ב' שט"ח של נ' נ', אפ"ה דינו כב' אנשים דהלוח נתן לו אז ב' שעבודים על נכסיו, ויש רשות ללוה לעשות כך אף על גב דמפסיד בזה לבע"ח אחרים, ויש חולקים דדוקא בממרמי שיכול ליתנה למי שירצה בלא כתיבה ומסירה נוטל ב' חלקים דהוי כב' אנשים עי' לקמן (סי' קד ס"ו סק"ח?) (פ"ת).

חושן משפט חלק ד'

חובות, אם הסחורה בעין, המוכר קודם לגבות מסחורה שלו מכל הבע"ח⁶⁶, ע"י לעיל (סי' צו ס"ו ד"ה אין בעלה⁶⁷) (קצה"ח).

(מה) כיצד נמצאו שם ת"ק כו' - ע' באה"ע (סי' קב ס"ג) [ז"ל:]מת אדם ויש לו בעלי חובות וכתובת אשתו] אם זמן שניהם שוין, וכו', ינתנו לבעל חוב ותדחה האשה מגביית עיקר ותוספת. ואם קדמה האשה ותפסה קרקע, אם קדמה וגבתה בב"ד, כגון שהגבוה ב"ד קודם שידעו שהיה שם בעל חוב, אין מוציאים מידה. אבל אם גבתה מעצמה, אפילו ע"י שומא, מפקינן מינה. ואם קדמה ותפסה מטלטלין, אפילו שלא בב"ד, לא מפקינן מינה, וע"י גידור"ת: לזה ולזה וזחר וקנה אם תפס הלזה השני מוציאים ממנו מה שהוא יותר מחצי (ש"ך).

(מו) נמצא שם שש מאות חולקים שלש מאות בשוה כו' - הא דלא אמר בקיצור דיטול כל אחד בכדי חובו, משום דאיכא נפקא מינה בחלוקה בדרך זה בגביית בינונית וזיבורית ועידית, וס"ל שמתחילה חולקין מן הבינונית כדין בעל חוב שגובה מבינונית, ואחר כלות הבינונית חולקין מהזיבורית כדין מי שיש לו עידית וזיבורית, ע"י לעיל (סי' קב ס"ד), ואחר כלות גם חלוקת הזיבורית חולקים מהעידית (סמ"ע).

(יא) ²⁰⁸ בכל מקום שאנו אומרים בזה יחלוק, או שזכה הראשון, הזוכה בנכסים ישבע תחלה שעדיין לא נפרע מחובו, ואפילו אם יש נאמנות בשטר. @NO MB@ (יב) ²⁰⁹ מי שהוציא ב' שמרי חובות על אחד שנעשו ביום אחד מסכום אחד, הרי זה גובה שניהם(מו), ואין אומרים שניהם (נעשו) על הלואה אחת.

(מז) הרי זה גובה שניהן - שונה ממה שכתוב לקמן (סי' רמ ס"א?) שאם ישנם שני שמרי קניות שמכר לו או נתן לו שדהו, דאמרינן דביטל השני את הראשון, ששם לא שייך לקיים תרווייהו כיון דהן על שדה מיוחדת, דכל היכי דנוכל לקיים שניהן מקיימין (סמ"ע), אפי' אותן עדים עצמן חתומים על השני ג"כ גובה שניהם ולא חיישי' דלמא שכחו העדים או טעו שכתבו שטרא דחזקה עדים לא חתמי על חוב א' ב"פ (ש"ך).

(יג) ²¹⁰ מלוה בשטר ומלוה על פה מוקדמת(מה)(מט), מלוה על פה קודמת לגבות מבני חרי, כיון שעדים מעידים שקדמה.

(מח) מלוה על פה מוקדמת כו' - טעמו, דס"ל דכיון דשעבוד דאורייתא, אין חילוק בבני חרי בין מלוה בשטר חוב למלוה על פה, דלא כמאן דאמר דמלוה בשטר קודמת אף על פי שהיא מאוחרת, ששעבוד שטרו הרי הוא כמכר, וכשם שמלוה על פה אינו גובה מלקוחות מאוחרים מפני שאין לה קול, כך אינו גובה מבני חרי שנשתעבדו לאחר כן מפני שאין לה קול, וע"י לעיל רמ"א ס"א, דמלוה המאוחרת שקדם למלוה על פה מוקדמת וגבה, מה שגבה גבה, וכדי שלא יהיה סתירה צ"ל דכאן איירי כששעבד נכסיו לכל אחד בפני עדים, ועוד כל הני הקדימות היינו דוקא לגבות מקרקעי בני חרי, אבל לא לענין מטלטלין, דכבר נתבאר (סעיף י) דאפילו בשני שטרות, שוין הן בגביית מטלטלים המאוחר להמוקדם, משום דאין קדימה במטלטלים (סמ"ע), ויש חולקים על המחבר בזה, וס"ל שאין קידשה למלוה על פה על מלוה בשטר בשום דבר, ואפילו לפי המחבר זה לא מיירי אלא בסתם מלוה בשטר אבל בשעבד לו נכסים בפירוש בשטר מודה המחבר דמלוה ע"פ אינו גובה מנכסים משועבדים, והרי כאן הם משועבדים, ולא דווקא מכורים [וכן עיקר - רע"א⁶⁸], ויש חולקים וסוברים אפי' משועבדים בפירוש מלוה ע"פ מוקדמת קודם, אמנם ה"ש חולקים" הזה הוא דעת יחיד. ומה שחילק בסמ"ע בין מלוה ע"פ שקבל אחריות או לא צ"ע, והעיקר לדינא שיחלוקו (ש"ך), וי"א דדוקא שבעלי השטרות מודים למלוה ע"פ דאי בהודאת הלזה לבדו יש לחוש לקנוניא ואף דלא טעני הכי בעל השטר (באר היטב), ע"י רע"א לעיל סק"ז (פ"ת).

Commented [YL61]:

כון זה מסקנתו ועוד הרי הב"ח מדבר גם לענין תמורתו, ולא מוזכר בקצה"ח. אבל כן מוזכר בס"י צו??

Commented [YL62]:

הראות למישהו שניהם ולבדוק אם זה אותו גידולי תרומה מובא ברע"א סי' צו ס"ו.

Commented [YL63]:

א הבאתי את דברי הסמ"ע שהיא מח' טור ורא"ש וחולקים על השו"ע, האם יש תועלת?

Commented [YL64]:

יטת ר' האי קצת חלש

Commented [YL65]:

רי הפמ"א פוסק כמו הש"ך מה רע, א עוזר לנו??

⁶⁶ ודווקא הבע"ח עצמו, ולא הערב (נוב"י חו"מ ח"ב סי' ל).

⁶⁷ ע"י"ש בט"ז ועוד החולקים ובפ"ת.

⁶⁸ ע"י לעיל סק"ק(כט) דברי רע"א על הש"ך.

חושן משפט חלק ד'

(מט) שם - שכיב מרע שציוה לפני מותו שחייב לפלוני מנה על פה, ואחר מותו יצאו עליו כמה שטרי חוב בעדים ובקנין וכמה ממרנות⁶⁹, באופן שאינו מספיק לשלם אפילו למלוה בשטר, אינו נאמן לחוב אחרים (עי' ש"ך סי' רנה סק"ח ?) (פ"ת).
(יד) ²¹¹מלוה שלא מצא נכסים ללוה להפרע מהם חובו, אלא מה שניתן לו על תנאי שאמר לו: ואחר כך לפלוני(נ), ובא לבית דין ליפרע מנכסים אלו, אף על פי שהראשון קיים אין ב"ד מגבין אותם מגוף הנכסים, אלא מהפירות בלבד. מת הראשון ובא בעל חוב לגבות מנכסים אלו, אין מגבין לו כלום, אפילו עשאן אפותיקי, אלא הרי הם של שני.

(ג) שאמר לו ואחר כך לפלוני כו' - עי' לקמן (סי' רמח ס"ג) דכל שיש לשני זכות בו לא חל שעבודו דהראשון (סמ"ע), אבל הנותן מתנה לבנו גוף מהיום ופירותיו שעה א' קודם מיתתו, אבל אם יבא עליו דוחק בחייו יש לו רשות למכור מן הבית ולעשותו משכון עד שעה אחת קודם מותו, כיון ששייר לעצמו למכור בשעת דחקו ולעשותו משכון, הוא משתעבד לבעל חוב, והוא גובה ממנו (פ"ת * שבו"י).
(טו) ²¹²שנים שהלוו לעובד כוכבים בזה אחר זה, ואין בנכסי העובד כוכבים כדי לזה ולזה, וכשבא ראובן המוקדם לגבות שטרו קרן ורבית, טען שמעון: רבית שעלה בזמן השטר לא תגבה עד שאגבה קרן חובי לפי שלא חל חוב הרבית מזמן השטר(נא) אלא בכל יום הוא מתרבה, אין בדברי שמעון כלום(נב).

(נא) ריבית שעלה מזמן השטר כו' - פירוש, משטרו של שמעון (סמ"ע).
(נב) אין בדברי שמעון כלום - עי' רמ"א לעיל (סי' פו ס"א) דיוכל שמעון לפדות משכון של גוי מראובן, ונותן לו קרן וריבית שעלה עליו וגובה חובו מהמותר, וכאן הרמ"א לא השיג. דשאני הכא דשמעון טוען עם ראובן בשעה שבא ראובן לגבות שטרו וא"ל שלא יגבה הריבית שלו שעלה לו על נכסי הגוי למפרע משעה שהלוה לו שמעון, משא"כ שם דשמעון רוצה לפדות המשכון וליתן לראובן הריבית עד אותו היום, אלא שמכאן ולהבא לא יטול ריבית אלא יקבל ממנו דמיו קרן וריבית ליתן לו המשכון (סמ"ע), לפי שמשעת זמן השטר חייב עצמו בכל הריבית שיעשו מעותיו שניזונים מנכסים משועבדים אף על פי שהמזונות דבר יום ביומו נתחייב בהם (באר הגולה). אחד שעשה עצמו שהוא בעל פליטה? שאין לו לצאת לשלם חובותיו, ולכן באו בעלי חובותיו המוקדמין והמאחרין לבית דין לגבות כדיניהם, והמוקדמין יש להם שטרי עיסקות, ובשטרי עיסקות שם נהגו לכתוב שבכל חודש יכול לישבע שלא היה ריוח בעיסקא, וכבר עבר וחלף זמנים הרבה שלא נשבע. וא"כ מחויב ליתן לו ריוח כפי הקצוב בשטר עיסקא, ונסתפקו אם יש לו גם כן דין קדימה כמו בגוף החוב. הוא לא מוקדם על הריוח כמו על הקרן, שאין יכול לשעבד עצמו אם לא בצד היתר עיסקא כתיקון חז"ל, ואם אינו מרויח כלום ונשבע כפי התנאי אינו מחויב ליתן לו כלום, א"כ אין השעבוד חל מזמן השטר, אלא מזמן חיוב **תשלומין**, וכל הריבית אינו אלא כמלוה ע"פ לענין טריפה, אך שאינו יכול לומר פרעתי כיון שיש לו נאמנות בשטר (פ"ת).

(טז) לזה²¹³ שאין לו ממה לפרוע, ונפל הבית עליו ועל מורישיו, ובני הלוה אומרים: אבינו מת ראשון וירש את מורישו בקבר והורישו לנו ואין לבעל חוב ליטול כלום ממנו, ²¹⁴קרי אין צעל חוב נוטל כרחוק(נג)(נד)(נה)), ²¹⁵והמלוה אומר: המוריש מת ראשון ונמצא שזכה הלוה בנכסים מחיים ובעל חוב גובה מהיורשים, הדין עם היורשים(נו).

(ג) אין בעל חוב נוטל בראוי - י"א מזה הטעם אין בעל חוב גובה משכר פעולתו שמעולם לא בא לידו ומת. וי"א דאי כתב לו דאקני שבעל חוב גובה מאותן נכסים שירשו בני הלוה מחמת אביהן, ויש שלומדים מכאן בענין שטר חצי זכר שיטול מהמוחזק ומהראוי, דמהני ליטול במה שיפול לחמיו בירושה לאחר מותו (סמ"ע), וי"א דאינו מוכרח אלא טעם אחר יש בדין זה דמצי אמר מאבוא דאבא קאתינא ונ"מ היכא דלא מצי אמר הכי נוטל בע"ח בראוי, פי' שנפלו לו נכסים לאחר מיתת מאבי אמו שאחיו מן האב אינן יכולין לירש אם לא מכחו ב"ח גובה מהן אי ב"ח גובה בראוי כבמוחזק

Commented [YL66]:
לא מזמן חיוב
תשלומין - הוא
תוספת שלי, ונ"ל
שזה פשוט

⁶⁹ עי' לעיל הערה 60.

חושן משפט חלק ד'

(ש"ך רע"א ופ"ת). ועיקר דבעל חוב נוטל בראוי, ולפ"ז מה שכתב הרמ"א כאן "שהרי אין בע"ח נוטל בראוי" לאו משום דס"ל הכי להלכה, אלא לדבריו דהמחבר קאמר מדכתב "ובני הלוה אומרים אבינו מת ראשון וירש את מורישו בקבר והורישו לנו", אלמא דלא סבירא ליה דמצי למימר מאבוב דאבא קאתינא אלא מכח אביהם שירש אביו בקבר, וא"כ אמאי זכו היורשים, אלא ודאי משום דאין בעל חוב נוטל בראוי, ודלא כסמ"ע, ושטר חצי זכר (עי' &) נוטל בראוי ולא מטעם דבע"ח נוטל בראוי, אלא דיכול להתנות על ראוי, ואם לא ירצו לקיים התנאי, ישלמו לו כל החוב, ויש חולקים דאף שכתוב בשטר חצי זכר "הן בראוי הן במוחזק" הא דיינינן ליה בראוי כזה ואמר' יד בעל השטר על התחונה, ועיקר כצד הראשון (ש"ך), וי"א שבעל חוב נוטל בראוי הוא מחלוקת (ש"ך * ראנ"ח), זכות גביית בעל חוב בראוי הוה מתקנה, ולכן אם יש שעבוד בפירוש, זה דוחה הזכות גביה **מתקנה** (ש"ך * ראנ"ח), זכות גביית בעל חוב מהראוי היא ספק, ולא קשור לתקנה, ואפילו אם תאמר שבע"ח גובה מהראוי, אמנם לענין נכסי צאן ברזל, הוא מח', אם או הוא חוב או לא, ולכן הוי ספק ספיקא, ולא זוכה, וי"א שנכסי צאן ברזל כן גובה מהראוי (ש"ך * מהריב"ל), מדינא אין הבע"ח נוטל בראוי וטעמא דבע"ח נוטל בראוי משום דסבירא ליה דקנה והוריש לא בעי דאקני ואפילו אם אקני לא משתעבד מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם (עי' לקמן סי' קז ס"א) וכיון דאינו אלא משום מצוה לפרוע חובת אביהם א"כ מצי אמר אנא מכח אבוב דאבא קא אתינא ואין עלי מוטל לפרוע חובת אבא כיון דמצינא לזכות בלא אבי אלא מכח אבוב דאבא, ולא אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת מורשיהן אלא היכא דאינו בא אלא מכח מורישו החייב אבל זה אומר מאבא דאבא קא אתינא (קצה"ח ונתה"מ), ראובן שהיו לו ג' בנים ובת אחת נשואה, ונתן לה שטר חצי זכר כנהוג, ומת ראובן, וקודם גמר החלוקה מת אחד מן הבנים הנ"ל בלי זרע קיימא, ועזב גם הוא סך מסוים, שייך להבת חלק בעזבון הבן מכח שטר חצי זכר שיש לה, שנזכר בו בין בראוי כו'. ודוקא אם נמצא בעזבון ראובן כדי פריעת כל החוב המבואר בשטר חצי זכר כו', ודוקא שבא אותו הראוי לעזבון אביהם קודם שבאו לחלוקה, ויש חולקים דהאח בעצמותו יורש ולא מדין משמוש, פשיטא דבנידון השאלה לא צריך בן ראובן ליתן כלום לאחותו מנכסי אחיהם שמת מחמת השטר חצי זכר שיש לה על אביו ראובן, ואף אי נימא דהוא ספיקא דדינא אם יורש מכח משמוש או לא, י"ל דנכסי בחזקת יורשין קיימי ואין להוציא מספק, ובכי האי גוונא לא שייך לומר יד בעל השטר על העליונה (רע"א * שב יעקב, פ"ת * שב יעקב).

(נד) שם - יש ששאל איזה תקנה יש לסלק הנחלה של האב מבניו שהם אצל אמם הגרושה, והוא שיחייב את עצמו המגרש לאיש ידוע ממשפחה בסכום עצום, שיהיה זמן סילוק פרעון בעת שיבוא הוא או בעל כחו לירש זרעו, וכעין נוסח שטר חצי זכר, אולם עדיין יש מציאות שתיסוב הנחלה מבני האשה למשפחת אביהם, באם אביהם יעדר בחיי זרעו, ואח"כ יעדרו זרעו, אז יבואו אחיו לירש ולא יצטרכו לשלם מזה חוב של אחיהם אב הבנים, דיאמרו מכח בני אחינו אתינן, לא מכח אחינו, ואין אנו צריכין לשלם מזה חובאמנם י"א דירושת אח מחייב לשלם חובות אביו, ועיין מ"ש לקמן (סי' רפא סק"ב ? וסק"ט ?) (פ"ת).

(נה) נוטל בראוי - ראובן שהשיא את בתו בעוד יעקב אביו קיים, ונתן לבתו ולחתנו שטר חצי זכר כמנהג הארץ, דהיינו שכתב במתנה חלוטה שחייב לבתו ולחתנו אלף זהובים, ואלו אלף זהובים מחויבים יורשיו לשלם, אך הברירה בידם שאם ירצו לתת לחתנו חלק כחצי זכר בכל דבר הן במוחזק הן בראוי, יהיו נפטרים מן החוב הנ"ל. והנה אח"כ מת ראובן בחיי יעקב אביו, וקודם שבאו היורשים לחלוקה מת גם יעקב והניח אחריו ברכה, והחתן תובע גם חצי חלק מירושת יעקב כי אמר שהם ראויים לגבי ראובן חמיו והרי כתב לו במוחזק ובראוי, והדין עמו, כיון שגם הבנים יורשים מכח אביהם ראובן שהנחלה באה תחילה לראובן אביהם, וכיון שמת אביהם באים בניו לירש מכחו, א"כ גם בנותיו יש להם חלק מכח שטר חצי זכר, ואין נגרע כח הבנות הואיל דמת אביהן בחיי מוריש שלו ולא הגיע לידו שום דבר בחייו, אבל אם באו לחלוק בחיי יעקב, אין היורשים מחויבים ליתן להחתן כי אם חצי חלק זכר בעזבון ראובן אביהם, ואח"כ כשימות יעקב אבי אביהם אין מחויבים ליתן מעזבונו להחתן כלום. ודוקא כשיש כאן עזבון מראובן

Commented [YL67]:
' הראנ"ח קצת
חלשים

Commented [YL68]:
ובן ?

חושן משפט חלק ד'

חמיו בכדי פריעת כל הסך אלף זהובים המבואר בשטר חצי זכר, אבל אם אין בעזבונו בכדי פריעת כל הסך אלא כדי פריעת מקצתן, והיורשים רוצים ליתן להחתן אותו עזבון בפריעת חובו, או שלא הניח שום עזבון, לא יוכל החתן לגבות שום דבר מעזבון יעקב אבי חמיו, שהרי אין להחתן שום זכות בנכסי יעקב אלא מכח התנאי שהתנה עמו או שישלמו לו חובו או יתנו לו חצי חלק זכר אפילו מן הראוי, והרי לא הניח חמיו עזבון בכדי פריעת החוב, ובמקום שאין כאן ירושה אין חייבים לפרוע חוב אביהם (פ"ת * מהר"ם מלובלין), שטר חצי זכר שנכתב בו שנתן לבתו או ליוצאי חלציה ולא נכתב ליורשיה יוצאי חלציה, ורוצה בתה לירש זכות השטר חצי זכר הלז בשוה עם אחיה מחמת דברי רמ"א הנ"ל שלשון יוצאי חלציה זכרים ונקבות בשוה כו', במקום שלא ראינו שדעתו להעביר נחלה, אנו אומדין דעתו לעשות כדין ירושה, ומספיקא לא מפקינן מהיורשים (פ"ת * צמח צדק), שטר חצי זכר הנכתב בכל אופן המועיל, דהיינו יעקב ואשתו לאה השיאו את בתם דינה לבן גילה, ונתנו כל אחד בפני עצמו לדינה בתם שטר חצי זכר, ואחר נישואי דינה מתו יעקב ולא, ובתוך העזבון היה שטר חצי חלק זכר מלבן לבתו לאה ג"כ בנוסח הנ"ל, ואחר זמן מת גם לבן, ועתה באים בניה של לאה הזכרים ליטול כחצי חלק זכר בנכסי אבי אמם לבן, ודינה גם היא באה עם השטר שבדידה שישלמו לה אחיה כמשמעות השטר גם בנכסי לבן, הדין עם דינה, דשטר חצי זכר כולל כל ראוי ולא דוקא ראוי סתם כגון הלואה (פ"ת * עבודת הגרשוני), שמעון שהשיא בת אחת לראובן בחייו ונתן לה שטר חצי זכר כנהוג, ואח"כ מת שמעון בלא צואה והניח אחריו בן אחד פנוי ושתי בנות קטנות פנויות, ואמדו ב"ד דעת שמעון הנעדר והפרישו לחלק השתי בנות סך מסוים, ואח"כ קודם נישואין מתו הבנות, ושאל השואל אם יש לראובן חתנו זכות בכח שטר חצי זכר שלו באותו סך שהופרש לחלק שתי בנות הנעדרות או לא, הדין עם ראובן והוא יורש חלקו בכח שטר חצי זכר שלו אף אם לא היה כתוב בו בראוי כבמוחזק, והטעם, דאע"ג דהבת זכתה מיד שמת אביה בחלקה והיא בע"ח של האחין, מ"מ היינו דוקא אם נישאת, דזכתה למפרע משעת מיתת האב, משא"כ אם מתה קודם שנישאת, איגלאי מילתא למפרע שלא היתה לה שום זכיה בנכסים. אכן עדיין הברירה ביד היתומים, שאם רוצים יכולים לחזור ולשלם לו חובו ושלא ליתן לו חצי חלק זכר, אף שכבר התרצו ליתן לו בתורת ירושה, מ"מ כיון שעכשיו נתרבו הנכסים, הוי כפשרה ומחילה בטעות (פ"ת * שבו"ח).

(נו) הדין עם היורשים - ה"ט, משום דמוקמינן נכסים בחזקת משפחת היורשים דהן מוחזקין לו והמוציא מחבירו עליו הראיה (סמ"ע).

Commented [YL69]:
ל זה הובא בסי'
רפא ס"ז בפ"ת שם

סימן קה - דין התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ונפקד שתפס הפקדון בשביל הבעל חוב, ובו ו' סעיפים.

(א) ²¹⁶הלואה שחייב לשנים או יותר, ואין לו כדי לפרוע לכולם (א), וקדם אדם א' ותפס מהמטלטלים של לוח כדי לזכות לאחד מבעלי חובות, לא זכה (ב), שכל התופס לבע"ח (ג) במקום שיש עליו חוב לאחרים, לא קנה, ²¹⁷ואפי' עשאו שליח (ד) (ה) וכתב לו הרשאה ⁷⁰. אבל אפוטרופוס קנה, דיד בעלים הוא.

(א) ואין לו כדי לפרוע לכולם - מעשה שעיקלו בית דין מעות אצל אחד בשביל בעל חוב אחד, ומסר המעות ליד שליח בית דין בשביל זה, ובאו עוד בעלי חובות המגיע להם ג"כ ורוצים לחלוק, וזה טוען שזכה שליח בית דין בשבילו, יד כולם שוה בזה. חדא, דהשליח בית דין לא נתכוין כלל לזכות בשבילו, רק אם יזכה בדינו יתן לו ע"פ בית דין. ועוד, דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, הם בעלי חובות האחרים. ומה שכתב השו"ע "שאיין לו לפרוע כל החובות", אין הכוונה שאין לו כלל, רק שקשה לו להוציא

⁷⁰ אם ראובן ושמעון שותפים בעסק, והעסק חייב ללוי, ולוי חייב לראובן [שלא בקשר עם השותפות] וליהודה, יכול ראובן לתפוס מלוי, והוי כתופס לעצמו, כמו מדינא דר' נתן, ואף על גב דהיה דרבי נתן לא עבדינן אלא היכא דליכא לאישתלומי מיניה, בנדון דידן כיון שיש כמה הפרשים ובלבולים, חשיב כאילו ליכא לאשתלומי מיניה (מהרש"ך ח"א סי' קי).

חושן משפט חלק ד'

חובו וצריך טורח ולא יוכלו לגבות בקל, דאם יוכלו לגבות בקל מה להם אצל זה, יגבו ממנו, אבל כל שיש קצת חוב בדבר, הוי חב לאחרים (פ"ת).

(ב) לא זכה – פירוש, האי שתפס בשבילו לחוד לא זכה, אלא כולם חולקים בו כאילו הוא עדיין ביד הלוח. דאע"ג דזכין לאדם שלא בפניו, היינו דוקא היכא שאין באותה זכייה חוב לאחרים, או שהלוח נתנו מעצמו לאחר לזכות לאחד מהמלוים דהרשות לאדם ליתן את שלו למי שירצה, וכדלקמן סעיף ג' (סמ"ע), ב' בעלי חובות וחצר של אחד מהם היה מושכר ללוח, ומת הלוח ונשארו מטלטלין בחצר, ונסתפק שם אם נידון לזה המשכיר לקדם וגבה, עי' לקמן (סי' שיג ס"ג וש"ך שם) דבכל ענין הוי חצירו של משכיר אף שאינו דר שם, מ"מ יש לפקפק בנידון דידן, די"ל כיון דחצר קונה מדין שליחות, א"כ יש לדון דלא מהני זכיית חצר אלא בדבר שיכול לעשות ע"י שליח, ואינו יכול לעשות תפיסה על ידי שליח, וצ"ע. וי"א דחצר עדיף משליח ומהני אף במקום שחב לאחרים (פ"ת).

(ג) שכל התופס לבעל חוב כו' - ראובן ששלח שליחו ליקח יין מהגוי בחובו, וכן עשה, ומשכו והגביהו על העגלה, וכשהביאו לעיר נתנו לשמעון שהיה חייב לו ג"כ, שזכה שמעון (סמ"ע), שכן לא יצאה מרשות הגוי, ועי' לקמן סק"ד (נתה"מ), ובספיקות היכי דמהני תפיסה ותפס אחר בשבילו מהני אבל תפיסת "קים ל" לא מהני רק הבע"ד עצמו ולא באחר בשבילו (רע"א), ואע"פ שהוא שליח של ראובן, הוא גם כן שליח של הגוי (פ"ת).

(ד) ואפי' עשאו שליח כו' - אבל מי ששכר לאחר שיתפוס בעדו מב"ח ותפס קנה אפי' במקום שחב לאחרים לכו"ע (ש"ך), אע"פ שיש אומרים זכיה מדין שליחות, זה איננו שליחות באמת, אלא גזה"כ שהוא שליחות (עי' דברי בסי' רמג ס"ח), ולכן אין אצל גוי, אבל היכא דלא עשאו שליח דלא הוי שליח המקבל דהא לא ידע, אלא מצד גזירת הכתוב בזכיה דמהני כמו עשאו שליח, וא"כ היכא דחב לאחרים אין זה נקרא זכיה ממש דזוכה לזה וחב לזה, לכן לא מהני מדין זכיה ומדין שליחות ליכא דלא ידע, אבל עשאו שליח בפירוש נהי דלא מהני מצד זכיה, מהני עכ"פ מתורת שליחות ושליח של אדם כמותו אף על גב דחב לדידיה וכל שכן בחב לאחרים (קצה"ח), אין הפועל יכול לתפוס במקום דחב לאחריו. ולא אמרו יד הפועל כיד בעה"ב, אלא במקום דיכול לזכות לנפשיה, ולפי"ז בגוי פועל אפשר דמהני, אמנם, לפי מה שכתבתי לקמן (סי' רסב סק"ג?), אין הגוי קונה אבידה ביאוש, ולפי"ז אף כשהוא פועל לא קנה, וי"א אפילו מטעם שליחות מהני בהפקר ומציאה, אפילו למאן דלא ס"ל מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, דאין הממון יוצא מרשות בעל הממון אם לא בשליחות בעל הממון, וכל זמן שהבעל הממון לא עשאו שליח לזכות בו לאחר, אף שנתנו ליד שליח קבלה של המלוה, לא יוצא מרשות הלוח, ויכול הלוח ליקח אותו מיד השליח, ובהפקר מהני שליחות כיון דליכא בעל הממון, דהפקר יוצא מרשות בעלים אף שלא אתי ליד זוכה, והוא בעצמו צריך לחזור ולזכות בו, משא"כ באבידה אחר יאוש לא יוצא מרשות בעלים קודם שבא ליד זוכה, ולכן לגבי הפקר מהני שליחות כיון דליכא בעל הממון כלל, אבל גבי מציאה דקודם שבא ליד זוכה הוי של בעלים לא מהני בלא בעל הממון. בתפיסה של התופס לא יוצא מרשות הלוח לגמרי, דהא הרשות ביד הלוח עדיין לסלק בזוי אחריו, רק שתופס לאלם השעבוד, ולא בעינן כלל בעל הממון רק במקום שמוציא מרשות בעל הממון (נתה"מ), וממילא ה"ה באם התופס זה נתנו לחצר של בע"ח לא זכה בה, כיון דחצר למדו משליחות אבל כאשר הבע"ח עומד בצד שדהו דהוי מדין יד ועי' ש"ך (לקמן סי' רמג סק"ז?) דחצר המשתמר בדבר שזכות היא לו הוי כיד אריכתא, אם נתן זה התופס ליד חצר המשתמר זכה בה אבל אם נתן לחצר שאינו משתמר ואינו עומד בצד שדהו אף לשיטת הי"א לקמן (סי' ר"ס?) מ"מ הוא רק מטעם שליחות ולא מהני הכא, וי"א דיסוד תופס לבעל חוב דלא קנה הוי כעין אין שליח לדבר עבירה כיון דחב לאחרים וזה לא שייך בחצר וקנה (רע"א), וי"א בפועל משום כיון דשכרו אית ליה נמי זכות בהאי תפיסה, דבהאי תנאי שכרו אם יתפוס יטול שכרו, ומסתמא התנה עמו מכל מנה שיתפוס יהיה לו שכרו כן וכך, ויש לו זכייה בכל מה שתפס, וכיון דזכי בהאי תפיסה לנפשיה, זכי נמי לחבריה (פ"ת), אם רכוש שותפות נלקח על ידי גנבים, וא' מציל עבור השותפות מה

Commented [YL70]:
ש צורך להביא את
הקצה"ח סק"ה??

Commented [YL71]:
ה מח' מובא ברע"א
או ב' סוגי מקרים

Commented [YL72]:
ה שיטת הנ"י האם
זה נפסק בש"ך
שם?

Commented [YL73]:
בדוק

חושן משפט חלק ד'

שנוטל לעצמו הוא חלקו שיש לו בשותפות והוא רוצה לזכות לחבירו מן ההפקר ולא לעצמו אז אין כאן מיגו דזכי לנפשי' בחלקו בשותפו' יזכה נמי לאחרני מההפקר (פ"ת * חת"ס).

(ה) שם - לא אמרו התופס לבעל חוב אלא היכא דחב לאחרים, אבל לא במונע ריוח לאחרים, כגון שהיה יכול הלוח לפייס את המלוה, או היה נעשה פקדון מטלטלין אחרי מיתת אביהם, שלא גובים ממנו⁷¹ (ש"ך * אלשיך), אבל ערב יכול לתפוס עבור המלוה (ש"ך * רשד"ם), אלמנה ששלחה שליח לתפוס עבור מזונותיה מהיתומים, י"א דחשיב תופס לבעל חוב, ועיקר דאינו חב לאחרים, שהרי הם חייבים במזונותיה, וזה אע"פ דאלולי תפיסה זו היו היורשים נושאים ונותנים בשלהם כרצונם (ש"ך * רשד"ם), [כהערה על דברי האלשיך], היינו רק צד א', אמנם יש חולקים וס"ל שזה כן חסרון של תופס לבעל חוב, כל זמן שאין מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה (פ"ת), והיכא דבשעת תפיסה לא חב לאחרני, רק אח"כ בין תפיסה למסירה לידו נולד מזה חיוב לאחרני, יש להסתפק אם קנה או לא (פ"ת).

(ב) ²¹⁸אם הלוח חייב גם לתופס, זכה בתפיסתו, מגו דאי בעי זכי לנפשיה, זכי לחבריה(ו).

(ו) מיגו דזכי לנפשיה - היינו דוקא דתפס בכדי חובו של עצמו, כגון ראובן שחייב לשמעון ולוי ויהודא לכל אחד מאה זהובים, ותפס שמעון מראובן שוה מאה זהובים, דבזה אמרינן, לא מיבעיא אם תפסו בשבילו ובשביל לוי שכל אחד יקח מהתפיסה חמשים זהובים, דאמרינן מיגו דמהני תפיסה לנפשיה מהני נמי גבי לוי, אלא אפילו תפס כל המאה בשביל לוי לחוד, אמרינן מיגו דאי בעי היה תופס כל המאה לנפשו שהרי חייב לו ג"כ מאה, מהני נמי גבי לוי. אבל אם תפס משל ראובן שוה ק"ן זהובים ורוצה לזכות בהמותר מהחובו ללוי, לא מהני, כיון דלנפשיה לא מצי לזכות בכולו שהרי חובו אינו אלא מאה (סמ"ע), **ויש** אומרים שיכול לזכות כפי ב' החובות, מאחר ויש לו זכות בהגבהה זו, גם יכול לזכות לחבירו, אפי' יותר ממה שיכול לזכות לעצמו, אע"פ שאין מיגו, עכ"ז כל זמן שעשה הגבהה בזכות, גם יכול לזכות לחבירו, אפילו יותר ממה שיכול לזכות לעצמו (ש"ך), מש"כ הש"ך "במקום שזוכה לעצמו גם זוכה לחבירו", דווקא בהגביהו יחד⁷² (רע"א), אבל פועל, וכן שותף שנעשו כפועלים זה לזה, יכולים לזכות עבור עצמם ועבור השותפות, אפילו בדבר איסור כמו לעשות סחורה בנבילות (עי' סי' קעו סי"ב), אבל לא בגבינה, שכן המגביה לא זכה בו כלל (רע"א * מחנ"א), יכול לומר קים לי דאין גובין שלא בפניו (ש"ך * רשד"ם, רע"א), ועיקר כש"ך, ועיין מ"ש לקמן (סי' שמח סי"ח סק"ג?), מיהו היכא דתופס כולו אדעתיה דחבריה צ"ע (קצה"ח), ועיקר דלא כש"ך ואפילו אם תופס חפץ שהוא שוה חובו וחוב חבירו, לא זוכה אלא במה שתפס נגד חלקו, וחבירו לא זוכה כלל (נתה"מ), עיקר כסמ"ע ויכול לומר קים לי כהש"ך, ובפרט שגם הב"י והלבוש פסקו כן. ואפילו חובו לא הגיע עדיין זמנו, אמרינן מיגו דזכי לנפשיה, דמחוסר זמן לאו כמחוסר מעשה דמי (פ"ת), ואפילו לדברי הש"ך היינו דווקא במקום שיש לו לזכות באותה ממון מצד חוב זוכה לעצמו וגם זכה לחבירו באותה זכיה עצמו, אבל במקום שמה שנוטל לעצמו הוא חלקו שיש לו בשותפות, ומה שרוצה לזכות לחבירו הוא מן ההפקר, אינו זוכה כאשר אומר שזכה עבור השותפות, אלא צריך לומר שזכה מן ההפקר (פ"ת).

(ג) ²¹⁹אם הלוח אמר לאדם אחר: זכה בחפץ זה לפלוני(ז), ²²⁰אז: תן מנה זה לפלוני(ח), זכה לו. ואפילו אין הזוכה מכיר לאותו פלוני. ואין אחד מבעלי חובות יכולים לגבות מאלו, שכבר זכה בהם אחר.

(ד) זכה בחפץ זה לפלוני - שהלוח בעצמו יכול ליתן את מטלטליו לכל מי שרוצה דמטלטלין לאו בני שיעבוד נינהו, ואין זה חב לאחרים דרשאי לעשות בשלו מה שרוצה (קצה"ח).

Commented [YL74]:
א הבנתי בכלל שו"ת חתם סופר חלק ה (חושן משפט) סימן ק וכל זה כיון שברר בחבילתו אך אי הי' מציל מיד הלסטים ממש הי' נאמן בשבועה שיהי' הכל לשותפי' הד' אף על גב דלא אמר שיזכה לנפשי' וליכא למימר מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחברי' דאפי' להש"ך סי' ק"ה סק"ב דמחזיק בעד הרב"י מ"מ היינו כגון התם דהוה לי' זכי' באותה ממון מצד חוב זוכה לנפשי' זכה נמי לחברי' באותה זכי' עצמו אבל הכא מה שנוטל לעצמו הוא חלקו שיש לו בשותפו' והוא רוצה לזכות לחברי' מן ההפקר ולא לעצמו לא נימא מיגו דזכי לנפשי' בחלקו בשותפו' נמי לאחרני

Commented [YL75]:
ע"א ציין לדברי הסמ"ע סי' רמג סק"ו שאם בעל נתן מתנה לאשתו ולשמעון, אע"פ שאין לה זכות לזכות לשמעון אבל מאחר שהיא זוכה גם לעצמו זוכה גם לשמעון, וכאן אין המוגבלות שהסמ"ע נתן כאן שרק יכולה לזכות כמה שבידה לזכות ולא יותר

Commented [YL76]:
ינו זוכה כאשר אומר שזכה עבור השותפות, אלא צריך לומר שזכה מן ההפקר - תוספת שלי

⁷¹ עי' סמ"ע לקמן סק"ט.

⁷² עי' רמ"א סי' קעו סי"ב, שפוסק שאפילו שותפין שגנבו הוא של שניהם, דלא כתוס' שהוא מקור לדברי רע"א, ועיי"ש בש"ך שאין לסמוך על רמ"א זו.

חושן משפט חלק ד'

(ח) או תן מנה לפלוני - עי' לקמן (סי' קכה ס"ו-ז) פלוגתא בלשון "תן" אי הוה כ"זכיי", והמחבר כתב כאן "תן" ו"זכיי" לכל מר כדאית ליה (סמ"ע), ר"ל "תן" במתנה (ש"ך).
(ד) ²²¹אם אין עליו חוב לאחרים, זכה התופס לבע"ח⁷³. ודוקא במקום דאיכא פסידא לבע"ח, כגון שהוא גברא דמפסיד(ט) נכסי או שהעני וירד מנכסיו.²²³ ואפילו תוך זמן מהניא תפיסה, אם אין לו נכסים אחרים ויפסיד המלוה אי לאו הך תפיסה.²²⁴ ודוקא דנקיט ב"ח שטרא בידיה, דיכול השתא לקיימו(י), אבל אי לית ליה ראייה, והלוה מכחישי, מהדרי ממונא למריה, ולא מצי למימר: קבעו לי זמן(יא) דמייתנא ראייה.

Commented [YL77]:
צרך או שזה פשוט
שצריך להביא
שטר???

(ט) שהוא גברא דמפסיד כו' - ואפילו אם הוא חולה, אין חסרון שכן בזמן הזה גובין מתקנת חכמים ממטלטלי היורשים (עי' ?) (סמ"ע, ש"ך * מהרי"ט), וכן אם המלוה תופס רכוש של יתומים, ונשבע עליהם שאב המת היה חייב לו ולאחרים, תפיסתו מועיל וכן שבועתו, יכלול בשבועתו שהוא יודע שזה שתופס בשביל בני אחיו הוא ידע שאחיו אבי ראובן היה חייב להם ושלא פרע להם ולא ניכה להם משום דבר אחר או חוב שהיה לו עליהם (ש"ך * מבי"ט), אם לזה מת והיה חייב לד' בני אדם, ונשאר לו סחורה ביד נאמן המספיק לתת לכל א' חצי חובו, וכך היו גובים בבית דין החצי כדין פשרה, אז אם א' מהמלוים מסר לו שטר חוב, יכול לגבות כל חובו, שזה שתפס בכדי הסך שהיה מגיע לו תפיסתו תפיסה שאינו חב לאחרים בזה ואם התופס היה גם כן נושה בלוה והיה יכול לתפוס בשביל חובו אפי' היה חב לאחרים דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לאחריני כיון שתפס לחובו ולחובו חבירו בבת אחת, הוא הדין אם תפס זה יותר ממה שהיה מגיע בב"ד לבעל חוב שתפס בשבילו יועיל דמיגו דזכה בסך שהיה מגיע לבעל חוב בב"ד זכה נמי למותר (ש"ך * מבי"ט).

(י) ודוקא דנקט בעל חוב שטרא בידיה דיכול השתא לקיימו - בב"ד, אף על פי שהלוה טוען פרוע הוא והמלוה צריך לישבע שאינו פרוע, אפ"ה מהני תפיסתו דהאיך (סמ"ע).
(יא) ולא מצי אידך למימר קבעו לי זמן - אלא אומרים לו "לישבע ונוטל מיד התופס", ונותנין לו זמן עד שיודיעוהו ויבוא וישבע כל זמן שאינו רחוק מהעיר, אלא תוך הילוך יום (סמ"ע), מה שכתוב "לישבע ונוטל וכו'" מדבר על המקרה שהבעל חוב יש לו שטר בידו (ש"ך).

Commented [YL78]:
בדוק

(ה) ²²⁵התופס לבעל חוב במקום שאינו חב לאחרים, חייב באחריותו(יב). (²²⁶וי"א לאיני חייב באחריותו(יג)). [ואם יאמר הלוה(יד) לתופס: קבל עליך אחריות בפירוש או החזר לי מה שתפסת דלא מהימנת לי, שומעין⁷⁴].

(יב) חייב באחריותו - ואם יבוא המלוה יכול לתבוע הלוה שישלם לו, כי אין לו דין ודברים על התופס, אם לא שתפסו בשליחותו, והלוה חוזר על התופס לשלם לו מה שתפס מידו והועמד באחריותו (סמ"ע), ואם אינו רוצה לקבל אחריות לא הוי תפיסה כלל (ש"ך), ראובן חייב לשמעון כסף, ויש לראובן סחורה ביד לוי, ואמר ללוי למכור ולשלם לשמעון, ולשיב לו היתר, ולוי נעשה ערב עבור חוב לשמעון במכירת הסחורה, ולפני מכירת הסחורה ראובן מת, ואז לוי מכר הסחורה ושילם לשמעון, ואשתו של שמעון תובעת כתובתה מהכסף של הסחורה, מאחר ולוי ערב, יכול לתפוס עבור בעל חוב (ש"ך * אלשיך), היינו דוקא בתפס מעות או בתפס משכון ובמקום דליכא איסור למשכנו, אבל במקום דאיכא איסור למשכנו וכגון בהלוואה וכנ"ל (סי' צז ס"ו) לא מהני, כיון דזכיה מדין שליחות ואין שליח לדבר עבירה (קצה"ח).

Commented [YL79]:
ספיק לכתוב ערב
יכול לתפוס עבור
בע"ח אפילו אם
חב לאחרים, וכן
הוא לעיל סק"ה)
בש"ך בשם
הרשד"ם.

(יג) וי"א דאינו חייב באחריותו - המחלוקת היא לענין אחריות אונסין, אבל לענין שמירת שומר שכר דחייב לכו"ע למאן דס"ל פרוטה דרב יוסף עי' לעיל (סי' עב ס"ב), דהא התופס חייב בשיטוח וניעור בהחפץ שתפס, דהא הלוה אינו יכול לשוטחו ולנעור כשהוא ביד התופס, דכל שע"י אומד נפסד אצל הלוה, דמי להשבת אבידה (נתה"מ).

⁷³ דווקא בשליחות המלוה (ערה"ש אות ד).

⁷⁴ כל תופס לבע"ח שנתבאר זהו דווקא כשהתופס איש ישר וידוע שתופס רק לטובת הבע"ח למסור לו אבל אם אינו מוחזק לאיש ישר או שאינו ידוע מהותו אין ביכולתו לתפוס ממנו דאל"כ כל רמאי יבא ויתפוס (ערה"ש אות ה).

חוסן משפט חלק ד'

(יד) ואם יאמר הלוה כו' - צ"ל "ואם", דהיינו שזה מדבר על הרמ"א ולא על המחבר (סמ"ע). וי"א שאין מחלוקת, אלא מקור דברי הרמ"א מדבר שאומר "קבל עליך אחריות" בפירוש, ובוה שקיבל בפירוש כדי שיהא לו על התופס מלוה בשטר⁷⁵ (ש"ך).
(ו) נפקד שתפס בפקדון לתפסו(טו) לבעל חוב במקום שאינו חב לאחרים, מועיל לו תפיסתו לענין זה שאם מת המפקיד אינו נעשה מטלטלין אצל בניו ושביעית אינה משמטתו ואם נתנו באגב(טז) (פירוש אגב קרקע) או בקנין סודר או במתנת שכיב מרע [לאחר] אינו נתון. ומכל מקום אם אין בעל חוב כאן, אין הנפקד יכול לעכב הפקדון בשבילו, ואפילו אם הלוה מודה, שהדין נותן בכל פקדון להחזירו למי שהפקידו אצלו, ואם יש לאחרים זכות בו הרי הדין ביניהם. ואם מסרו הנפקד ליד מלוה(יז), פטור, ואפילו אם היה שומר שכר. (228)האף אף אם היה מחזירו למפקיד הוא היה כריך לשלם למלוה(יח)).

Commented [YL80]:
י' הערה.

(טו) נפקד שתפס בפקדון לתופסו כו' - וזה אפילו בתופסו במקום דלית פסידא לבעל חוב או שאין המלוה⁷⁶ לפנינו, דבתפוס בעלמא אינו יכול לתפוס בכה"ג כנ"ל (סעיף ד), מ"מ, זה שהיה הפקדון תפוס ועומד בידו ברשות הלוה, יכול לתפוס בו לטובת המלוה כיון דאינו חב לאחרים, ומשו"ה מסיק וכתב, דאם אין הבעל חוב כאן אינו יכול לעכב בשבילו אפילו מודה הלוה שחייב לו, כיון דמיירי דליכא פסידא לבעל חוב בהאי חזרה, דמצי המלוה לאפקועי מידו, וגם לית ליה פסידא בהחזרה מחמת השביעית ומחמת שנעשה מטלטלין אצל בניו, דאף אם יחזירנו יועיל התפיסה שמודיע לבית דין שתופסו בשביל מלוה קודם שהחזירוהו להמפקיד, ואם לא היה הלוה בטוח, לא גרע האי תפיסה דנפקד שבאה לידו ברשותו מתפיסה דעלמא שאינה ברשות, דכיון דהלוה מודה, ודאי לא צריך להחזירה להמפקיד הלוה, ועי' לעיל (סעיף ד) דדוקא אם מכחיש הלוה הוא דצריך להיות המלוה בפנינו לקיים או לישבע מיד ואי לא לא, הא אי מודה ואיכא פסידא למלוה, כו"ע מודים דמהני אפילו תפיסה דעלמא, וק"ו תפיסה דנפקד (סמ"ע), וי"א דאיירי במקום פסידא אלא דאין הנפקד רוצה לקבל עליו אחריות מטעם זה צריך לחזור ללוה וכשיבא המלוה ויתחייב נעשה שלו למפרע (ש"ך).

Commented [YL81]:
בדוק ההערה.

(טז) ואם נתנו באגב כו' - פירוש, המפקיד (סמ"ע).
(יז) ואם מסרו הנפקד ליד מלוה כו' - אלו רוצה ב"ח או נפקד דראובן לפרוע מה שבידו למי שנושה בראובן אף על פי שלא תבעו בדין הרשות בידו ואין לחלק בין אית ליה נכסי לראובן או לא דאע"ג דאין מוציאין מדר' נתן אלא בדלית ליה נכסי לנושה היינו לענין שאין מוציאין מב"ח בעל כרחו משום פסידא דידיה מתקנת חכמים אבל הכא שרוצה הב"ח או הנפקד לשלם הרשות בידו לעשות אפי' לכתחלה כיון דמשתעבד ליה מדאורייתא מדר' נתן (עי' לעיל סי' פו ש"ך סק"ה?) (ש"ך), טעם הדבר שאין זה פשיעה לפי שאומר הנפקד אלו החזרתים לך, הוא היה גובה ממך, אבל במקום שזה לא נוגע, כמו במקום ספק, אז הוי פשיעה, וכן במקום שראובן חייב לשמעון, ונתן ללוי להביא לו לשמעון, ואין לראובן זכות לחזור, ש"תן" כזכ"י, אבל אם לוי החזיר לראובן, וראובן נהיה עני או מת וכו', לוי חייב לשמעון בזה, וכן אם היה פקדון ביד ראובן של שמעון ושמעון מת, וראובן החזיר הפקדון לבנו של ראובן, ואין לגבות ממנו לכתובת אשה, או שאבדו או שצריך לישבע, חייב הנפקד לשלם כתובת האשה (ש"ך * רשד"ם), ועי' רשד"ם הוב"ד לעיל סק"ה), אם ראובן בא לשמעון ואומר "ידוע לי שלוי הפקיד אצלך פקדון, והוא חייב לי כך וכך, וכאן שטרו, אני מצוה עליך לא להשיב לו פקדונו עד שהוא יפרע לי" ושמעון לא התייחס לדבריו, אין לראובן שום תביעה וטענה ותרעומות עליו (ש"ך * מהרש"ך).

Commented [YL82]:
א הבאתי דברי הקצה"ח סק"ה, וצ"ע

Commented [YL83]:
ריך לישבע תוספת שלי, האם זה נכון?

Commented [YL84]:
ו"ת מהר"ט חלק א סימן קכד - לא הצלחתי

(יח) הוא היה צריך כו' - פירוש, המפקיד היה צריך לשלם להמלוה, ואפילו לפי האומרים דהפורע חובו של חבירו בלא רשותו אינו חייב לחזור ולשלם (כדלקמן סי' קכח ס"א), ואפילו פדה משכון של הלוה צריך להחזירו לידו בחנם משום דמצי למימר אי לא פרעתו הייתי מפייסו עד דמחיל לי חובי והחזיר לי משכוני, אבל הכא שבא הלוה להוציא מיד הפורע, לא אמרינן דמכח האי סברא גרועה דהייתי מפייסו, יכול להוציא מידו (סמ"ע)

⁷⁵ פי' וגובה ממשעובדים.

⁷⁶ "או שאין המלוה" נמחק בנתה"מ, ובמקומו איתא "והמלוה".

חוסן משפט חלק ד'

וי"א דשאני הכא כיון דיש לו משלו בידו וכמ"ש הרמ"א לקמן (סי' רכח ס"א), ולפמ"ש בסמוך (סק"יז) דשעבודא דר' נתן שייך אפי' אית ליה נכסי א"צ לכל זה דשאני הכא כיון דנשתעבד ליה הנפקד מדר' נתן הוי ליה נפקד בעל דבר דהמלוה וכאילו הוא חייב למלוה שלו לשלם לו משא"כ לקמן (סי' קכח ס"א), אלא אפי' תפס המפקיד משל נפקד מחמת מה שפרע לבע"ח שלו מוציאין מידו (ש"ך), עי' לקמן (סי' קכה ס"ג) שם שונה דבשעה שנתנם המשלח לשליח ידוע לו שיש לו שאר נכסים משא"כ כאן אינו יודע הנפקד בודאי שיש לו נכסים אחרים (ש"ך), וי"א שאין קושי שלוה שפרע חוב של מלוה בדמי הלואתו, מ"מ לא נפטר מחובו, וחייב לשלם למלוה חובו, וחוזר ותובע למלוה מה שפרע בשבילו, והדין דזה גובה וזה גובה. עי' ש"ך (סי' שצא סק"ב?) דדוקא כשגופו נהנה ע"י אחר או ממונו נהנה מחבירו ע"י מעשה של ממונו, אז משלם מה שנהנה, אבל כשממונו נהנה ע"י אחר פטור, ולפי דבריו אף למאן דס"ל דהפרוע חובו של חבירו חייב לשלם לו, או במקום שהיה לו של חבירו בידו דחייב לשלם לו לכו"ע, הוא מטעם דהוי כמסלק שעבוד מנכסי חבירו והוי כמהני לנכסי חבירו. ולפי"ז נראה, דאם היה ראובן חייב לשמעון, ובא לוי ופרע בממונו של יהודא חובו של ראובן לשמעון, דאין ראובן חייב לשלם ליהודא, כיון דיהודא לא נתכוין להשביח נכסי ראובן כמו בתוחב אוכלין של חבירו לבהמת חבירו. והכא בסימן ק"ה הנפקד נתכוין לפרוע חובו של המפקיד בשלו, דהא חייב לשלם, משו"ה חייב לו המפקיד לשלם, משא"כ בסימן קכ"ה, בראובן שלח המעות ללוי ונתכוין לפרוע חוב שלו ולהשביח נכסי עצמו, ושמעון לקח המעות של ראובן שהוא כפקדון בידו, ופרע חובו של לוי, אין ראובן יכול לתבוע ללוי מה ששמעון השביח נכסיו של לוי בממונו של ראובן (נתה"מ).

Commented [YL85]:
ברי הש"ך ונתה"מ
לענין סי' קכה לא
הבאתי, בסדר?

סימן קן – דין הבא ליפרע שלא בפני בעל חובו, ובו ג' סעיפים.

(א) ²²⁹מלוה שבא ליפרע בשטר מקויים (א) שבידו, שלא בפני לוח, אם יכולים בית דין לשלוח לו ולהודיעו עד שיעמוד [עמו] בדין, שולחים ומודיעין לו (ב), ²³⁰אם הוא בכדי שילך השליח ויחזור תוך ל' יום, והמלוה יתן שכר השליחות, ויגבנו נוסף על חובו (ג). ואם הוא במקום שאין השליח יכול לילך ולחזור תוך שלשים יום, ²³¹מגבין לו חובו מיד, אחר שישבע המלוה (ד), ויטול ²³²בין מהמקרקעי בין מהמטלטלים (ה), ואין חוששין לשוב. ואם כתוב בשטר נאמנות בפירוש שאפילו יפרע שלא בפניו (ו), או שכתוב ²³³בו נאמנות עליו ועל באי כחו (ז), אינו צריך לישבע. הגה: ²³⁴אם אומרים לאין גובין שלא בפניו, רק מלוה עצמו, אבל לא מיוקשיו (ח). אלא כריך לילך אחריהם. ועיין לעיל סימן ע"ג סעיף י' וסימן י"ד סעיף א'.

(א) בשטר מקויים – לאו דווקא מקויים, אלא אם לא מקויים, צריכים לקיימו, אבל כתב יד, לא צריכים לקיום, ואפשר לגבות בו (ש"ך * ראנ"ח), כל זה היינו היכא דהלוה הרחיק נדוד ממקומו אשר היה שם בתחלה ששם נעשת ההלואה, אבל אם הלוה עומד במקומו הראשון אשר שם נעשת ההלואה, אין בית דין נזקקין לירד לנכסיו שהם במקום אחר שלא בפניו עד שילך המלוה למקומו אשר הוא שם ויתבענו, ודלא כב"י החולק (ש"ך * מהרש"ך), וכל זה לענין לוח ולא לענין ערב, שאין נפרע שלא בפניו (ש"ך * רשד"ם).

(ב) שולחין ומודיעין - שמא יש שובר בידו דלוה שכבר פרע החוב (סמ"ע).

(ג) ויגבנו נוסף על חובו - משום שהוא לתועלת הלוה, משא"כ הוצאת שטר אדרכתא ואחלטתא על המלוה לשלם שהוא לתועלתו, אם לא שהתנה (סמ"ע), וכל זה היינו דוקא כשנתחייב הנתבע, משא"כ אם נפטר הנתבע, התובעו לדין צריך לשלם שכר השליחות (סמ"ע), ה"ה מי ששולח הזמנה אחר חבירו שיעמוד עמו בדין אינו בדין שישלם הלוה השכר דשאני הכא שלטובתו הוא דמן הדין נפרעין שלא בפניו ועי' לעיל (סי' יד ס"ה) (ש"ך).

⁷⁷ ואם ירשו, ומפני עלילה שהעלילו שהיה חייב אביהם פרעו לאותה עלילה, אינן חייבין לפרוע חוב אחר של אביהם, שכן נחשב שלא ירשו כלום (רשד"ם סי' רז), אבל אם העלילה עליהם ללא קשר לאביהם, ופרעו מנכסי אביהם, חייבים לשלם חוב אביהם (כנה"ג הגה"ט י).

חושן משפט חלק ד'

(ד) אחר שישבע המלוה - זהו שבועת המשנה ובנקיטת חפץ, שתיקנו להשביע, ובית דין פותחין לו בה, שישבע למי שבא להפרע בשטר חוב שבידו מנכסי הלוה שלא בפניו (סמ"ע), אפילו פטרו משבועה ועי' לעיל (סי' סא ס"כ) (ש"ך).

(ה) בין מהמטלטלים - ולא חיישינן שמא יבריחם המלוה ולא יהיה להלוה ממה לגבות מידו כשיבוא ויראה שוברו כנ"ל (סי' צח ס"ז) דחיישינן להכי, דשאני התם דשמעינן מיניה דטען מתחילה תנו לי זמן ואביא ראיה, ויבטל השטר, אבל מספיקא לא חיישינן להכי להמתין יותר ממהלך ל' יום (סמ"ע).

(ו) שאפי' יפרע שלא בפניו כו' - עמש"ל (סי' עא ס"כ) (ש"ך).

(ז) עליו ועל באי כחו - דבית דין שבאין לטעון עבורו באי כחו הן (סמ"ע).

(ח) אבל לא מיורשיו - אף על גב דהיורשים חייבים לפרוע חוב אביהן מחמת שירשו ממנו ממון אחר, מ"מ אין שעבודו על נכסים אלו שהן של יתומים, ואין גובה שלא בפניהן כו', והוא פי' דברי הרמ"א, אבל מה שירשו מאביהן שהוא משעבוד של בעל חוב, גובין שלא בפניהן (סמ"ע), אמנם במקום שמת הלוה, גובה מנכסיו שלא בפני יורשיו, וכאשר אין ברכושו לכסות החובות, אין צורך לשלוח להזמין ליורש, שאין לו תועלת לבא ולא יוציא הוצאות הנסיעה (ש"ך * מבי"ט), משמע מדברי הסמ"ע דדוקא שלא בפני יורשים אינו גובה מנכסיהם כנגד מה שירשו הא בפני יורשין גובים מנכסי היורש כנגד מה שירשו וקשה (קצה"ח), ויש מח' אם מת הלוה אם גובים מנכסיו שלא בפני יורשיו (קצה"ח * משנה למלך).

(ב) ²³⁵ שלשה ראיות צריך להביא לבית דין ואחר כך יפרע שלא בפניו: ראיה ראשונה לקיים שטר שבידו(ט), שניה, שבעל חובו במדינה אחרת רחוק יותר מכדי שילך השליח ויחזור תוך שלשים יום, שלישית, שאלו הנכסים בחזקת פלוני הלוה הם(י).

(ט) ראיה ראשונה לקיים שטר שבידו כו' - אבל כשאין השטר מקויים אין גובין ממנו שלא בפניו ומשמע דה"ה דאין גובין מלקוחות ויתומים דטענינן להו מזויף. י"א דאם באים לפנינו ב' בשני שטרות והמוקדם בלתי מקויים אלא הלוה מודה שכתבו ושעומד ליפרע אין ב"ח המאוחר ומקויים יוכל לטעון מזויף הוא או אמנה ושיש קנוניא בין הלוה והבע"ח דכל שמודה שכתבו הוי כמקויים ועיקר חיישי' לקנוניא, ואינו טורף לקוחות אלא בשטר מקויים (ש"ך), ראובן ושרה אחים, וירשו מאביהם סך כו"כ, ומאחר ושרה קטנה בשעת מעשה, ראובן התחייב בשטר לשלם לה בתאריך כך וכך, כשתהי גדולה, וראובן מת לפני התאריך הנ"ל, ושרה רוצה לגבות חובה כעת, אע"פ שזה קודם זמנו, הנה מאחר ומי שיצא מעיר שלא מדעת, ולא ידוע מה קרה לו, דין הוא שיגבו ב"ד חובו לבעל חובו בחוב שלא הגיעו זמנו כשיצא, ואע"פ שיש בזה מח', ויש לומר קים, אמנם הצד שלא לגבות מיתומים שיש לחשוש שהלוה שם כסף במקום לשלם, וכאן אין לחשוש לכך, שכן המלוה (שרה) קטנה בשעת מעשה (ש"ך * מהרש"ך). דאפילו מודה שכתבו אינו אלא כמלוה על פה, וצ"ע במקום דהלקוחות בעצמן מכירין חתימתן ויודעין שאינו מזויף ומודים בדבר שאינו מזויף, ועיין מ"ש בסימן מ"ט סק"ט? (קצה"ח), אחד שהוציא שטר על יורשים ואינו יכול לקיימו אבל יש לו עדים שהודה אביהם בחייו, אינו גובה כיון דשלא בשעת מיתה הודה, איכא למימר שמא קנוניא היה עושה עם המלוה כדי לטרוף לקוחות (פ"ת * רדב"ז), ויש חולקים, שאין חוששין לקנוניא ואחרי שהודה, הוי כק' עדים (פ"ת * שער משפט).

(י) שאלו הנכסים בחזקת פלוני הלוה הם - הנפקא מינה בין ירושה לקנין דאם הן בידו בירושה מעמידין אותו בחזקת שהיה ביד הלוה קודם שלוה, משא"כ כשידוע שבא לידו בתורת קנין (עי' לקמן סי' קיב ס"ה) (סמ"ע), ה"ה נפרע בפניו אם אין ידוע, רק דבפניו מסתמא ידוע לכל שהם שלו כי הוא מוחזק בהם (פ"ת)

(ג) ²³⁶ הבא ליפרע שלא בפני לוח, כשם שבית דין יכולים לפרועו מנכסיו שלא בפניו, כך הם יכולים למשכן לבעל חוב קרקע בחובו, שזה יותר טוב לו.

Commented [YL86]:
ין צורך לשלוח
להזמין ליורש - כך
משמע מדבריו,
אבל לא בפירוש

גביית חוב מיתומים